

İRFAN

NO:16-Mart 2008 -İctimai fikir jurnalı- 3 AZN

Bir yoxsulu sevindir,
bir fəqiri doyur,
bir gəncin könlünə gir,
**BİR ÜMİD DƏ
SƏN VER!**



İRFAÑ
ictimai fikir jurnalı
Dövlət Reestr №: 1763

Direktor:
Salih Zeki MERİÇ

Təsisçi və redaktor:
Dr. Abbas QURBANOV

Məsul katib:
Nurlan MƏMMƏDZADƏ

Redaksiya heyəti:
Akademik Vasim MƏMMƏDƏLİYEV

Prof.Dr. Şahin XƏLİLLİ

Dr.Siracəddin HACI

Dr.Alpay MƏMMƏDOV

Eldəniz SALMANOV

Ramiz MƏMMƏDOV

Nurlan MƏMMƏDZADƏ

Səadət MÜRŞÜDOVA

Hacı Arif HEYDƏROĞLU

Rövşən QƏNİYYEV

Akif HÜSEYNOV

Fuat QULİYYEV

Abunə və reklam işləri:

Musa İBRAHİMOV

Tel: 0503254989

Kompyuter dizaynı:

İrfan Qrafik

Foto:

«İRFAÑ»

Ünvan:

Bakı şəhəri,

Cəfərov Qardaşları küç. 16

Tel: (+994 12) 492 32 23,

493 02 93

Abunə təmsilciliyi:

Bakı - Musa İbrahimov - 0503254989

Quba - İlkin Qaibov - 0503638145

Ağdaş - Şahin Rəhimov - 050 3887068

İsmayıllı - Vəsif Teymurov-0504653601

Zaqatala - Mayıs Abbasov -0557476297

Əliabad - Kamran Məmmədov-0503806922

Şamaxı - Akif Hüseynli-0506205928

Şəki - Vüqar Məmmədov-0556237232

İllik abunə qiyməti:

Ölkədaxili 25 manat

Xarici ölkələr üçün 35 USD

www.irfandergisi.com

E-mail

irfan@irfandergisi.com

irfandergisi@yahoo.com

Jurnalın materiallarından istifadə edərkən
istinad zoruridir. Müəllifin mövqeyi ilə
redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

İRFAÑ'DAN

Möhtərəm oxucu!

Paylaşmaq... Ürəyindəkini, qəlbindəkini, xəyallarındakını...

Paylaşmaq; ən çox sevdiyin şeyi, ən qiymətlini və ən vazkeçilməzi...

Paylaşmaq, yuxundan, yeməyindən, içəcəyindən fədakarlıq edərək paylaşmaq.

İnsan paylaşa bildiyi qədər böyükdür.

Atalarımız “*mal canın yonqarıdır*” demişlər. Hamımız bu atalar sözünü malin candan bir parça olduğunu və malin insandan qopan bir parça kimi qopduğu zaman acı verdiyi mənasında anlamışq. Halbuki, belə deyil. Yonqar hər hansı bir ağac parçasının bir şəklə qoyulacağı zaman artıq qalan və işə yaramayan hissəsidir. Mal da eynilə yonqar kimi insan üçün artıqlıqdır, məqsəd olan ünsürlərdən deyil. “*Mal canın yonqarıdır*” məsəlini əslində bu şəkildə anlamaq lazımdır.

Sahib olduğumuz mədəniyyət infaq və paylaşma mədəniyyətidir. “*Çörəyini təkbaşına yeməyəcəksən, şorbanı qardaşınla paylaşacaqsan və özündən əvvəl qonşunun aclığını düşünəcəksən*” məntiqini öyrədən və bu düsturu təlqin edən mədəniyyət.

Mən deyil, biz şürurunu verən və qayğıkeşliyi ön planda tutan, nəfsani duyğulardan öncə başqlarını düşünməyi istəyən bir mədəniyyətin mənsubları olduğumuz üçün əslində nə qədər sevinsək yenə azdır.

Məhz bu infaq və paylaşma duyğusu bizə və əcdadımıza *vəqf mədəniyyətini*, qarşılıqsız xərcləmək duyusunu inkişaf etdirmişdir. Biz elə bir mədəniyyətin insanlarıyıq ki, kimsəsiz insanlar bir tərəfə, kimsəsiz quşları, kimsəsiz heyvanları belə düşünüb onların dərdlərini dərədə biləcək bir məfkurəyə sahibik.

Dəyərli oxucular!

İrfan jurnalımız bu sayısında Allahın yaratdığı hər varlıqla paylaşmayı və Allah yolunda infaq etməyi işlədi. Yetimi, feqiri, yoxsulu gözətməyən bir millət əsla abad olmaz. Bir cəmiyyətdə fəqirlərin və ehtiyac sahiblərinin olması o topluma Allahın bir lütfüdür. O millət məhz bu lütf sayesində infaq edər və savaba nail olar.

Bu sayımızda möhtərəm *Osman Nuri Topbaş* bəyin “*İnfraqda Ədəb*” yazısını zövqlə oxuyacağınızı ümidi edirik. Dini Qurumlarla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin sədri, cənab *Hiyayat Orucovla* apardığımız müsahibə dövlətimizin dini qurumlara baxışı nöqtəsində yeni bir pəncərə açacaq.

Lokman Helvacı Quranda zikr mövzusunu ələ aldı. **Dr.İbrahim Baz**, Kainatdakı Zikr ahəngindən bəhs etdi. **Dr.Ahmet Niyazov** Mövlana nəfəsini hiss etdirdi öz yazısında. **Prof.Dr.Şahin Xəlilli** Şekspirdən bəhs etdi bizlərə. **Eldəniz Salmanov** Allah dostlarından infaq örnəklərini hazırladı sizin üçün, **Salih Zeki Meriç** öz rublikasında modern əsrədə paylaşmadan yoxsul olan insan tipini anlatmağa çalışdı. Allah dostlarından verdiyimiz infaq nümunələrinin bizə meyar olacağını ümidi edirik. Yazarlarımız bu sayımızda da sizin üçün bir-birindən gözəl yazılar yazdırılar. Jurnalımızın aylıq olmasından dolayı sizdən gələn təşəkkürlər və təbrikler bizi ürəkləndirir, və bizə güc verir. Bu fani dünyada arxamızda xoş səda qoya biliriksə nə qədər xoşbəxtik.

Paylaşmanın həzzini dadan və qardaşı ilə çörəyini, suyunu, sevgisini payaşan insanlardan olmaq təmənnası ilə.

Dualarımızı paylaşmaq diləyi ilə...

Buyurun...

İÇİNDƏKİLƏR

BİR ÜMİD DƏ SƏN VER <i>Salih Zeki MERİÇ</i>	4
SƏRMAYƏMİZ İNFAQ OLSUN <i>Nurlan MƏMMƏDZADƏ</i>	6
HƏYATI SADƏ YAŞAMAQ <i>Fuad QULİYEV</i>	8
PAYLAŞMAQ İNANC VƏ SƏNƏTDİR <i>Əhməd ŞADIQOV</i>	10
YAS <i>Adem ŞAHİN</i>	12
“BÜREYDƏ HƏDİSİ” VƏ DÜŞÜNDÜRDÜKLƏRİ <i>Rüfət ŞİRİNOV</i>	14
QURANI-KƏRİMƏDƏ ZİKR-1 <i>Lokman HELVACI</i>	16
DİNİ QURUMLARLA İŞ ÜZRƏ DÖVLƏT KOMİTƏSİNİN SƏDRİ HİDAYƏT ORUCOVLA MÜSAHİBƏ	18
ALLAH DOSTLARINDAN İNFAQ ÖRNƏKLƏRİ <i>Eldəniz SALMANOV</i>	26
İNFAQDA ƏDƏB <i>Osman Nuri TOPBAŞ</i>	28
KAİNATDA ZİKR AHƏNGİ <i>Dr. İbrahim BAZ</i>	34
HƏCC TƏƏSSÜRATLARI- III <i>Ali ÇINAR</i>	36
ŞEKSPİRİN ŞƏRQ RƏVAYƏTİ <i>Prof.Dr.Şahin XƏLİLLİ</i>	38
NƏYİ AXTARIRSANSA, SƏN “O” SAN <i>Dr. Ahmet NİYAZOV</i>	40
SİZÜ ÜRKÜTDÜMÜ HALİM?! <i>Məmməd MƏMMƏDZADƏ</i>	42
İSLAMDA VƏTƏN SEVGİSİ <i>Pərviz HƏKİMÖV</i>	45
ÇARƏSİZLİK, YOXSA ACİZLİK? <i>Dr. Abbas QURBANOV</i>	46
OĞLANDIRSA İSTƏYİRİK, QIZDIRSA LAZIM DEYİL <i>Islam MUSAYEV</i>	48
MARAQ DÜNYASI <i>Elşən RZAYEV</i>	50
XƏBƏRLƏR.....	52

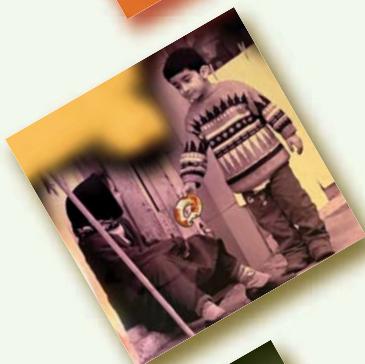
İÇİNDƏKİLƏR



BİR ÜMİD DƏ SƏN VER

Salih Zeki MERİÇ

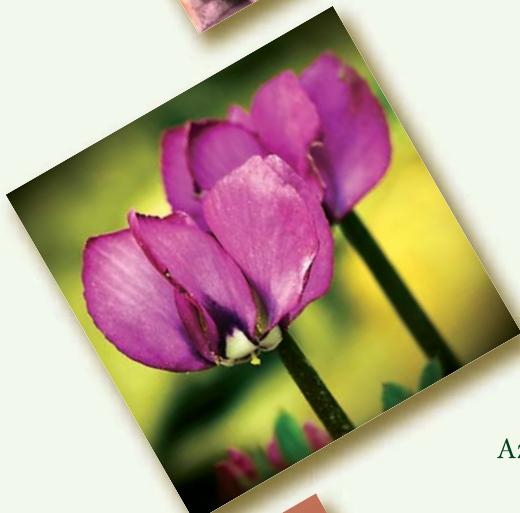
4



PAYLAŞMAQ İNANC VƏ
SƏNƏTDİR

Əhməd SADIQOV

10



İNFAQDA ƏDƏB

Osman Nuri TOPBAŞ

28



Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş
Üzrə Dövlət Komitəsinin Sədri

Hidayət ORUCOV:

MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİMİZİ
QORUMALI, MİLLİLİK, VƏTƏNPƏRVƏR-
LİK VƏ İNANC HİSSİNDƏN
UZAQLAŞMAMALIYIQ...

18



ŞEKSPİRİN ŞƏRQ RƏVAYƏTİ

Prof.Dr.Şahin XƏLİLLİ

38

BİR FƏQİRİ DOYUR,
BİR YOXSULU SEVİNDİR,
BİR KÖNLƏ GİR
BİR ÜMİD DƏ SƏN VER



Dünyadakı fəqirlilik və yoxsulluqla bağlı statistik məlumatları yazmağa gərək varmı, bilmirəm.

Və ya hər hansı bir araştırma şirkətinin gündəmə bomba kimi düşəcək rəqəmsal bilgiləri burada zikr etməyə gərək varmı?

Yaxud bu gün dünyanın hər hansı bir ölkəsində yoxsulluqdan can verən, acliqdan olən və tükənən həyatların hekayəsini burada uzun-uzadı anlatmağa lüzum varmı, bilmirəm.

İnformasiyanın zirvədə olduğu dünyada hər kəs hər istədiyi xəbər vasitəsi ilə istədiyini duya bilir, görə bilir. Statistik rəqəmlər yığınında boğulmağa və ya problemlərin həlli üçün düstur veriləcək yerdə yüksək səviyyədən, yaxud fil dişi qülləsindən danışmağa gərək yoxdur hər halda.

Bəli, bəşər tarixinin bəlkə də ən qədim dramı...

Və ya insanlarla bərabər başlayan ən qədim və ən acı dost: fəqirlilik.

Bu, eyni zamanda sınıfı kasıblığın meyarıdır.

Zənginlər və yoxsullar.

Dünyanın hər yerində, hətta sınıf ayrı-seçkiliyi olmayan (elə bir yer varmı, əcəba?) yerlərdə belə təbii bir fərq məsələsi. Zənginlik və yoxsulluq.

Xoşbəxtlik və səadət naminə bütün filosofların və mütəfəkkirlərin icad etdiyi fikirlər bəşəriyyətin bu dramatik problemini təəssüf ki, həll edə bilməmiş. Hər kəsin yaşarkən ən təməl qayələrindən biri də “beş quruş çörək pulu”dur. Hər zaman deyildiyi

kimi: insan çörəyi üçün bəzən iztirab da çəkə bilir. Yoxsulluq və kasibliğin acısını çəkəcək qədər səbir və səbatı insan haradan almalıdır?

Hansi müqavimətə sahib olmalıdır ki, ürəyi geniş, fərəh və səbri əngin olsun.

Məhz burada toxunacağımız bir çox ünsür var.

İnsanı ən çox sakitləşdirən xüsus dini duyğulardır. Hər insan din duyğusuna sahibdir və əslində hər kəs bu duygunu həyatın mərkəzinə qoyaraq hərəkət edər. Nəticə etibarilə deyə bilərik ki, din duyğusu davranışlarımızda ən təsirli rola malikdir.

Yoxsulluq bir alın yazısı, qədər və ya insanın taleyi də ola bilər. Ruzi verən Allah deyilmə! Birinə az, birinə çox verər.

Buna kim etiraz edə bilər?

Və ya etiraz üsyandan başqa nə işə yarar?..

Burada diqqət çəkəcək bir xüsus var ki, o da Allahın var-dövlət verdiyi insanların sahib olacağı tövr və yoxsulların da ilahi hüdudları aşmadan ortaya qoyacaqları alicənab bir duruşdur. Zəngin necə davranışlı, faşir hansı hal içində olmalıdır.

Zəmanəmizdə qloballaşan dönyanın hər tərəfində humanitar yardım təşkilatları, insani yardım vəqfləri və s. sayıb qurtara bilməyəcəyimiz qədər çoxdur. Bəziləri bu kimi fəaliyyətlərini ideoloji əməlləri üçün istifadə edir, kimiləri də həqiqətən insan faktorunu nəzərə alıb insanın şərəfini, qürurunu incitmədən yalnız yardım

məqsədi ilə bu və ya bənzər fəaliyyətlərini həyata keçirir.

Dünya yaranandan bəri bu cür insanı yardım fəaliyyətləri olmuş və bundan sonra da olacaqdır.

Bizim ən böyük düsturumuz, “Qonşusu ac ikən, özü tox yatan bizdən deyil.” ifadəsində özünü göstərir.

Qonşunun kim olduğu, nə olduğu, hansı dinə, hansı düşüncəyə mənsub olduğu əhəmiyyətli deyil.

Əgər möhtacsa çörəyini paylaşacaqsan.

İslamın bizə ən çox tövsiyə etdiyi şeylərdən biri də paylaşmaqdır. İnsan paylaşıdığı qədər böyüür və dəyərli olur.

Bizim mədəniyyətimizdə də, dini-mizdə də ekoizmə yer yoxdur. Bizim əcdadımız, məxluqatın şərəflisi olan insan bir yana (çünki insan baş tacıdır), kimsəsiz quşları, köpəkləri belə düşünmiş və onların adına vəqflər qurmuşdur. Şəfqətin ən ucasını yaradılana göstərmışdırlar.

Xülasə: insan yaşadığı müddətdə neçə könül aldı, neçə yoxsulu gözləmədiyi anda sevindirdi, hansı yoxsulun evinə şam işığı oldu, bunun hesabını etməlidir. Bu məsuliyyətimiz ən başda insan olmayızdandır irəli gəlir. Gözümüzün qarşısında iztirab çəkən, min bir kədər, dərd içində olan qardaşlarımız varken isti yataqlarımızda laqeyd şəkildə yata bilmərik. Yatmamalıyıq.

SƏRMAYƏMİZ İNFAQ OLSUN!



İnfaqın böyüyü, kiçiyi olmaz. Zamanı, qədəri heç olmaz. İnfaq mal ilə olur, Allahın verdiyi hər şeylə olur. Ən böyüyü isə can ilə olandır. Uca Yaradan, Allah yolunda cəhd edənlərdən mallarını və canlarını satın aldığından bəhs edir. Və qarşılığında da cənnəti vəd edir Qurani-Kərimdə.

Hər kəs “yaz!” deyir. Həm də infaqdan, paylaşımaqdan...

Nəyi yazım, necə yazım? Doğrusu heç bir yazı üçün bu qədər çətinlik çəkməmişdim. İnfaq mövzusu bu qədər geniş olmasına baxma-yaraq hardan başlayacağımı bilmirəm. Klassik söz yiğinları ilə oxucunu yormaq istəmədiyim-dəndir bəlkə də yaza bilməməyimin səbəbi. Düzü, babasının saqqalı ilə öyünən kosalar kimi “mədəniyyətimiz infaq mədəniyyətidir” demək gəlmir içimdən. Doğrudur, infaq mədəniyyətinə sahibik, lakin gəlin baxaq görək bu mədəniyyətin harasında yer alırıq bu gün.

Deyirəm bəlkə bu sayımızın qapağı üçün bir-biriylə nəyi isə paylaşan iki insan rəsmi tapa bilmədiyimizdən başlayım? Kapitalist sistemin qloballaşan dünyada bütün mədəniyyətləri sarsıldıgından danışaq bəlkə? Yoxsa tez-tez rastıma çıxan Mak Donaldsin arxa qapalarından böyük zibil qutularıyla dolu, qalaq-

“Ey iman gətirənlər öz əllərinizlə özünüüz təhlükəyə atmayın!” –deyə tənbeh olunurlar. Başqa bir ayədə Allah təala: “(Ey insanlar!) Sizə nə olub ki, (mal-dövlətinizi) Allah yolunda xərcləmirsiniz? Halbuki göylərin və yerin mirası (bütün sərvəti, eləcə də siz öləndən sonra qoyub gedəcəyiniz malın hamısı) ancaq Allahındır.” (*əl-Hədidi*, 10)

qalaq atılan sendviçlərdən, digər tərəfdən aylarla ət üzünə həsrət qalan ailələrdən... Bəlkə vaxtilə Bakı milyonçusu olan Tağıyev kimi xeyriyyəcilərin nəvələrinin acliq və səfələt içində, kimsəsiz, tənha komalarda can vermələrindən yazım? Varını-dövlətini bu millətlə paylaşanların paylaşmağa həsrət nəvələrindən...

Paylaşma şüurunun kökündən sarsılıdı gənlərdə yaşayırıq. Kapitalist zehniyyət infaq və paylaşma duygularımızı hər gün bir az daha koraltmaqdadır. Kapitalizm deyərkən əslində insanın daxilində var olan mal sevgisini qəsd edirəm. Götürsək elə kapitalizm də bu sevginin nəticəsi deyilmə? Qurani-Kərimdə buyurulan “Həqiqətən, insan var-dövlətə çox hərisdir!” (*əl-Adiyat*, 8) ayəsi insanın daxilində gizlənən kapital sevgisini xarakterizə etmək baxımından böyük məna kəsb edir. Tarix boyu işlənən bütün cinayətlərin başında ya bu ehtiras, ya da qısqanlıq gəlmirmi? Bəlkə də mala olan hərisliyimiz səbəbi ilə Allah təala Qurani-Kərimdə malımız və canımızla imtahan olunacağımızı bildirən ayələrdə ilk öncə malımızı vurgulayır. “Əlbəttə, Biz sizi bir az qorxu, bir az acliq, bir az da mal, can (övlad) və məhsul qıtlığı ilə imtahan edərik.” (*əl-Baqəra*, 155) İnsanı helaka aparan amillər içərisində ən təhlükəlisi mal sevgisi olduğu üçün kitabımız Quranda fitnə adlandırılmalıdır. Qurani-Kərimdə: “Ey iman gətirənlər öz əllərinizlə özünüüz təhlükəyə atmayın!” –deyə tənbeh olunurlar. Başqa bir ayədə Allah təala: “(Ey insanlar!) Sizə nə olub ki, (mal-dövlətinizi) Allah yolunda xərcləmirsiniz? Halbuki

göylərin və yerin mirası (bütün sərvəti, eləcə də siz öləndən sonra qoyub gedəcəyiniz malın hamısı) ancaq Allahındır.” (*əl-Hədidi*, 10) buyuraraq sanki “kimin malını kimdən əsirgəyirsiniz” deyə səslənir bizə. Lakin Uca Yaradan, Allah yolunda yoxsullara verilən sədəqələri kiçicik olsa belə özünə verilmiş bir borc kimi dəyərləndirir. “Kimdir o kəs ki, Allah yolunda könül xoşluğu ilə borc versin, O da onun əvəzini qat-qat (birə on, yaxud birə yeddi yüz) artırsın?! Onu həm də çox qiymətli bir mükafat (Cənnət) gözləyir!” (*əl-Hədidi*, 11)

İnfaqın böyüyü, kiçiyi olmaz. Zamanı, qədəri heç olmaz. İnfaq mal ilə olur, Allahın verdiyi hər şeylə olur. Ən böyüyü isə can ilə olandır. Uca Yaradan, Allah yolunda cəhd edənlərdən mallarını və canlarını satın aldığından bəhs edir. Və qarşılığında da cənəti vəd edir Qurani-Kərimdə.

İnsan nə qədər yiğarsa yiğsin sonunda tərk edib getməyəcəkmi? Bugünkü kapitalist insanına ən böyük kapitalın nə olduğunu doğru anlada bilsək bəlkə də bütün var-dövlətini bu uğurda xərcləmək üçün əlindən gələni edər. Doğrudan da kapitalı cənnət qarşılığında sərmayəyə çevirməkdən daha gözəl nə ola bilər?

Var-dövlət, insanı Qarun da edər, Süleyman da. Allahın neməti olaraq gördüğün zaman Süleymansan, özündən bildiyin an isə Qarunlaşmağa başlarsan. Bu gün Qarunlaşmanın dəb düşdürüdü dünyada Qarun olmamaq çox çətin...

HƏYATI SADƏ YAŞAMAQ

Yaşadığımız dünyanın iləl-əbəd məkan olduğunu düşünən elə insanlar var ki, əllerində olan hədsiz imkanla kifayətlənməyib daha çox ehtiras və vəzifə hərisliyinə düşərlər. Ancaq tarixdə elə şəxsiyyətlər də olmuşdur ki, onlar sahib olduqları malı, mülkü və vəzifəni mənəvi qazancı artırmaq üçün fürsət bilmışlər.

Dünya səltənətinə aldanmayan igidlər karvanının ən seçkin şəxsiyyətlərindən biri də Səid bin Amir (r.a)-dır.

Səid bin Amir məşhur Suffə əshabından olub fərasətli, qabiliyyətli bir idarəçi və ədalətli siyaset xadimi idi.

Həz. Ömər tərəfindən Xumusa vali təyin edilən Səid (r.a) qısa zamanda göstərdiyi xidmətlərlə xalqın etimadını qazanır. Bunu eşidən həz. Ömər xalqdan bunun səbəbini soruşduqda bu cavabı alır:

“Valimiz xalqın dərd ortağıdır”

Bir dəfə həz. Ömər onu ziyarətə gəlmışdı. Xəlifənin gəlişindən xəbər tutan bölge xalqı onun ətrafına toplanmışdı. Bu fürsətdən istifadə edən xəlifə:

“Ey xumuslular! Valiniz necədir, ondan razısınızmı? Bir şikayətiniz varmı?” -deyə soruşdu.

Validən razı olduğunu bildirən xalq sadəcə onun bəzi hərəketlərinin hikmətini başa düşmədyini ərz edərək aşağıdakı maddələri saydı:

“Dünya səltənətinə aldanmayan qəhrəmanlar” qıtlıq zamanında səbir etməyi, bolluq vaxtında isə israfdan uzaq duraraq qənaətlə yaşamağı və möhtac insanlarla bölüşməyi bacarırlar.”



- Səhərlər işə vaxtında gəlmir.
- Gecə olduqdan sonra bizi yanına qəbul etmir.
- Ayda bir dəfə evindən çölə çıxmır, o gün xalqla heç görüşmür.
- Bəzən də ürəkgetməsi olur.

Həz. Ömər xalqın şikayətlərini dinlədikdən sonra valini çağıraraq sualları cavablandırmasını tələb etdi. Digər tərəfdən də qəlibində “Allahım! Said haqqındaki hüsnü-zənnimdə məni yaniltma!” deyə dua edirdi.

Həz. Said şikayət mövzusu olan məsələləri dinlədikdən sonra, onların hikmətlərini xalqın yanında xəlifəyə anlatmağa başladı:

“Ey Ömər! Əslində mən bunların səbəb və hikmətlərini açıqlamaq istəməzdəm, amma şikayət olduğu üçün bəzi şeyləri izah etməyə məcburam.

- Bəli, səhərlər işə gec gedirəm. Çünkü xanımım xəstədir. Evimdə də xidmətçim yoxdur. Odur ki, ev işlərinin çox hissəsini özüm görürəm. Səhər tezdən xəmir yoğurub, cörək bişirirəm və uşaqların yeməyini hazırladıqdan sonra dəstəmaz alıb evdən çıxıram.

- Doğrudur, gecələr heç kimi qəbul etmirəm. Çünkü gündüzlərimi xalqın işlərinə həsr etmişəm. Xalq icazə versin, gecələri də Allah ilə baş-başa qalib, həm o günün hesabını verim, həm də ertəsi gün üçün tədbir alım.

- Ayda bir gün xalqımın arasına çıxmamışım doğrudur. Xanımım xəstə, xidmətçim də olmadığı üçün paltarlarımı yumaqla məşğul oluram. Geyinməyə başqa paltarım olmadığına görə həmin gün bir parçaya bürünüb paltarlarımin qurumasını gözləyirəm.

- Elədir, bəzi günlər özümdən gedirəm. Bir zamanlar məkkəlilər Hübəybi tutub asdıqları gün mən də oradaydım. Müşriklər onu bir ağaca bağlayaraq “Sənin yerində Məhəmmədin olmasını istərdimmi?” deyə təklif etmişdilər. O şəhid ruhlu insan isə bu cavabı vermişdi:

“Nəinki onun burda olmasına, hətta olduğunu yerdə ayağına bir tikanın batmasına belə qəlbim razı olmaz” -demiş və səsinin yüksəldiyi qədər “Ya Məhəmməd” deyə bağırmışdı. Və ardından müşriklər tərəfindən qəddarcasına şəhid edilmişdi.

- Ey Ömər, Hübəybin bu fədakarlığını

xatırladığım zaman, o vaxtlar müşrik olduğum üçün ona kömək edə bilmədiyimi yada salır və Allahın məni əfv etməyəcəyi qorxusu ilə qeyri-ixtiyari olaraq bayılıram.

Valinin öz ağızından dinlədikləri bu cavablar qarşısında donub qalan xumuslular gözəşlərini tuta bilməyib hicqira-hicqira ağlamağa başladılar. Həz. Ömər bir tərəfdən göz yaşları içində valisini dinləyir, digər tərəfdən də “Allahım! Hüsnü-zənnimdə məni yaniltmadın. Sənə minlərlə şükürələr olsun” -deyirdi.

...Bəli, “dünya səltənətinə aldənmayan qəhrəmanlar” qılıq zamanında səbir etməyi, bolluq vaxtında isə israfdan uzaq duraraq qənaətlə yaşamağı və möhtac insanlarla bölüşməyi bacarırlar.

Beləliklə həz. Ömər (r.a) Xumus xalqından şəhərdəki bütün fəqirlərin bir an əvvəl araşdırılıb bildirilməsini istədi. Xalq arasından seçilmiş heyət fəqirləri bir-bir müəyyən edib siyahını xəlifəyə ərz etdi.

Siyahının ən başında Səid bin Amirin adı yazılmışdı. Xəlifə ad oxşarlığı ola biləcəyini düşünərək “Bu Səid kimdir?” -deyə soruşduqda heyət:

- Ya Əmirəlmöminin, o, bizim valımız Səiddir! - cavabını verdi.

Xəlifə heyətlər içərisində “Valiniz necə fəqir ola bilər ki?” dedikdə onu ağadan bu cavabı verdilər. “Ey Ömər, valımız əlinə keçən hər şeyi fəqir-füqərəyə paylayır.”

Vəziyyətdən xəbərdar olan həz. Ömər Səidə elçi vasitəsilə min dinar göndərdi. Ancaq həz. Səid kisonin içindəki qızılları görən kimi: “Dünya mənə gəlir, fitnə üzərimə gəlir” deyərək əlinəki dinarları bir kənara qoyaraq səhərə kimi ibadətlə məşğul oldu. Səhər tezdən dinarların hamisini ehtiyac içində olan insanlara payladı.

...Həyat yalnız insanlar üçün yaşandığı zaman bəşəriyyət qurtuluşa nail olacaqdır. Məhz o zaman insanlar bir-birinin dərdi ilə həmhal olar.

PAYLAŞMAQ İNANC VƏ SƏNƏTDİR

Qloballaşan
dünyamızda
möhtacların
yardımına
tələsmək hər bir
kamil insanın
vəzifəsidir. İslam
anlayışına görə
bir bölgədə kim
isə aqlıqdan
ölərsə, o xalqdan
hər kəs ölünin
qatili sayılır.



*“Qardaşım,
acılarımı da qardaş olarsanmı?”
C.Zarifoğlu*

Hər millətin özünəxas xüsusiyyətləri var. Türk millətlərini digər millətlərdən ayıran ən əsas xüsus paylaşmaq, infaq və mərhəmət mədəniyyətinə sahib olmalarıdır. Hətta deyə bilərik ki, bizim mədəniyyətimiz infaq və paylaşma mədəniyyətidir.

Kapitalist insan modelinin ürəyini müasir həyatın gətirdiyi şübhə və tərəddüdlü sis pərdəsi bürüsə də Türk insanı bu aşınmaya öz infaq və paylaşma mədəniyyəti ilə sinə gərməkdədir.

Bunu cəmiyyətimizin hər sahəsində görmək mümkündür. Kimin xəstəsi, cənazəsi, dərd-qəmi və ya sevinci olsa o anda hər kəs – qohum-əqrəba, qonum-qonşu bir yerə yiğişib məsələni həll edirlər. Bizim insanlar acını da, sevinci də paylaşa bilirlər. “Acılar paylaşıqca azalır, sevinclər paylaşıqca çoxalır” sözü bunu ən gözəl şəkildə ifadə edir.

2001-ci ildə Türkiyədə iqtisadi kriz baş verdiyi zaman bütün dünya Türkiyədə sosial qarşılamanın olacağını, çətin vəziyyətdə qalan bir çox vətəndaşın mağazaları soyubtalayacağını, müflis olan tacirlərin intihar edəcəyini gözləyirdi. Çünkü eyni aqibəti yaşayan bir çox ölkələrdə saydığımız problemlərin yaşandığını dəfələrlə müşahidə etmişik.

Fəqət gözlənilənlər baş vermədi. Dünya sosioloqlarının da diqqətini çəkən bu xüsusda araşdırmaçılardan belə nəticəyə gəlirlər: “Türk cəmiyyətində çox yüksək dərəcədə paylaşma şüuru var, bu toplumda hər kəs elindəki çörəyi insanlarla paylaşa bilir.”

Azərbaycan tarixində də bir çox acınacaqlı günlərin eyni şüurlasovüşdurulduğunun şahidi oluruq. Hətta Türkiyənin qurtuluş savaşında Azərbaycandakı insanların öz qızılalarını və zinət əşyalarını toplayaraq Türkiyəyə göndərmələri, əllərində olan çörəyi yarı böyük paylaşmaları sadəcə o günə məxsus bir davranış olaraq qalmamış, tarixin qızıl səhifələrinə düşəcək bir qardaşlıq nümunəsi kimi könüllərdə yer tutmuşdur.

Bizi biz edən bu ülvə dəyərlərə bu gün də sahib çıxmaliyiq. Heç şübhə yoxdur ki, bu dəyərləri tariximizdən, adətlərimizdən, mədəniyyət və dinimizdən almaqdaiq. Şübhəsiz ki, İslam dini infaq və paylaşımağa çox böyük əhəmiyyət verir. İslam Peyğəmbəri “Qonşusu ac ikən tox olan kamil mömin deyil” buyuraraq həqiqi mömin olmağın paylaşıqla mümkün olacağını bəyan etmişdir. Qloballaşan dünyamızda möhtacların yardımına tələsmək hər bir kamil insanın vəzifəsidir. İslam anlayışına görə bir bölgədə kim isə acliqdan ölürsə, o xalqdan hər kəs ölenin qatili sayılır. Bu da, kamil insanların ətraf mühitə laqeyd yanaşmadığını göstərir. Qurani-Kərimdə buyurulur:

“Səndən (Allah yolunda) nə verəcəkləri haqqında soruşanlara söyle: "(Malınızdan) verəcəyiniz şey ata-anaya, (yoxsul) qohumlara, yetimlərə, miskinlərə və (pulu qurtaran) müsafirə məxsusdur...” (əl-Bəqəra, 215)

Kiminlə paylaşmalı, kimə infaq etməli?.. Yetimlərə, yolda qalmışlara, dullara, yol yoldaşlarına, qonşulara, əqrəbaya...

“Yarım xurma olsa dəxi sədəqə verərək cəhənnəmdən qorunun. Əgər onu da tapa bilməsəniz gözəl və şirin sözələ atəşdən qorunun!” buyuran Peyğəmbərimiz şirin sözün və gülər üzün də sədəqə olacağını müjdələyir.

Demək ki, hər kəs sədəqə verə bilər. Zənginlik mal coxluğundan ibarət deyildir, həqiqi zənginlik qəlb zənginliyidir. Rəbimiz bizi bu

xüsusda tənbəh edir.

“Ey iman gətirənlər! Qazandığınız və sizin üçün torpaqdan yetişdiriyimiz şeylərin ən yaxşalarından (Allah yolunda) sərf edin! Ancaq göz yumaraq aldığınız pis, yaramaz şeylərdən vermək fikrində olmayın! Bilin ki, Allahın heç bir şeyə ehtiyacı yoxdur..!” (əl-Bəqəra, 267)

Sədəqə təmənnasız verilməlidir. Qarşılığı Allaha həvalə edilməlidir. Allah təala “minnət və əziyyətlə sədəqələrinizi batıl etməyin!” buyurur. Sədəqə verən kəs minnət gözləmək yerinə qarşısındakına təşəkkür etməlidir. Çünkü kasibin əli Allahın haqqını almaq üçün onun vəkilidir. İnfاقda əsas olansa ehtiyac sahibi istəmədən verməkdir. Sədəqə insanın özünün sevdiyi şeylərdən verilməlidir. Gizli verilməsi daha fəzilətlidir. Paylaşmanın gizli olması “sevgiyə qarşı minnət” yerinə “sevgiyə qarşı sevgi və məhəbbət”i ortaya çıxarıcaqdır. İslamin bu incəliyindən dolayı əcdadımız Türk tarixində “sədəqə daşları” düzəltmişlər. Arzu edənlər bu daşların içində istədikləri miqdarda pul qoyar, möhtaclar da ehtiyac qədərində götürərlər.

Türk-İslam tarixində mərhəmət, şəfqət və paylaşıma sadəcə insanla məhdudlaşmamış, bu anlayış bütün məxluqatı qucaqlayacaq şəkildə təcəlli etmişdir. Bununla bağlı saysız vəqflər qurulmuşdur. Cami və bu kimi böyük binalara quşlar üçün sığınacaqlar, evlər əlavə edilməsi bunun ən incə örnəyidir.

İslam tarixində əsrlər boyu saysız-hesabsız paylaşıma nümunələrinə rast gəlmək mümkündür. Yərmuk döyüşündə şəhid olan üç səhabənin son nəfəslərində bir udum su içmədən digər qardaşına göndərməsi onların adını iki cahanda da əbədiləşdirmişdir.

Hz. Əli (r.a) ilə Fatimə anamızın yalnız iftar edəcək qədər yeməkləri varken bu yeməklərini üç gün boyunca yetimə, miskinə və əsirə vermələri bizim üçün hər zaman nümunədir.

Bizi biz edən milli-mənəvi dəyərlərimizə sahib çıxmamız, gənc nəсли bu ruhda tərbiyə etməmiz nəticəsində türk millətlərinin tarixdə olduğu kimi sürətlə qloballaşan dünyada da fərqli bir yeri olacaqdır

...YAŞ...



Yağış damlaları... gözləməyən varmı onları?.. Otlar, çiçeklər, üstünü toz basmış qarışqalar, çatlamış torpaqlar, quruyan dodaqlar...

Hər bir yağış damlasının qədəri fərqlidir. Elə damlalar var ki, insanın bədənən formalaşmasında ilk ünsür, əqrəb zəhərinin suyu, guldə şəbnəm, qurdə ağız suyu, fəhlənin alnındaki tər, aşiqin gözündəki yaş və uşağın burnundakı sudur...

“Canlı olan hər şeyi sudan yaratdıq” -buyurulur. (*Ənbiya*, 30) Həyatın xammaddəsi sudur. Hər bir yağış dammasını endirən vəzifəli məlekələr vardır. Damlanı yaradan Allah ona dəyər verərək bütün həyatı onunla başlatdığı üçün yağışı atar kimi, qovar kimi endirməz. Yağış incitmədən, tələsmədən, ahəngli şəkil-də aramla yağar. Dünyamızın 71 faizi sudur. Bədənimiz də təxminən eyni nisbətdə sudan ibarətdir. Tər və göz yaşı dəniz suyu kimi düzlu deyilmə?

Su YAŞlıq mənasına gelir. Su yoxdursa quruluq vardır. Qurunun olduğu yerdə həyat yoxdur. İnsan ömrü yaş məfhumu ilə ifadə edilir. Hər sözün eynimənali və ya yaxın mənalı alternativi olduğu halda yaş isminin sinniminin olmaması qəribədir. Bu qəribəlik suya alternativ bir içkinin olmamasına bənzəyir.

“YAŞın kaç?” deyilir. Qaçmaq feilinin törədiyi “kaç” sözünün yaş soruşmaq üçün işlədil-

məsində dərin mənalar vardır. Yaş və ömür qaçaraq gedər. YAŞını soruşturduğumuz insan-dan qaçıb gedən illərinin riyazi dillə ifadə etməsini gözləyirik. Ölüm gələnə qədər həyat qaçmaq üçün programlanmışdır.

Ömrü ifadə edərkən rəqəmsal mənada yaş sözü işlədirik. Yaş ilə YAŞam, YAŞayış, YAŞlanmaq, YAŞlılıq, YAŞıl arasında incə əlaqə vardır. YAŞıl sözü yaş ismindən törəmişdir. Yaşın olduğu yerdə su və su məhsulu olan çayır, çəmən vardır. Səhralarda yaş, yaşlılıq olmadığı üçün yaşlılıq yoxdur. Bahar ağaclarla, çiçeklərlə, toxumlara suyun təşrif edişi ilə YAŞıllanmanın başlaması mənasına gelir. Gül qədər olmasa da tikanın da suya ehtiyacı vardır.

Sular arasında da dərəcə fərqləri vardır. Qan, tər və göz yaşı müqəddəs sayılmışdır. İnsanın maddi varlığı su ilə başlar, sümüklənmə, ətlənmə və yaşlanması ilə davam edər. Ana bənnindəki körpə su hovuzu içərisindəki kimidir. Doğuş ilə yaş, YAŞam və YAŞlıqlar başlar. Dünyaya yeni gələn körpənin 70 faizi sudur. Uşaqlar yetkinlərlə müqayisədə daha çox su itirər və suya daha çox ehtiyac hiss edərlər.

Yetkinlik yaşına çatmış insanların bədənlərinin 50-60 faizi sudan ibarətdir. Beyin toxumalarının 85 faizi sudur. Yetkinlik və dinən mükəlləf olmanın həddi də su və suyun təzahürlərindən sayı biləcəyimiz qandır. Susuzluğunə 7-12 gün dözə bilən insan acliğa 35 gün dözür.

İxtiyarlığa YAŞlanmaq da deyilir. Sulanma mənasına gələn YAŞlanmağa (sulanmağa) inad edərək qocalıqda dərilər quru-yub çatlamağa başlayır. Qırışmış bir əl susuz qalmış bir torpağın çatlamasına bənzəyir. İxtiyar yaşda göz yaşı artdığı halda ağız suyunu, sidiyə hakim ola bilməmək şəklində YAŞlılıqlar başlaya bilir. Başqa ifadə ilə desək orqanlar vəzifələrini əvvəlki kimi icra etməməyə başlayır. İxtiyarlıq çağı digər yaş dövrlərinə nəzərən suya ən az ehtiyac duyulan dövrdür.

Qurani-Kərimdə Allahın ərşinin su üstündə olduğu, Müslimdə keçən bir hədisdə isə şeytanın ərşinin ətrafi ilanlarla əhatə olunmuş su üstündə olduğu bildirilir. Hansı yönən baxılırsa baxılsın su stratejik əhəmiyyət daşıyır.

İbadətlər, bayramlar, hədiyyələşmələr insan ürəyini imansızlıq, qəflət və şəhvətpərəstlik quağından qurtaran sulama fəaliyyətləridir. Necip Fazıl ciləsini bir cümlədə şifrələmişdir: “*tumurcuqlanma dərdi olmayan ağac kötükdür.*” Məhəmməd bahardır, Quran bahardır, hədis kitabları bahardır, Allahın görən gözü, tutan əli olan alimlər də bahardır. Bahar təbiəti abad edərkən bu saydıqlarımız bahardan aşağı qalarmı?

Hər bir insan yaşın quruya-cağını və ömrün daim olmayacağını bilir. Ölüm yaş, yaşayış, yaşlılıq kimi varlıqlardan uzaqlaşmaqdır. Başqa ifadə ilə ruhən yaşar-kən bədənən qurumaqdır. İnsanlar tarix boyunca qurumamağı, yox olmamağı istəmişlər. Yaşamığın başlangıcını və davamını sudan bildikləri üçün sonsuzluğun da su ilə olacağını anlayaraq abi-həyat mənasına gələn və

içənlərə ölməzliyi, daimi yaşamağı vəd edən əfsanəvi su qavramını icad etmişlər.

Hekayə olduğunu qəbul edərək qaynağından ziyadə mənasına yönələrək hz. Süleyman haqqında bir qissə ilə yazının yaşamını qurutmaq istəyirəm:

Hz. Süleymana abi-həyat gətirilir. Süleyman peyğəmbər insanlardan, mələklərdən və heyvanlardan ibarət məclisi toplayaraq abi-həyatı içib-içməmək xüsusunda məşvərət edir. Məclisdə olan hər kəs içməyi təklif edir. Süleyman (ə.s) suyu içmək üzrə ikən bir kirpi üzr istəyərək:

“Ey Peyğəmbər, bu abi-həyat sadəcə sənə məxsusdur, yoxsa bütün sevdiklərin, qohum-əqrəban da içə bilər?” –deyir.

Süleyman peyğəmbər yalnız özünə məxsus olduğunu söylədikdə bu cavabı verir:

“Ey Peyğəmbər, bağışlayın, siz içib əbədi həyata qovuşduqdan sonra bütün ailənizin, qohum-əqrəbanızın, dostlarınızın, qonşularınızın, övladlarınızın, onların nəvələrinin, tanığınız hər kəsin ölümünü görəcəksiniz. Bunların verəcəyi ölüm ayrılığını və hicran acısını heç düşündünüz mü?...”

Süleyman peyğəmbər düşüñür, daşınır və “haqlisan” deyərək abi-həyatı içmədən yerə tökü...”

Son söz: Abi-həyat yerə tökü-lə bilər. İsraf olmaz. Amma adı suyun israf edilməməsi lazımdır. Biz hətta çay kənarında suyun israf edilməməsini təlim edən mədəniyyətin mənsubları yiq...



İbadətlər, bayramlar, hədiyyələşmələr insan ürəyini imansızlıq, qəflət və şəhvətpərəstlik quağından qurtaran sulama fəaliyyətləridir. Necip Fazıl ciləsini bir cümlədə şifrələmişdir: “*tumurcuqlanma dərdi olmayan ağac kötükdür.*” Məhəmməd bahardır, Quran bahardır, hədis kitabları bahardır, Allahın görən gözü, tutan əli olan alimlər də bahardır. Bahar təbiəti abad edərkən bu saydıqlarımız bahardan aşağı qalarmı?



“Büreydə hədisi” və düşündürdükləri

Söz ola kəsə savaşı

Söz ola kəsdirə başı

(Yunus Əmrə)

Hədəfə nail olmaq üçün üslub çox önemlidir. Plansız və kor-koranə görülən işlərdə istənilən nəticəyə nail olanlar nadirdir. Məhz buna görə də Quran 23 il ərzində tamamlanmış və müəyyən mərhələlərdən sonra İslam dini formalasmışdır. Bu müddət ərzində kainatın fəxri həzrət Peyğəmbər (s.ə.s) dini səmərəli şəkildə və daha çox insana çatdırmaq üçün bir çox metoddan istifadə etmişdir. Ümumi olaraq bu metodlara nəzər saldıqla tolerantlığın əsas alındığına şahid oluruq. Şübhəsiz ki, əsas olan sözün və ya düşüncənin əslidir. Əlbəttə, bununla yanaşı metodun da əhəmiyyət kəsb etdiyi hallar, yəni zaman, məkan və etidallıq arxa plana

atılmamalıdır. Deməli, arzu edilən nəticəni əldə etmek üçün elmi, ədəbi, bir sözlə yerinə görə gərəkli olan metoddan lazımcı istifadə edilməlidir.

Aşağıda qeyd edəcəyimiz Büreydə hədisi Peyğəmbərimizin üslub, zamanlama və hadisələri müsbətə yozması baxımından əhəmiyyət kəsb edir.

Büreyde belə rəvayət edir, “Peyğəmbər (s.ə.s) heç bir şeyi uğursuz görməzdidi, əksinə hər şeyin xeyrli tərəfinə baxardı. Allahın Rəsulunu Mədinəyə hicrət edərkən Qüreyş qəbiləsi onu tutub getirənə yüz dəvə mükafat verəcəyini vəd etmişdi. Qarşılaşmaq ümidi ilə onu axtarmağa çıxan yetmiş süvaridən ibarət Səhm oğullarının dəstəsinə qoşulmuşdum. Gecə vaxtı qarşılaştıq. Bir-birimizi tanımadıq. Sözə ilk olaraq Peyğəmbər (s.ə.s) başladı və mənə belə dedi:

“- Sən kimsən?” Buna müqabil olaraq mən:
“- Büreydə”-dedikdə Peyğəmbər (s.ə.s) (adımın mənəsi sərinlik olduğu üçün) Əbu Bəkrə tərəf dönərək:

“- Ey Əbu Bəkr! İsimiz alındı, sərinləşdi və düzəldi”-dedi. (Bəraə əmrənə və saləha). Sonra yenə mənə:

“- Kimlərdənsən?”-dedi. “Əsləm qəbilə-sindənəm” deyə cavab verdim. Bunu eşidəndə Peyğəmbər (s.ə.s) kəlmənin mənasına uyğun olaraq:

“- Səlamətdəyik” (Səlimnə) buyurdu. Sonra Peyğəmbər “Əsləm qəbiləsinin hansı qoldundansan?”-deyə soruşdu. Mən:

“- Səhm oğulları qolundan” dedikdə bu dəfə də Peyğəmbər (s.ə.s) kəlmənin mənasına uyğun olaraq Əbu Bəkrə:

“- Sən zəfər əldə etdin. İstəyinə nail oldun mənasında - Oxun çıxdı” (Xaracə səhmukə ya Əba Bəkr) dedi.

Növbə mənə gəlmışdı. Mən də belə soruşdum:

“- Yaxşı, bəs sən kimsən?” O:

“- Mən Abdullahın oğlu Məhəmmədəm. Allahın Elçisiyəm” deyib məni İslama dəvət etdi. Mən Rəsulullahın danışma üslubundan təsirləndim və yanımızdakı 70 nəfərlə birlikdə İslami qəbul etdik.

Yanımızdakı süddən ona da ikram etdik. Peyğəmbər və yanındakilar südü içdikdən sonra bərəkətlənməsi üçün dua etdilər. Yatsı namazını birlikdə qıldıq. O gecə mən hz. Peyğəmbərdən Məryəm surəsinin ilk ayələrini öyrəndim.”

Ertəsi gün Peyğəmbər (s.ə.s)-ə “yanında bayraq olmadan Mədinəyə girmə!”-deyən Büreydə başından sarığını çıxararaq nizəyə bağlamış və onların önündən getmişdi.

Hər dəfə söz düşəndə Büreydə (r.a): “Allaha həmd olsun ki, Səhm oğulları heç bir məcburiyyət olmadan müsəlman oldular”-deyə şükür edərdi. (Hədisin fərqli təriqləri vardır. Hədisi Hakim Tirmizi Nəvadirul-Üslul I, 306. adlı əsərində qeyd edir.)

Büreydə b. Husaybin həzrət Peyğəmbərlə harada və necə qarşılaşdığını anladan bu rəvayət, onun Peyğəmbər (s.ə.s)-in üslubundan təsirlənərək müsəlman olduğunu göstərir. Bu, o deməkdir ki, metod insanlarla qurulan ünsiyyətdə və İslama dəvət əsnasında diqqət ediləcək ən önəmlili vasitələrdən biridir.

Hadisələrə və şəxslərə qarşı müsbət düşüncəyə sahib olmaq hz. Peyğəmbərdən ala biləcəyimiz ən mühüm örnəklərdən biridir. Buna “yarımcıq qabın dolu tərəfini görə bilmək” də deyə bilərik..

Hakim Tirmizi “Soruşulan suala gözəl cavab vermək, anlanmanın incəliklərindən və idrakı asanlaşdırın nəzakət ölçülərindəndir” deyir. Həqiqətən yumşaq üslub, hüsnü-niyət, səbəb və nəticələrini düşünərək ifadə edilən fikirlər şifahi və yazılı ünsiyyətdə insanlara təsir edən və onların mənəvi dünyasını hərəkətə kecirən amillərdəndir. Qurandakı “Onunla (Fironla) yumşaq danışın. Bəlkə, öyünd-nəsihət qəbul etsin, yaxud (Rəbbindən) qorxsun!” (Taha, 44) ayəsi də bu çərçivədə düşünülməlidir. Hədisdə də gördüyüümüz kimi Büreydə bin Husayb Peyğəmbərin xitatət üslubundan və davranış qaydalarından təsirlənərək həyat fəlsəfəsini dəyişmişdir. Nəticədə Peyğəmbərin bayraqdarı olmuş və 16 döyüsdə iştirak etmişdir.

Din və iman Allah tərəfindən bizə verilmiş əmanətdir. Onu ehtiyacı olan insanlara çatdırmaq hər birimizin vəzifəsidir. Nəticənin müsbət olması üçün də bu sahənin mütəxəssisi olan Peyğəmbər (s.ə.s)-dən nümunələr götürməliyik. Onun həyatı örnəklərlə doludur. Büreydə hadisəsi bunlardan biridir. Bütün insanlar inanmağa meyilli olaraq yaradılmışdır. Əsas olan iman reseptini bizim onlara təqdim etmə metodumuzdur. Metodsuz nailiyyət əldə etmək olmaz.

Peyğəmbərsiz dini anlamaq nöqsan olduğu kimi, dinsiz həyatı yaşamaq da duzsuz və naqisdir.

Din və iman Allah tərəfindən bizə verilmiş əmanətdir. Onu ehtiyacı olan insanlara çatdırmaq hər birimizin vəzifəsidir. Nəticənin müsbət olması üçün də bu sahənin mütəxəssisi olan Peyğəmbər (s.ə.s)-dən nümunələr götürməliyik. Onun həyatı örnəklərlə doludur. Büreydə hadisəsi bunlardan biridir.

QURANI-KƏRİM DƏ

ZİKR-1



**Zikr insanın
könlük aləminə xi-
tab edən bir məf-
humdur. İnsan
həm bədən, həm
də ruh ahəngini
qorumaq məcbu-
riyyətindədir. Mə-
dəmizi doyurduğumuz
kimi qəlbimizi
də doyurmaliyiq.**

Unutma vərdişi olan bəşər hafızəsi hər zaman bəzi şeyləri xatırlatmaq məcburiyyətini doğurur. Xatırlatmağın isə bir neçə növü var. Bu, unutduğumuz şeyin nə olduğuna bağlıdır. Bəzən unudulanı öz-özümüzə xatırlayıraq. Bəzən də başqalarının xatırlatmasına ehtiyacımız olur. Məsələn, uşaq ikən ana-atamız xatırladardı. Bəlkə ilk xatırlatmalar bizi qorumaq üçün sobanı “cız” deyərək xatırlatmalardır. Məktəb müəllimimizin dərsdə olduğumuza unutduğumuzda “susun uşaqlar, dərsdəyik” deməsi də bir xatırlatmadır. Bəzi texnoloji xatırlatmalar da var ki, göstəricinin maşınımızda benzinin qurtardığını, telefon batareyasının azaldığını və s. xəbər verir. Demək ki, insan buna möhtacdır.

Bunlardan başqa Rəbbimizin xatırlatması var ki, o da müxtəlif zamanlarda peyğəmbərləri vasitəsi ilə varlığını yenidən xatırlatmasıdır. Bir adı da “zikr” olan Qurani-Kərim isə xatırlatma baxımından çox zəngindir.

Qurani-Kərimdə dəfələrlə zikr kəlməsinə rast gəlinir. Haqqında bu qədər çox danışılan xüsus əlbəttə ki, çox əhəmiyyətlidir. Ayələrdə keçən “zikr” kəlməsi anmaq, xatırlamaq, xatırlatmaq, nəsihət, düşünüb anlamaq, düşünüb ibrət almaq, öyünd, kitab, Tövrat, İncil, Qurani-Kərim və s. kimi mənalarda işlədilmişdir. Bizim bəhs edəcəyimiz mövzu isə yalnız məsdər formasında olan zikr kəlməsidir. Yəni zikrullahdan bəhs etməyə çalışacaqıq.

Zikr insanın könül aləminə xıtab edən bir məfhumdur. İnsan həm bədən, həm də ruh ahəngini qorumaq məcburiyyətindədir. Mədəmizi doyurduğumuz kimi qəlbimizi də doyurmaliyiq. Bunun isə necə olacağı Rəd surəsinin 28-ci ayəsində belə açıqlanmışdır: “O kəslər ki, Allaha iman gəttirmiş və qəlbləri Allahı zikr etməklə aram tapmışdır. Bilin ki, qəlblər yalnız Allahı zikr etməklə aram tapar!”

Zikrlə əlaqəli ayələrdən bəzisi mömini tərif edərkən eyni zamanda könüllərin sahib

Rəbbimizin ehsan etdiyi iman və iradə ilə yanaşı lütf və rəhməti olmasa işimiz çox çətindir. Şeytan ilk atamız Adəm (ə.s)-i aldada bilmışsə Rəbbimizin yardımına nə qədər möhtac olduğumuzu düşünün. Allahın hüzurundan qovulmağın kin və qəzəbi ilə “Sirati-müstəqimdəki inanaları sağından, solundan, arxasından, öündən gələrək yoldan çıxarağın and içən” bir şeytan varsa qarşımızda həqiqətən işimiz çox çətindir.

olacağı qəlbə kamillikdən bəhs edər: “Möminlər yalnız o kəslərdir ki, Allah adı çəkiləndə ürəkləri qorxudan titrəyər, Allahın ayələri oxunduğu zaman həmin ayələr onların imanlarını daha da artır...” (*əl-Ənfal*, 2)

Həm bədənləri, həm qəlbləri Allahın zikrinə ram edən ünsür isə birbaşa Quranın özüdür. Bu xüsus Zümər surəsinin 23-cü ayəsində izah olunur: “Allah sözün ən gözəlini bir-birinə bənzər, təkrarlanan bir kitab şəklinde nazil etdi. Ondan (Quranın təhdidlərindən) Rəbbindən qorxanların tükləri biz-biz olar. Allahın zikrindən sonra ürəkləri yeriñə gəlib qorxuları gedər. Bu (Quran) Allahın hidayətidir. Onunla istədiyini doğru yola yönəldər. Allahın yoldan çıxardığı kimsəyə isə heç bir yol göstərən olmaz!”

Allahın zikrindən üz çevirməyin isə nə qədər acı nəticələrə səbəb olduğunu Taha surəsindəki ayələr aydın şəkildə bildirməkdədir: “Hər kəs Mənim zikrimdən üz döndərsə, güzəranı daralar və Biz qiyamət günü onu məhşərə kor olaraq gətirərik! O, belə deyər: “Ey Rəbbim! Nə üçün məni məhşərə kor olaraq gətirdin, halbuki mən (dünyada hər şeyi) gördüm”. (Allah) buyurur: “Elədir, amma sənə ayələrimiz gəldi, sən isə onları unutdu. Bu gün eləcə də sən unudulacaqsan!” (*Taha*, 124-126)

Qurani-Kərimdə 8 yerdə “fəvəylun”, yəni “yazıqlar olsun” ifadəsi işlənməkdədir. Bunnlardan biri də Allahın zikrindən uzaqlaşanlar haqqındadır: “Elə isə vay qəlbləri Allahın zikrinə qarşı sərt olanların halına! Onlar (haqq yoldan) açıq-aydın azmışlar.” (*əz-Zümər*, 22)

Zikrlə şeytan arasında da bir əlaqə var. Belə ki, biri olduğu yerdə digəri olmaz. Ayeyi-kərimədə: “Hər kəs Rəhmanın zikrindən boyun qaçırsa, Biz ona Şeytanı urcah edərik və onun (Şeytanın) yaxın dostu olar.” (*əz-Zuxruf*, 36)

Rəbbimiz bizi zikrindən qafil etməsin. Amin!

“Şübəsiz ki, Şeytan içki və qumarla aranıza ədavət və kin salmaqdan və namaz qılmaqdan ayırmak istər. Artıq bu işə son qoysaqsınızmı?” (*əl-Maildə*, 31)

Madam ki, şeytan bizi Allahın zikrindən və namazdan uzaqlaşdırmaq istəyir, o halda onu daha yaxşı tanımlayıq. Rəbbimizin “açıq-ashkar düşmənimiz” olaraq tanıtdığı şeytanı tanımağa davam edək: “Şeytan sizi yoxsulluqla qorxudaraq alçaq işlərə sövq edər, Allah isə sizə bağışlanmaq və bərəkət vədəsi verər...” (*əl-Bəqərə*, 268) “(Şeytan) onlara vədlər verir, ürəklərində arzular oyadır. Lakin Şeytan onlara yalnız yalan vədlər verir.” (*ən-Nisa*, 120)

Rəbbimizin ehsan etdiyi iman və iradə ilə yanaşı lütf və rəhməti olmasa işimiz çox çətindir. Şeytan ilk atamız Adəm (ə.s)-i aldada bilmışsə Rəbbimizin yardımına nə qədər möhtac olduğumuzu düşünün. Allahın hüzurundan qovulmağın kin və qəzəbi ilə “Sirati-müstəqimdəki inanaları sağından, solundan, arxasından, öündən gələrək yoldan çıxarağın and içən” bir şeytan varsa qarşımızda həqiqətən işimiz çox çətindir. Lakin bu iki ayə qəlbimizi sakitləşdirir: “Əgər Allahın lütfü (mərhəməti) üzərinizdə olmasaydı, şübhəsiz ki, az bir qisminiz müstəsna olmaqla, Şeytana uyardınız.” (*ən-Nisa*, 83)

“Şübəsiz ki, Şeytanın hiyləsi zəifdir!” (*ən-Nisa*, 76) Onu da qeyd edək ki, düşdürüümüz hər xətanı şeytanın üstünə yixmamalıyq. “..güna-ha da, təqvaya da qabiliyyəti olan” nəfsimizin də işlədiyimiz günahda payının olduğunu unutmayaq.

(ardı var)



Azərbaycan Respublikası
Dini Qurumlarla İş
üzrə Dövlət Komitəsinin
sədri Hidayət Orucovun
«İrfan» jurnalına müsahibəsi

Hidayət ORUCOV:
«Biz milli olduğumuz qədər bəşəri, bəşəri olduğumuz qədər də milli olmalıdır»

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DİNİ QURUMLARLA İŞ
ÜZRƏ DÖVLƏT KOMİTƏSİNİN SƏDRİNİN FİKRİNCƏ,
MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİMİZİ QORUMALI, MİL-
LİLİK, VƏTƏNPƏRVƏRLİK VƏ İNANC HİSSİNDƏN
UZAQLAŞMAMALIYIQ**

İrfan jurnalı: -Hidayət müəllim, dünya qloballaşdırıcıca insanlar arasında dialoqa, sülhə və əməkdaşlıqla olan ehtiyac hər zamankindan daha çox duyulur. Sizin dialog məsələsinə münasibətinizi bilmək istərdik.

Hidayət Orucov: -Bu gün qloballaşmanın fetiləşdirməyə, hətta onu yenilik kimi qələmə verməyə çalışanlar var. Halbuki, qloballaşmanı yeni bir proses kimi xarakterizə etmək doğru deyil. Bu proses neçə əsr öncədən başlayıb, tədricən davam edib və son dövrlərdə daha sürətli hal alıb. Buna

səbəb elmi-texniki tərəqqi, geniş miqyasda miqrasiyaların baş verməsi və informasiya texnologiyalarının inkişafı nəticəsində dünyadan «KİJİLMƏSIDİR».

Dialoqa gəlincə, ona istər mənəvi, istər fiziki, istərsə də elmi-texniki tərəqqi baxımından bütün dövrlərdə ehtiyac duyulub. Lakin qloballaşma prosesi sürətləndikcə dialoqa ehtiyac təbii olaraq daha da artır. Bu baxımdan bəşəriyyət həm elmi, həm iqtisadi-siyasi, həm də milli-mənəvi sahədə geniş və hərtərəfli dialoqa məhkumdur.

İndiki şəraitdə dinlər və konfessiyalararası dialoqa daha böyük ehtiyac duyulur. Ona görə ki, qloballaşma prosesi sürətləndikcə, müxtəlif dinlərə, xalqlara və irqlərə məxsus insanlar bir-birlərinə yaxınlaşdırıqca onlar arasındakı inanc fərqi özünü daha qabarıq bürüzə verir. Elə təsəvvür yaranır ki, guya dinlər, mədəniyyətlər arasındaki ziddiyyətlər labüb, onların qarşıdurması qaćınılmazdır.

Bəli, bu gün dini konfessiyalar arasında ciddi və əhatəli dialoqun gerçəkləşməsi zəruri-dir. Lakin bu dialoq məntiqli və ardıcıl aparılmalıdır, eyni zamanda gedisi və nəticələri baxımından əvvəlki dialoqlardan fərqlənməlidir. Bunun üçün ilk və əsas şərt dini konfessiyalar arasında aparılan dialoqun siyasilaşmaməsi və yalnız ümum-bəşəri dəyərlərə xidmət etməsidir. Eyni zaman-da bu sahədəki dialoqun əhatə dairəsi və miqyası böyüdükcə antikonist meyillərin qarşısı alınmalıdır. Təsəvvür edin ki, bu gün qloballaşma labüb bir proses kimi ortaya çıxıb və bunun fonunda dinlərarası dialoqun zəruriliyi vurgulanır, irəliyə doğru ciddi addımlar atılır, amma digər tərəfdən buna kölgə salacaq hərəkətlər edilir: məsələn, böyük bir dini konfessiyadan lideri başqa bir konfessiyaya qarşı xoşagəlməz fikirlər səsləndirir, yaxud dünyanın ən böyük dinlərindən olan İslam Qərbdə müəyyən dairələr tərəfindən təhqir olunur. Əgər söhbət səmimi dialoqdan, Şərqi Qərbə, Qərbin Şərqə integrasiyadan və mədəniyyətlərin qovuşmasından – qarşılıqlı zənginləşməsindən gedirsə, bu cür hallar yolverilməzdir. Bu baxımdan mən geniş, səmimi və perspektivli dialoqun tərəfdarıyam.

İrfan jurnalı: - Avrasiya çoxmillətli və çoxdinli bir regiondur. Burada çoxlu baxışlar, görüşlər, düşüncələr mövcuddur. Hidayət müəllim necə düşünür, bu çoxluq arasında ortaq məxrac tapmaq, dialoqa nail olmaq mümkündürmü? Əgər mümkünürsə, buna nail olmaq üçün qarşıya hansı maneələr çıxa bilər?

Hidayət Orucov: - Avrasiyada çoxlu sayda millətlərin və dinlərin mövcudluğu bu regionun mədəniyyət baxımından zənginliyinə dələlat edir. Qloballaşma prosesinin və digər amillərin bu zənginliyi məhv etməsi yolverilməzdir. Əksinə, elə şərait yaratmaq lazımdır ki, Avrasiya unikal region kimi mədəni zənginliyini qoruyub saxlasın. Əgər kimlərsə Avrasiyanın çoxmillətli və çoxdinli region olmasını bu dialoqa maneə olan amil kimi qiymətləndirirsə, böyük səhvə yol verirlər. Çünkü dialoqa mane

olan amillər dinlərdən və xalqlardan yox, onlardan siyasi məqsədlər üçün istifadə etməyə çəlisan insanlardan qaynaqlanır.

Təəssüf ki, hələ də qarşısına qoyduğu beynəlxalq və regional, eyni zamanda siyasi məqsədlərə çatmaq üçün insanlar arasında milli və dini ədavət yamaq istəyən, müxtəlif səviyyələrdə ayrı-seçkiliyi təbliğ edən qüvvələr var. Dinlər və mədəniyyətlərarası dialoqun baş tutmasına mane olan yeganə amil onlara bağlıdır. Əgər onların proseslərə təsir imkanları maksimum səviyyədə möhdudlaşdırılsa, dinlər və mədəniyyətlərarası dialoq mütləq gerçəkləşəcək. Ona görə ki, bütün xalqların milli və dini dəyərlərində qarşılıqlı etimad mühitinin, sülh və əmin-amanlıq şəraitinin yaradılması baxımından dialoq üçün münbit zəmin var.

İrfan jurnalı: - Bəzən insanlar öz millətlərini və dinlərini o qədər yüksək tuturlar ki, digərlərinin inanclarına və milli düşüncələrinə düşmən nəzəri ilə baxmağa başlayırlar. Bu isə dialoqa mənfi təsir göstərir. Sizca, öz millətinə və dininə sevgi ilə, başqa millətlərə və dinlərə isə hörmətlə yanaşmaq arasında tarazılıq necə qurulmalı və qorunmalıdır?

Hidayət Orucov: - Müdriklərin belə bir sözü var: sevgi azad, hörmət isə məcburidir. Başqa ifadə ilə desəm, millətini və dinini sevmək hər kəsin hüququ, digər millətlərə və dinlərə hörmət bəsləmək isə borcludur. Önəmli olan məqam hər kəsin bu borcdan irəli gələn vəzifələri bilməsi və ona əməl etməsidir. Şübhəsiz ki, bu məsələdə başqa məqamlar da var: məsələn, öz millətinə, dininə sevgi və hörmətlə yanaşmayan bir şəxs başqalarına da hörmət göstərə bilməz. Mən öz xalqını sevmədiyi halda başqa xalqlara hörmət və sevgi ilə yanaşanların səmimiyyinə heç vaxt inanmamışam. Çünkü bu hörmət səmimiyyətdən yox, hansısa təmənnadan qaynaqlanır. Ümumiyyətlə, öz xalqını dərindən sevən, milli-mənəvi dünyasına hörmət edən insan başqa xalqlara nifrot edə bilməz. İstər xalq, istər insan olsun, tanıdıqca sevirsən, yəni sevmək üçün tanımaq lazımdır. Uşaqlıqda indi müəllifini unutduğum müdrik bir söz oxumuşdum: öz xalqına mənsub olmayan bəşəriyyətə də mənsub deyil. Mən mətbuatda hələ sovet dövründə belə bir fikir demişəm ki, milli olmayan beynəlmiləçi ola bilməz.

O ki, qaldı öz millətini və dinini həddindən artıq yüksək tutub başqa millətdən və dindən olanları təhqir etməyə, məncə, bu, cahil-



liyin və dar düşüncənin məhsuludur. İslam Peyğəmbəri həzrət Məhəməddin bununla bağlı müdrik bir kəlamı var: buyurur ki, başqlarının tapındığı tanrıları söyüb təhqir etməyin, onlar da sizin Allahınızı təhqir edərlər. Fikrimcə, öz xalqını və dinini sevən, bu müqəddəs dəyərlərin təhqir olunmasını istəməyən sağlam düşüncəli şəxs başqlarının müqəddəs saydığı dəyərlərə dil uzatmaz.

İrfan jurnalı:- Qloballaşan dünyada millətçilik, millilik, dindarlıq, vətənpərvərlik kimi anlayışları necə izah edərdiniz?

Hidayət Orucov: - Mən qloballaşma prosesinin sürətləndiyi bir dövrdə milli-mənəvi dəyərlərin taleyiñ ümidiñ buraxılmasını doğru hesab etmirəm. Fikrimcə, biz milli-mənəvi dəyərlərimizi qorunmalı, millilik, vətənpərvərlik və inanc hissindən uzaqlaşmamalıyıq. Öncə dediyim kimi, millətçilik, vətənpərvərlik mənsub olduğun xalqa və torpağa sevgi, başqa xalqlara isə hörmət deməkdir. Öz vətənini, millətini, milli-mənəvi dəyərlərini sevməyən və onlara daxilən bağlı olmayan bir insan, təbii ki, dünyani, bəşəriyyəti də sevə bilməz.

Bu gün dünyada böyük iqtisadi zonalar, birliliklər və transmili korperasiyalar yaradılır, dövlətlərin və xalqların sərhəd anlayışı itir. Buna nümunə kimi Avropa Birliyinə daxil olan ölkələri göstərmək olar. Mən belə birliliklərin əleyhinə deyiləm, amma bu ad altında milli-mənəvi dəyərlərin və hissələrin arxa plana keçməsini də doğru hesab etmirəm. Biz milli olduğumuz qədər bəşəri, bəşəri olduğumuz qədər də milli olmalıyıq. Mənçə, ən düzgün for-

mula budur.

İrfan jurnalı:- İnsanın eqoizmdən humanizmə inkişafını necə xarakterizə edərdiniz? Müasir dövrədə buna nə qədər ehtiyac var?

Hidayət Orucov: - Eqoizm təkcə insallarda yox, ailədə, cəmiyyətdə və bütün bir ölkədə də ola bilər. Bu baxımdan eqoizm böyük bələdir. Təsəvvür edin ki, bir insandakı eqoistlik bir ailənin, bir ailədəki eqoistlik bütün cəmiyyətin faciəsinə yol açı bilər. Bəşəriyyət yaradığı gündən indiyədək eqoizmdən doğan bələlardan çox əziyyət çəkib: qanlı savaşlar, dünya müharibələri, xalqların, ailələrin faciəsi və s.

Şübhəsiz ki, insanların eqoizmdən humanizmə doğru qət etdiyi yolda milli-mənəvi dəyərlərin, xüsusilə dinin böyük rolü var. Çünkü heç bir din insanı eqoizmə, şəxsi üstünlüyü və ayrı-seçkiliyə töşviq etmir. Bu mənada insanlarda, cəmiyyətdə eqoizm meyillərini zəiflətmək, hümanist ideyaları ön plana çıxartmaq üçün dinin və milli-mənəvi dəyərlərin təbliğinin böyük əhəmiyyəti ola bilər.

İrfan jurnalı:- Son dövrlər terrorizmin dini dünyagörüşündən qaynaqlandığı fikrini insanlara sırmaga çalışırlar, xüsusilə İslam dinini bu yolla gözdən salmağa cəhd edirlər. Doğrudanmış din dialoqa mane olur, yoxsa, bu, dialoqu əleyhina olanların məqsədönlü təxribatıdır?

Hidayət Orucov: - Heç bir din terrora və zoraklığa haqq qazandırır, əksinə, dirlər insanları birgə yaşayışa, həmrəyliyə və dialoqa çağırır. Oxuduğum heç bir dini kitabda və iştirakçısı olduğum ciddi səhbətlərdə hansısa

Təəssüf doğuran məqamlardan biri də odur ki, bu gün Qərb dünyasında İslama qarşı ədalətsiz, qeyri-obyektiv bir fikir formalaşıb: guya İslam geriliyi təbliğ edir, inkişafa mane olur və zorakılığa haqq qazandırır. Bu cür fikirlər bəzən yüksək səviyyədə, hətta nüfuzlu din xadimləri tərəfindən də səsləndirilir. Halbuki, İslam sonuncu din olduğu üçün özündən əvvəlki dinlərin bütün müsbət tərəflərini özündə birləşdirib. Bunu tanınmış dinşunaslar, görkəmli şəxsiyyətlər, dünya şöhrətli ədiblər də deyir.

dinin terrora haqq qazandırması fikri ilə rastlaşmamışam. Dinlər Yaradana ibadət üçün bir vasitədir və ondan başqa məqsədlər üçün istifade etmək yolverilməzdirdir. Amma təəssüf ki, dini siyasıləşdirmək istəyən, məqsədindən uzaqlaşdırmağa çalışan qüvvələr var.

İslamın terrora haqq qazandırması fikrinə gəlincə, bu, tamamilə cəfəng iddiadır. Bu cür fikirlərlə çıxış edənlər İslam dininə bilərəkdən və ya bilməyərəkdən böhtan atırlar.

Ümumiyyətlə, terroru yalnız müsəlmanların adı ilə bağlamaq doğru deyil. Çünkü terrorçuların arasında başqa dinlərin mənsubları da var. Deməli, insanları terrorçuluğa sövq edən səbəblər dindən yox, başqa amillərdən qaynaqlanır.

Təəssüf doğuran məqamlardan biri də odur ki, bu gün Qərb dünyasında İslama qarşı ədalətsiz, qeyri-obyektiv bir fikir formalaşıb: guya İslam geriliyi təbliğ edir, inkişafa mane olur və zorakılığa haqq qazandırır. Bu cür fikirlər bəzən yüksək səviyyədə, hətta nüfuzlu din xadimləri tərəfindən də səsləndirilir. Halbuki, İslam sonuncu din olduğu üçün özündən əvvəlki dinlərin bütün müsbət tərəflərini özündə birləşdirib. Bunu tanınmış dinşunaslar, görkəmli şəxsiyyətlər, dünya şöhrətli ədiblər də deyir.

Böyük rus yazarı Lev Tolstoyun İslam dini ilə bağlı fikirləri yəqin, çoxlarına bəlliidir.

Bir haşıya çıxmış: Çar Rusiyası imperiyasının məşhur topoqraf-generalı İbrahim ağa Vəkilovun xanımı milliyyətcə rus imiş. Onların arasında övladlarını hansı dinə uyğun tərbiyə etmək məsələsində fikir ayrılığı yaranır. Vəkilovun xanımı o dövrün böyük ədiblərindən biri kimi Lev Tolstoya məktub yazaraq ondan məsləhət istəyir. Tolstoy isə öz müfəssəl cavabında İslamın üstünlüklerindən, əvvəlki dinlərin

müsəbət cəhətlərini özündə birləşdirməsindən yazır və həmin xanıma tövsiyə edir ki, övladları ürək açılığlı ilə müsəlman ola bilərlər. Belə dini tərəqqiyə mane olmaqdə, terrorra haqq qazandırmaqdə günahlandırmaq, yumşaq formada desəm, ədalətsizlikdir.

İrfan jurnalı:-Belə bir iddia da var ki, kapitalizmin sürətla inkişafı insanların mərhəmət duyularını zəiflədir, daha doğrusu, vəhşi kapitalizm insanları fərqli formada tərbiyə edir. Belə təsirdən qorunmaq üçün Sizin hansısa təklifləriniz varmı?

Hidayət Orucov: -Mən dünyamızı əvvəlki dövrlərdə olduğu kimi qütblərə bölmək istəməzdəm. Bu cür bölgü adətən Sovetlər dönməmində aparılırdı. O vaxt dünya faktiki olaraq iki cəbhəyə – sosializm və kapitalizm cəbhəsinə bölünmüdü.

Bəşəriyyət uzun müddət bu bölgündən əziyyət çəkdi: qanlı savaşlar oldu, soyuq müharıbə getdi. Bu baxımdan yeni bir qruplaşma aparılmasına, bəşəriyyəti yenidən blokların savaş meydانına çevirməyə qəti yol vermək olmaz. Fikrimcə, bu gün bütün dünyada demokratikləşmə gedir və ölkələrin inkişafı müəyyən mənada bu prosesə necə və hansı səviyyədə qoşulmalarından asılıdır. Fikir verirsinizsə, artıq indi «kapitalist Azərbaycan» yaxud «kapitalist İspaniya» ifadələri işlədilmir, daha çox «demokratik Azərbaycan», «demokratik İspaniya cəmiyyəti» kimi ifadələrdən istifadə olunur. Çünkü zaman keçdikcə kapital yox, insan resursları və insan hüquqları ön plana çıxır. Şübhəsiz ki, bütün imkanlardan, həmçinin kapitaldan insanların xoşbəxtliyi üçün istifadə edilməlidir. Ailənin, cəmiyyətin, ümumilikdə bəşəriyyətin xoşbəxtliyi müəyyən mənada sosial ədalət prinsipinin nə dərəcədə bərqərar olmasından, toplanmış



kapitaldan ümumi mənafə üçün istifadə edilməsindən asılıdır. Cəmiyyətin iqtisadi imkanları genişləndikcə və insanların maddi rifah halı yaxşılaşdırıqca bəzi problemlər çox asanlıqla yoluna qoyulur. Bu mənada hesab edirəm ki, dünyadan mövcud iqtisadi imkanlarından bütün insanların rifahi üçün istifadə edilməsinin yolları barədə düşünməyə və məqsədyönlü addımlar atmağa ciddi ehtiyac var.

İrfan jurnalı: -Son vaxtlar müxtəlif qüvvələr münaqişələri əsasən dini zəmində alovlandırmağa çatışırlar. Məsələn, İraqda şia-sünni qarşıdurmasının xarici qüvvələrdən qaynaqlandığı heç kimə sərr deyil. Bu, nədən irəli golur: insanların dinlərini yaxşı bilməmələrindən, yoxsa ssenarilərin yaxşı hazırlanmasından?

Hidayət Orucov: -Məncə, bunun əsəbəyi İraqda demokratik cəmiyyətin hələ formalaşmamasıdır. Əvvəller də demişəm ki, İraqda diktator cəmiyyəti mövcud olub və ölkədə bir çox problemlərin kökündə bu amil dayanır. Bu baxımdan İraq cəmiyyəti keçmişdə buraxılan səhvlərin ağrı-acılarını yaşayır. Uzun müddət bu ölkədəki diktatura rejimi insanların və dünya birliyinin etirazlarına məhəl qoymadı, nəticə isə belə ağır oldu.

Onu da deyim ki, mən iraqlıların heç də Azərbaycan və Anadolu türklərindən daha inanchı

olduğuna inanmırıam. Əgər bu gün İraqda baş verənlər dindarlığın nəticəsidirsə, belə dindarlıq kimə lazımdır? Mən insanlara, bütöv cəmiyyətə faciə gətirən dindarlığı qəbul etmirəm. Çünkü heç bir din insanların faciəsinə, dəhşətli ölüm səhnələrinə və minlərlə insanın fəryadına haqq qazandırırmır.

Şübhəsiz ki, İraqda dini ayrı-seçkiliyin və sünni-şia qarşıdurmasının qızışdırılmasında maraqlı olan xarici və daxili qüvvələr var. Belə qüvvələrin proseslərə təsirinin qarşısı alınmalıdır və İraqda əmin-amanlığın bərqərar edilməsi üçün bütün addımlar atılmalıdır.

İrfan jurnalı: -Azərbaycanda da çoxlu millətlərin nümayəndələri, etnik qruplar və müxtəlif dinlərin təmsilçiləri yaşayırlar. Ancaq burada milli və dini zəmində münaqişələr baş vermir. Azərbaycan bu sabitliyi necə əldə edib?

Hidayət Orucov: - Müxtəlif dinlərin və dini-fəlsəfi cərəyanların yayıldığı Azərbaycanda bütün tarixi dövrlərdə etnik və dini icmalar arasında möhkəm düzümlülük əlaqələri olub, milli və dini zəmində heç bir ayrı-seçkilik hali baş vermeyib. Dinlərə və dini-fəlsəfi cərəyanlara münasibətdə toleranlılığı ilə seçilən Azərbaycan xalqı bu spesifik keyfiyyətinə görə bütün dünyada fərqlənib və bu gün də fərqlənməkdədir. Bu, təkcə bizim məmənunluq və iftخار hissi ilə qeyd etdiyimiz fakt deyil, həm də mütərəqqi dönyanın və beynəlxalq qurumların rəsmilərinin etiraf etdikləri həqiqətdir. Yəni, bu gün mütərəqqi dönyanın başlıca demokratik dəyərlərdən biri kimi təbliğ etdiyi dini-milli dəyərlərə münasibətdə düzümlülük prinsipləri xalqımızın əslər boyu formalaşan və başqaları üçün örnək olan xarakterik xüsusiyyətidir. Eyni zamanda Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra dini etiqad azadlığının temin olunması və milli həmrəyliyin möhkəmləndirilməsi dövlət siyasetinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrilmiş və bu siyaset ardıcıl şəkildə davam etdirilməkdədir. Məncə, Azərbaycanda milli və dini zəmində münaqişələrin baş verməməsinin səbəblərini həm xalqımızın tarixi ənənələrində, həm də müstəqil dövlətimizin bu sahədəki məqsədyönlü siyasetində axtarmaq lazımdır.

Yəhudilərin Azərbaycanda məskunlaşmasının tarixi 2600 il öncəyə gedib çıxır. Təsəvvür edin ki, 26 əsr əvvəl yəhudilər uzun bir yol qət edərək - Mesopotomiyadan, Cənubi Azərbaycandan, Bakıdan, Şirvandan keçib -Dərbəndə qədər gəlmışlər. Bu böyük tarixi dövr ərzində yəhudilərin azərbaycanlılar tərəfindən nə

vaxtsa dini ayrı-seçkiliyə məruz qalmasına dair bir dənə də olsun fakt yoxdur.

Xristianlıq Azərbaycanda tarixən aparıcı dinlərdən olmuş və xalqımız bu dinlə bağlı keçmişinə üzüağ, şərəfli tarixinin tərkib hissəsi kimi baxır. Azərbaycan dünyada məscid, kilsə və sinagogun üçünün bir arada olduğu, eləcə də müxtəlif dinlərin mənsublarının heç bir ayrı-seçkililik hali ilə qarşılaşmadıqları ölkələrdən biridir.

Onu da qeyd etməliyəm ki, Azərbaycanda dinlərə və etnik qruplara münasibətdə düzümlülüyüն daha da möhkəmlənməsində Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri var. Onun apardığı müdrik və humanist siyaset nəticəsində Azərbaycanda fəaliyyət göstərən dini konfessiyalar və milli azlıqlar arasındaki münasibətlər daha da möhkəmlənib. Hazırda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu alternativsiz siyasi xətti uğurla və uzaqqörənliliklə davam etdirir.

İrfan jurnalı: -Rəhbərlik etdiyiniz Dövlət Komitəsinin fəaliyyəti ilə bağlı hər hansı bir problem varmı? Dini kadrların hazırlanması işi necə gedir? Bu məsələdə Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi ilə münasibətləriniz hansı səviyyədədir?

Hidayət Orucov: - Əlbəttə, müəyyən problemlər var və bu da səbəbsiz deyil. Dövlət Komitəsi yeddi ilə yaxındır fəaliyyət göstərir. Məsələ ondadır ki, öten illərdə ciddi nöqsanlara yol verilib, bu da öz növbəsində çoxsaylı problemlərin yaranmasına gətirib çıxarıb. Təəssüf ki, son dərəcə mürəkkəb və məsuliyyətli bir sahədə qarşıda duran vəzifələrə səthi yanaşmaq, görüntü yaratmaq, mətbuata saysız-hesabsız gərəksiz bəyanatlar vermək və şəxsi ambitiyalardan çıxış etmək Dövlət Komitəsinin beş ildəki fəaliyyətinin əsas istiqamətləri olub. Bir sözlə, beş illik miras yaxşı nəsə vəd etmirdi. Ona görə də hər şeyə sıfirdan başlamalı olduq və indiyədək xeyli iş görülüb. Lakin hələ qarşıda böyük işlər durur və fikrimcə, səylərimizi daha da artırmalıyıq. Mənə elə gəlir ki, qasıma qoyduğumuz ilkin məqsədlərə çatmaq üçün hələ bir il də ciddi şəkildə çalışmalıyıq.

Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinə gelincə, bu qurumla münasibətlərimiz yüksək səviyyədədir. Biz təkcə Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi ilə deyil, digər dini icmalar və konfessiyalarla da - istər yəhudü, istər xristian, istərsə də başqa icmalar olsun - sağlam münasibətlər

qururuq. Çünkü bizim dövlət, onların isə qeyri-hökumət qurumu kimi bu cür əməkdaşlıqdan faydallanması labüddür.

İrfan jurnalı: - Bakı böyük bir tikinti meydançasını xatırladır. Yüksək mərtəbəli binaların inşası sürətlə davam edir və şəhərin mərkəzində, demək olar ki, boş sahə qalmayıb. Məktəb və məscidlər üçün yer saxlamaq sanki yaddan çıxıb. Sizcə, mövcud məscidlər əhalinin ehtiyaclarını ödəyirmi? Əgər ödəmirsə, yeni məscidlərin tikintisi nəzərdə tutulurmu?

Hidayət Orucov: - Bakıda məscidlərin az olması fikri ilə razı deyiləm. Hesab edirəm ki, paytaxtimizda kifayət qədər məscid var və onlar əhalinin ehtiyaclarını ödəyir. Təsəvvür edin ki, İçərişəhərdə xeyli məscid mövcuddur, lakin onlardan yalnız bir neçəsi fəaliyyət göstərir. Ümumiyyətlə, Bakının elə bir rayonu yoxdur ki, orada məscidlər olmasın. Çünkü Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra xeyli sayıda məscid inşa olunub, köhnələri isə bərpa və təmir edilib. Hazırda tarixi-dini abidələrin, o cümlədən məscid və ziyarətgahların bərpası və yenidən qurulması istiqamətində ciddi işlər görülür. Bu işlər gələcəkdə də davam etdiriləcək. Yəni, səhbət təkcə yeni məscidlərin tikintisindən deyil, köhnə dini abidələrin bərpasından gedir. Əgər gələcəkdə ehtiyac yaransa, Bakıda yeni məscidlər tikilə bilər və bu məsələdə ciddi problem görmürəm. O ki, qaldı yer məsələsinə, mənçə, bina tikmək üçün yer tapan insanların məscid tikməsi üçün də yer tapması mümkündür. Axı necə ola bilər ki, bina üçün yer tapılsın, amma məscid üçün yer problemə çevrilsin?

İrfan jurnalı: - Hidayət müəllim, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi ötən il aprelin 3-4-də «Gülüstan» sarayında «Heydər Əliyev və Azərbaycanda din siyaseti: gerçəkliliklər və perspektivlər» mövzusunda Beynəlxalq konfrans keçirdi. Belə bir konfransın keçirilməsi ideyası hansı zərurətdən yaranmışdır?

Hidayət Orucov: - Dünyanın bir çox ölkəsində insanların hələ də dini ayrı-seçkililikdən əziyyət çəkdiyi, dini düzümlülüyüն və dinlərarası dialoqun həyatı əhəmiyyət daşıdığı müasir dövrümüzdə belə bir Beynəlxalq konfransın keçirilməsi Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin zəngin irsini, milli-mənəvi dəyərlərimizin bərpasında misilsiz xidmətlərini, dini-etiqad azadlığının təmin olunması sahəsində Azərbaycanın təcrübəsini, ümu-

miyyətlə, dövlətimizin din siyasetini öyrənmək, beynəlxalq məqyasda təbliğ etmək və bu siyasetin uğurla davam etdirilməsini nəzərdən keçirmək məqsədini güdürdü.

Belə bir mötəbər tədbirin hazırlanması hələ Beynəlxalq konfrans keçirilməzdən öncə ciddi eks-səda doğurmuşdu. Konfransın önəmini nəzərə alan İslam Konfransı Təşkilatının baş katibi Ekmələddin İhsanoğlu və Dağıstan Respublikasının Prezidenti Muxu Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev, Moskva və Ümumrusiya Patriarxi II Aleksi və Gürcüstan Patriarxi II İliya isə tədbir iştirakçılara məktub ünvanlayaraq «Heydər Əliyev və Azərbaycanda din siyaseti: gerçəkliliklər və perspektivlər» mövzusunda Beynəlxalq konfransın keçirilməsini yüksək qiymətləndirmişlər.

Qeyd edim ki, Prezident İlham Əliyevin Beynəlxalq konfransa ünvanladığı əhatəli və dərin məzmunlu müraciəti konfransın gedişinə ciddi təsir göstərdi. Bu müraciət müzakirələrin əsas istiqamətini müəyyənləşdirməklə yanaşı, iştirakçılar tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin dini-etiqad azadlığının təmin olunmasına diqqəti və dinlərarası dialoqa dəstəyi, eyni zamanda Ümummilli Lider Heydər Əliyevin zəngin irlsinə və din siyasetinə sadıqlıyi kimi müsbət dəyərləndirildi.

Dünyanın 20 ölkəsini təmsil edən din siyasetilə məşğul olan rəsmi şəxslərin, tanınmış dinşünasların, ilahiyyatçıların, azərbaycanşünasların, qafqazşünasların, politoloqların, tarixçilərin, diplomatların, habelə beynəlxalq və qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələrinin iştirak etdiyi konfransda 50-dən çox məruzə dinlənildi, çoxsaylı çıxışlar edildi, əhəmiyyətli müzakirələr aparıldı, eyni zamanda konfransın qətnaməsi, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə, həmçinin BMT, YUNESKO, Avropa Şurası, ATƏT və İslam Konfransı Təşkilatına müraciətlər qəbul edildi.

İrfan jurnalı: -Necə fikirləşirsiniz, konfransın yüksək səviyyədə keçirilməsi ölkədəki dini vəziyyətə, ümumiyyətlə, dövlət-din münasibatları-nın tənzimlənməsi prosesinə ciddi təsir göstəririmi?

Hiyayət Orucov: - Fikrimcə, bu konfransın nəinki Azərbaycanda, hətta regionda və dünyada dövlət-din münasibətlərinin tənzimlənməsinə əhəmiyyətli təsiri oldu. Konfransda dünyanın 20 ölkəsini təmsil edən din siyasetilə məşğul olan rəsmi şəxslərin, tanınmış dinşünasların və ilahiyyatçıların iştirakı da bunu deməyə



əsas verir. Əgər bu qədər ölkənin mütəxəssisləri dövlət-din münasibətləri sahəsində ortaq məxrəcə gələrək yekdil mövqə nümayiş etdiriblərsə, artıq bu, nəticə deməkdir. Bununla belə, mənə elə gelir ki, zaman keçdikcə konfransın nəticələri özünü daha qabarlıq bürüzə verəcək.

İrfan jurnalı: - *Hidayət müəllim, ötən il oktyabrın 4-də BMT-nin 62-ci sessiyası çərçivəsində Nyu-Yorkda təşkil etdiyi dinlər və mədəniyyətlərərasi anlaşma və sülh naminə əməkdaşlıqla bağlı yüksək səviyyəli dialoqda çıxış etmiş və çoxsaylı görüşlər keçirmisiniz. Belə tədbirlərin keçirilməsini dünyada sülh prosesinin sürətlənməsi, dinlər və mədəniyyətlərərasi dialoqun inkişafı, eyni zamanda Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin beynəlxalq aləmə çatdırılması baxımından necə qiymətləndirirsiniz?*

Hidayət Orucov: - Dinlər və mədəniyyətlərərasi dialoqun gerçəkləşməsində beynəlxalq təşkilatların, xüsusilə BMT, Avropa Şurası və ATƏT kimi qurumların çox böyük rol ola bilər.

Şübhəsiz ki, belə tədbirlər Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin beynəlxalq aləmə çatdırılması, eləcə də Ermənistən ölkəmizə qarşı təcavüzkarlıq siyasetinin ifşa edilməsi baxımından da xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Bu gün Azərbaycanda dini durum sabit və normaldır. Bunun nəticəsidir ki, bu sahədə ciddi problem yaranmayıb, əksinə, dini fəaliyyət sahəsində dövlət siyasetinin həyata keçirilməsi, dövlət-din münasibətlərinin qanunvericilik bazası əsasında tənzimlənməsi, mövcud tolerantlıq mühitinin möhkəmləndirilməsi, dini konfessiyalar və icmalar arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi, dini dözümsüzlük və qarşıdurma meyillərinin qarşısının alınması məqsədilə mühüm tədbirlər həyata keçirilib. Bu baxımdan əminəm ki, cəmiyyətin dindar hissəsi seçkilərdə daha aktiv olacaq və onlar üçün bu cür şərait yaratmış indiki iqtidarın fəaliyyətini öz mövqeyi ilə dəstəkləyəcək.

Məsələn, mən qeyd edilən tədbirdəki çıxışında təkcə dinlər və mədəniyyətlərarası dialoqa yox, həm də buna mane olan amil kimi Ermənistanın təcavüzkarlıq siyasetinə və onun mahiyyətinə geniş toxundum. Tədbir iştirakçılarının diqqətinin çatdırıldım ki, Azərbaycandakı dini konfessiyaların nümayəndələri Ermənistanın təcavüzkarlıq və etnik təmizləmə siyasetindən əl çəkməsi, işgal olunmuş ərazilərin qeyd-şərtsiz boşaldılması ilə bağlı BMT Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi dörd qətnamənin yerinə yetirilməsi, qaçın və məcburi köçküň həyatı yaşamağa məhkum olmuş bir milyondan artıq Azərbaycan vətəndaşının öz yurd-yuvasına qayıtməsi tələbi ilə dəfələrlə beyəlxalq təşkilatlarla və dünya ictimaiyyətinə müraciət edib. Lakin işgalçi Ermənistan hələ də məkirli planlarından əl çəkmək istəmir.

Bununla belə dini konfessiyaların başçıları Azərbaycan xalqının sülh istəyini və dövlət başçısının apardığı sülhpərvər siyaseti təqdir edərək dəstəkləyir və onun uğurlu siyaseti nəticəsində işgal olunmuş Azərbaycan torpaqlarının dünya birliyinin səyləri ilə azad ediləcəyinə əmindir.

İrfan jurnalı:- 2008-ci il seçki ildir və adətən müxtəlif qruplar seçkilərdə din amilindən siyasi məqsədlər üçün maksimum istifadə etməyə çalışırlar. Bu il keçiriləcək Prezident seçkisində dindarların yerini və rolunu necə təsəvvür edirsiniz?

Hidayət Orucov: - Çağdaş dünyada baş verən proseslər indinin özündə də siyasi məqsədlərin həyata keçirilməsində din amilindən, xüsusilə insanların dini etiqadlara meyilləndirilməsindən geniş istifadə edildiyini göstərir. İndiyədək Azərbaycanda da dinin siyasıləşməsinə, dindarların siyasi proseslərdə fəal iştiraka

cəlb olunmasına cəhdlər edilib. Əhalinin dindar təbəqəsinin siyasi proseslərdə fəal iştirakının təmin olunması və onlardan potensial qüvvə kimi istifadə edilməsi məqsədi daşıyan belə siyaset dini baxımdan qeyri-sabit, müxtəlif din və təriqətlər arasında qarşılıqlı anlaşmanın, birliyin hökm sürmədiyi ölkələrdə təsirli olur.

Azərbaycan isə dini baxımdan kifayət qədər sabit ölkədir və konfessiyalar arasında qarşılıqlı anlaşma və birlik hökm sürür. Azərbaycan hökuməti bu birliyin daha da möhkəmləndirilməsi, milli-mənəvi dəyərlərimizin və vətəndaşların vicdan azadlığının qorunması, eləcə də tarixi-dini abidələrimizin bərpası və yenidən qurulması istiqamətində bütün lazımı tədbirləri həyata keçirir. Bu baxımdan müəyyən siyasi qüvvələrin seçkilərdə din amilindən geniş istifadə edə bilməsinə inanırıram.

Bu gün Azərbaycanda dini durum sabit və normaldır. Bunun nəticəsidir ki, bu sahədə ciddi problem yaranmayıb, əksinə, dini fəaliyyət sahəsində dövlət siyasetinin həyata keçirilməsi, dövlət-din münasibətlərinin qanunvericilik bazası əsasında tənzimlənməsi, mövcud tolerantlıq mühitinin möhkəmləndirilməsi, dini konfessiyalar və icmalar arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi, dini dözümsüzlük və qarşıdurma meyillərinin qarşısının alınması məqsədilə mühüm tədbirlər həyata keçirilib. Bu baxımdan əminəm ki, cəmiyyətin dindar hissəsi seçkilərdə daha aktiv olacaq və onlar üçün bu cür şərait yaratmış indiki iqtidarın fəaliyyətini öz mövqeyi ilə dəstəkləyəcək.

ALLAH DOSTLARINDAN İNFAQ ÖRNƏKLƏRİ



FANİLƏR DEYİL, BAQİ OLAN BİLSİN!

İslam tarixinin ilk illərində Mədineyi-Münəvvərədə bəzi kasiblərin qapısına hər səhər naməlum bir adam bir çuval ərzaq qoyurdu. Bir gün səhər oyandıqda hər gün qapılara qoyulan yardımçı görmədilər. Bunun səbəbini araşdırarkən şəhərdə hz. Əli (r.a)-in nəvəsi Zeynalabidin həzrətlərinin vəfat xəbəri yayıldı. Hər kəs dərin matəmə büründü.

Peyğəmbər nəvəsinə qarşı son vəzifəni yerinə yetirməyə başladılar. Mübarək vücu-dunu yumaq vaxtı gəldikdə bu şərəfli vəzifəni yerinə yetirəcək olan şəxs hz. Zeynalabidinin kürəyində içi suluqlanmış böyük yaralar gördü. Yaxınlarından bunun səbəbini soruşduqda əhli-beytdən orada olan bir nəfər bunları söylədi:

“Zeynəlabidin həzrətləri hər gün səhər tezdən hazırladığı ərzaq çuvalını belinə alıb möhtacların qapısına aparar və heç kimə görünmədən geri qayıdardı. Kürəyindəki yaralar o çuvalları daşıdığı üçün əmələ gəlmışdır.”





MƏXLÜQATA XİDMƏT

Istanbulda Validə Camesini tikdirən Pertevniyal Validə sultan vəfat etdikdən sonra saleh bir adam onu yuxuda yüksək məqama nail olmuş vəziyyətdə görür. Bunun səbəbini öyrənmək üçün soruşur:

“Allah səni bu məqama tikdirdiyin məbədə görəmi yüksəltdi?”

Pertevniyal Validə sultan:

“Xeyr” –dedi.

Saleh adam təccübənərək:

“Elə isə hansı əməlinlə bu mərtəbəyə nail oldun?”

Validə sultan bu iibrətamız cavabı verdi:

“Yağışlı bir hava idi. Eyyub Sultan Camesini ziyarətə gedirdik. Yol üstündə su gölməçəsinə düşüb çırpinan pişik balası gördüm. Yanımdakı bacıya (Validə sultanların yanında sudanlı qadınlar çalışırdı. Sarayda bunlara “bacı” deyirdilər.):

“Get, o zavallı pişiyi götür, yoxsa boğulub oləcək” –dedim.

Bacı isə:

“Aman, sultanım! İkimizin də üst-başını batıracaq” –deyib getmək istəmədi.

Mən də onu incitməmək üçün özüm arabadan düşüb palçığa bataraq o pişiyi su gölməçəsindən xilas etdim. Soyuqdan titrədiyini görüb qucağıma alıb isitdim. Zavallı pişik tezliklə özünə gəldi.

Allah təala o kiçicik heyvana göstərdiyim xidmətdən dolayı məni bu məqama yüksəltdi.”

ALLAH DOSTLARINDA İNFAQ NƏZAKƏTİ

Mərhum Musa Əfəndi nəql edir: “Bir həcc mövsümündə möhtərəm ustadımız Sami Əfəndi həzrətləri və övladları Məkkeyi-Mükərrəmədə Beytullah məscidinə yaxın, türküstanlı Abdüssəttar Əfəndinin Ciyad səmtindəki evində idik. Sami həzrətlərinin qaldığı otağın pəncərəsi küçəyə baxırdı.

Bir gün günorta vaxtı bizim qaldığımız otağın qapısına gələrək:

“Çöldə yeməyə ehtiyacı olan biri var.” –buyurdu.

Tez yemək hazırlayıb qapıya çıxdım, amma heç kimi görmədim. Gözləmədən çıxıb getdiyini fikirləşərək geri qayıtdım. Səkkiz-on dəqiqə keçmişdi ki, Sami həzrətləri təkrar qapıda göründü və:

“O möhtac yenə gəldi, içəri baxır.” –buyurdu.

Təkrar yeməkləri alıb qapının önünə çıxdım və dilini çölə çıxarıb içəri baxan acyalavaş bir köpək gördüm. Tez əlimdəki yeməkləri önünə qoydum. Hər halda çox ac olduğu üçün hamisini yedi.”





ABİ-HƏYAT

Osman Nuri TOPBAŞ



İNFAQDA ƏDƏB

Zəkat, sədəqə və xeyir işlərdə diqqət ediləcək önəmli məsələlərdən biri də gizliliyə əməl etməkdir. Çünkü açıqdan verilən sədəqə alan şəxsin həya duyğularını zədələyir. Zaman keçdikcə almaq bir vərdişə çevrilir və çalışmaq həvəs və istəyini yox edir. Bununla birgə, verən şəxsin də təkəbbürə, qürura sürüklənib, özünü bəyənməsinə yol açır.

Zəkat, sədəqə və infaq mövzusunda ədəb çox böyük əhəmiyyət daşıyır. İnfqaq edərkən verən alana qarşı minnətdarlıq şüoru içində olmalıdır. Çünkü onu fərz olan bir borcdan qurtarıb, savab qazandırmışdır. Verilən sədəqələr eyni zamanda verən şəxsi xəstəlik və müsibətlərdən qoruyan möhkəm bir sıpərdir. Yoxsullar, kasıblar və qəriblər, əslində, mal-dövlət sahibləri üçün böyük bir nemətdir. Çünkü cənnət qapıları onların duaları ilə açılır. Qurani-Kərimdə sədəqə verərkən riayət olunacaq ədəb ölçüləri ilə bağlı belə buyurulur:



«Ey iman edənlər! Sədəqələrinizi malını riyakarlıqla (özünü xalqa göstərmək üçün) sərf edən, Allaha və axırət gününə inanmayan şəxs kimi minnət qoymaq və əziyyət verməklə puça çıxartmayın!» (*əl-Bəqərə*, 264)

Bu ayədə zəkat vermək və infaq etmək təşviq olunmaqla birlikdə bunu edərkən riayət edilməsi zəruri olan ədəb ölçüləri də açıq bir şəkildə anladılır. Yəni qəlb sindiraraq, yoxsulu alçaldaraq, ona əziyyət verərək, verdiyini onun başına qaxaraq edilən bir xeyrin Allah yanında heç bir dəyəri yoxdur.

Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s) buyurur:
“Üç insan vardır ki, qiyamət günü Allah onlar-

Ayrıca infaqda zaman anlayışı da yoxdur. Bir mömin gecə və gündüz, hər fürsətdə infaq etməlidir. Belə ki, bu həqiqət mübarək ayədə belə ifadə edilir: “Mallarını gecə və gündüz, gizli və aşkar (yoxsullara) sərf edənlərin Rəbbi yanında böyük mükafatları vardır. Onların (axırətdə) heç bir qorxusu yoxdur və onlar qəm-qüssə görməzlər.” (*əl-Bəqərə*, 274)

la danışmayacaq, üzlərinə baxmayacaq və onları təmizə çıxarmayacaq. Onlar üçün acı bir əzab vardır.”

Rəsulullahın bu sözləri üç dəfə təkrarladığına şahid olan Əbu Zərr (r.a.):

“Adları batsın, ümid etdiklərinə çatmasınlar və ziyanı düşsünlər! Ya Rəsulallah, bunlar kimlərdir?” -deyə soruşdu.

Rəsulullah:

“Paltarını (təkəbbürlə) yerlə sürüyən, verdiyini başa qaxan və malını yalandan and içməklə satan!” buyurdu. (*Müslim, İman, 171*)

Bu bəyanlar göstərir ki, başa qaxaraq və incidərək edilən xeyirlər insanı əzaba düçər edən ağır günahlardır. Çünkü qəlblər Allahın nəzər saldığı yerdir. Mövlana həzrətləri buyurur: “Sən varlığını, malını və mülkünü gözəl bir şəkildə infaq et, əvəzində bir könül al. Aldığın o könlük duası məzarda, o qaranlıq gecədə sənə işiq versin, nur olsun!..”

Yenə həzrət Mövlana hikmət dolu beytlərində uca Allaha şükür borcunun yerinə yetirilməsinə vasitə olduğuna görə yoxsul və möhtac şəxslərin səxavətlilər üçün bir nemət olduğunu, səxavətin ancaq onlarda əks etdiyini və buna görə də, onların könüllərini incitməməyin zəruri olduğunu belə anladır:

“Yoxsul insan səxavətin aynasıdır. Əsla aynaya qarşı könül sindiran sözlər söyləyərək o aynanı nəfəsinlə dumanlandırma.”

Sevginin əlaməti fədakarlıqdır. Sevən sevilənə qarşı sevgisi ölçüsündə zövqlə fədakarlıq edər. Bu, aşiqin məşuqu uğrunda can verməsinə qədər davam edər. Allahın yaratdıqlarına edilən infaq sevənin sevilənə qarşı ən gözəl bir sevgi göstəricisidir. Çünkü zəkat və sədəqə Allah üçün verilir.

Allahın səxavət təcəllisinin bir təzahürü də yoxsullardır. Uca Allah yoxsulları kərəm sahiblərinə müraciət etdirir. Bununla da yaxşılıq etmək duyğusu ilə yaşayan varlılar üçün səadət yolları hazırlanır. Uca Allahın bir başqa səxavət təcəllisi də yoxsula yardım etməsi üçün varlığın könlündə sevgi və mərhəmət duyğusu oyandırmasıdır.

Yoxsul insan səxavətə, yaxşılığı möhtac olduğu kimi, səxavət və yaxşılıq da yoxsul insana möhtacdır. Gözəllər gözəlliklərini seyr etmək üçün tozsuz, passız, parlaq bir güzgü axtardıqları kimi, səxavət də yoxsulları, zəifləri axtarmaqdadır.

Deməli, yoxsullar Haqqın səxavət aynalarıdır. Varlı olanlar öz kərəmlərini orada seyr edərlər. Haqda fani olan gözəl əməlli varlılar sərvətlərinin bir əmanət olduğunu başa düşərək Allah qarşısında nəfslərinin acizliyini anlaşmışlar və ilahi səxavətin əksi olmuşlar. Allahın səxavətindən bir pay alaraq səxavətdə faniləşmişlər. Az, ya da çox, sahib olduğu varını qəlbində daşıyanlar axırət yoxsulu olan bədbəxtlərdir. Bu tip insanlar Haqq qapısında deyillər. Varlıqları şərtidir, qapı çölündə naxış və surətdən ibarətdir.

Bunlar könülləri Allahdan uzaq düşən gerçək zavallı və ruhaniyyət yoxsullarıdır. Zahiri varlıqları isə bədbəxtliklərinin cansız bir nəqşi, solğun bir rəsmidir. Bunlar həqiqətdən



xəbərsiz, ruhsuz insanlardır. Sən bunlara yaxınlıq göstərmə! Əsla bir köpəyin şəklinə sümük atma!

Diqqətli ol! Bu ölülərin önünə yemək qabı qoyma! Onlara iltifat göstərib yaxınlıq etmə! Belə varlıq sahibləri məhşərin səfil dilənciləri olacaqlar!..

Belələri mənə deyil, yemək dərvişləridir. Onlar səfələtlərini səadət sanırlar, özlərinə görə gözəl yeməklər yeyərlər, dadlı şərbətlər içərlər. Gerçəkdə isə ilahi paydan qismətləri yoxdur.

Ey bu ziyana düşməkdən həzər edən! Sən yaradılmışları səxavətinlə əhatə et ki, arıflərdən olasan!

Zəkat, sədəqə və xeyir işlərdə diqqət ediləcək önəmli məsələlərdən biri də gizliliyə əməl etməkdir. Çünkü açıqdan verilən sədəqə alan şəxsin həya duyğularını zədələyir. Zaman keçdikcə almaq bir vərdişə çevrilir və çalışmaq həvəs və istəyini yox edir. Bununla birgə, verən şəxsin də təkəbbürə, qürura sürüklenib, özünü bəyənməsinə yol açır.

Bəzən sədəqə verən və xeyir iş görənlərin elan edilib xalqa bildirilməsində fayda vardır. Bu yolla xalq yoxsula yardım etməyə təşviq edilmiş olur. Qurani-Kərimdə uca Allah belə buyurur: "Sədəqələri açıq versəniz, bu gözəl

bir şeydir. (Ancaq) onları yoxsullara gizlice versəniz, sizin üçün daha xeyirli olar." (əl-Bəqərə, 271)

Təfsircilər bu ayəni şərh edərkən zəkatın açıq, sədəqə və bu kimi xeyir işlərin isə gizli edilməsinin zəruri olduğu nəticəsinə gəlmışlər.

İnfاق məsələsində ən gözəl ədəb "sağ əlin verdiyini sol ələ bildirməmək" şəklində milletimizin zərbi-məsələ çevirdiyi bir ölçüdür. Hədisi-şərifdə belə insanların ərşin kölgəsi altında kölgələnəcəyi müjdələnmişdir. Əcdadımız infaqdakı bu ədəbin ən gözəl nümunələrini göstərmişdir. Tariximiz bunun ən gözəl şahididir.

Belə ki, məşhur vəqfiyyəsində göründüyü kimi, Fateh Sultan Mehmed Xan toplumun qorunmağa möhtac olan fəndləri üçün ən həssas ədəb ölçüləri ilə qaydalar qoymuşdur.

Padşahı belə bir ədəbə sahib olan cəmiyyətin fəndləri də sədəqələrini bir zərf içində camelərdəki sədəqə daşlarına atar, möhtaclar da verəni görmədən oradan ehtiyacları ölçü-sündə götürürədilər.

Gizlilik əsas olmaqla birlikdə qəlbin riyadan qorunması şərti ilə infaqın açıq olaraq verilməsi də təşviq edilmişdir. Ayrıca infaqda zaman anlayışı da yoxdur. Bir mömin gecə və gündüz, hər fürsətdə infaq etməlidir. Belə ki,



Gizlilik əsas olmaqla birlikdə qəlbin riyadan qorunması şərti ilə infaqın açıq olaraq verilməsi də təşviq edilmişdir. Ayrıca infaqda zaman anlayışı da yoxdur. Bir mömin gecə və gündüz, hər fürsətdə infaq etməlidir. Belə ki, bu həqiqət mübarək ayədə belə ifadə edilir:

bu həqiqət mübarək ayədə belə ifadə edilir: “**Mallarını gecə və gündüz, gizli və aşkar (yoxsullara) sərf edənlərin Rəbbi yanında böyük mükafatları vardır. Onların (axırtdə) heç bir qorxusu yoxdur və onlar qəm-qüssə görməz-lər.**” (*əl-Bəqəra*, 274)

Sevginin əlaməti fədakarlıqdır. Sevən sevilənə qarşı sevgisi ölçüsündə zövqlə fədakarlıq edər. Bu, aşiqin məşuqu uğrunda can verməsinə qədər davam edər. Allahın yaratdıqlarına edilən infaq sevənin sevilənə qarşı ən gözəl bir sevgi göstəricisidir. Çünkü zəkat və sədəqə Allah üçün verilir. Buna görə də, Qurani-Kərimdə “Sədəqələri Allah alır” tərzində bir ifadə var. Ayeyi-kərimdə buyurulur:

“**Məgər onlar bilmirlər ki, Allah qullarından tövbə qəbul edər, sədəqə (zəkat) alar və Allah tövbələri qəbul edəndir, rəhmlidir!?**” (*ət-Tövbə*, 104)

Bu incə nöqtəni ifadə etmək üçün həzrət Peyğəmbər belə buyurmuşdur: “Halal maldan verilən bir sədəqəni Rəhman olan Allah (qüdrət) əli ilə alar və qəbul edər.” (*Müslim*, *Zəkat*, 63)

Bu durumda zəkat və sədəqədə ən önəmli məsələ onun səmimiyyət və ixləsla, sərf Allah rızasını qazanmaq üçün verilməsidir. İnfاق edənlərin qürurlanması, təşəkkür və minnətdarlıq gözləməsi əsla doğru deyildir. Belə bir düşüncə bu xeyirlərin bütün savab və fezilətini silib süpürüür. Əksinə, verən alana qarşı təşəkkür duyğuları ilə dolu olmalı, Allahın rızasından başqa bir məqsəd güdməməlidir. Çünkü Allah yanında məqbul olan budur. Uca Allah həzrət Əli və həzrət Fatimənin etdikləri infaqı təqdir etməklə birlikdə, möminlərə də eyni duyğu ilə infaqı tövsiyə edərək mübarək ayədə belə buyurmuşdur:

“Onlar öz iştahları çəkdiyi (özləri yemək istədikləri) halda (və ya Allah rızasını qazanmaq uğrunda), yeməyi yoxsula, yetimə və əsirə yedirərlər. (Və sonra da yedirtidləri kimsələrə belə deyərlər) **“Biz sizi ancaq Allah**

rızasından ötrü yedirdirik. Biz sizdən (bu ehsan müqabilində nə bir mükafat, nə də bir təşəkkür istəyirik. Həqiqətən, biz Rəbbimizdən, çox sərt (müdhiş), çətin bir gündən (üzlərin dəhşətdən eybəcər hala düşəcəyi, çöhrələrin tutulub qaralacağı qiyamət günündən) qorxuruq!” Allah da onları o günün şərindən qoruyacaq, onlara gözəllik və sevinc bəxş edəcəkdir. (Üzlərinə təravət verəcək, qəblərini sevindirə_cəkdir).” Bu ayədə bir sıra dərslər vardır:

1. *Ehtiyacı olduğu halda mömin qardaşının özündən üstün tutmağın yüksək bir keyfiyyət olduğuna işarə edilir.*

2. *İnfaqın fani və dünyəvi hədəflər üçün deyil, yalnız Allah rızası üçün edilməsinin zəruriyi bildirilir.*

3. *Qiyamətin dəhşətli əzabından qorunmaq məqsədi ilə infaqı Allah rızası üçün etməyin önəmi vurğulanır.*

4. *İxlas ilə edilən infaqların Allah yanında məqbul olacağı, sahibinin üzünü ağ edəcəyi vəd edilir.*

5. *Uca Allahın möminlərdən bir növ saleh əməllər tələb etdiyinə işarə edilir.*

Öğər infaq edən şəxs bu mübarək ayədə buyrulan yüksək əxlaqı özünə tətbiq edə bilsə, könlündəki ixlas və səmimiyyət qarşısındakına da təsir edər.

Sədəqə xalis niyyətlə verilərsə layiq olmayan adama getsə belə, onu verən yenə də savab qazanar. Bu həqiqətə Allah Rəsulu (s.ə.s) belə işarə edir:

Vaxtı ilə bir adam:

“- Mən mütləq bir sədəqə verəcəyəm” - dedi.

Gecə sədəqəsini götürüb evdən çıxdı. Onu bilmədən bir oğruya verdi. Ertəsi gün şəhər əhalisi:

“- (Heyrət!) Bu gecə bir oğruya sədəqə verilmişdir!” -deyə danışmağa başladı.

Adam:

“- Allahım! Sənə həmd olsun. Mən mütləq bir sədəqə verəcəyəm” -dedi.

Yenə sədəqəsini götürərək evdən çıxdı. Onu (bu səfər də bilmədən) bir fahişəyə verdi.

Ertesi gün xalq:

“-(Olacaq şey deyil!) Bu gecə bir fahişəyə sədəqə verilmişdir!” -deyə danışmağa başla-di.

Adam:

“- Allahım! Bir fahişəyə də olsa, sədəqə verdiyim üçün Sənə həmd olsun. Mən mütləq yenə sədəqə verəcəyəm” -dedi.

(O gecə yenə) sədəqəsini götürüb evin-dən çıxdı. Onu (bu dəfə də bilmədən) bir varlıya verdi.

Ertesi gün xalq:

“-(Bu nə işdir!) Bu gecə də bir varlıya sədəqə verilmişdir!” -deyə heyrətlə danışma-ğə başlandı.

Adam:

“- Allahım! Oğruya, fahişəyə, varlıya da olsa sədəqə verə bildiyim üçün sənə həmd olsun” -dedi.

(İxlaslı olduğuna görə) o adama yuxuda belə deyildi: “Oğruya verdiyin sədəqə bəlkə də onu etdiyi oğurluqdan utandırıb çəkin-dirəcəkdir. Fahişə bəlkə də etdiyindən peş-man olub, həyalı bir qadın olacaq. Varlı da bəlkə bundan ibrət alıb Allahın ona verdiyi maldan möhtaclara paylayacaq» (*Buxari, Zəkat, 14*)



Heç şübhəsiz ki, bənzərləri çox olan bu hədisi-şərifin bir təcəllisi də Peyğəmbər vari-si, bir Haqq dostu olan Mahmud Sami Ramazanoğlu həzrətləri ilə bağlıdır:

Anadolu səfəri zamanı Ürgüp də bir kişi maşınını saxlayaraq Sami Əfəndi həzrətlərindən siqaret pulu istəyir.

Səxavət günüşi olan Sami Əfəndi yoldaş-larının etirazına baxmayaraq:

“Bir halda istəyir, vermək lazımdır” -dey-ərək ətrafindakıların çəşqin baxışları altında adamin istədiyi pulu heç düşünmədən ona verir. Bundan məmənun olan yoxsul da niyyə-tini dəyişdirib: “İndi gedib bununla çörək alacağam” -deyərək sevinclə oradan ayrılır.

Budur, Allah üçün ixlasla verilən bir xey-rin verilənə göstərdiyi müsbət təsir!.. Onun üçün infaq edərkən qarşımızdakından daha çox öz könül aləmimizə nəzarət edərək ger-çək səxavətə nail ola bilsək, necə də xoşbəxt olarıq!..

Ey Rəbbimiz! Mərhəmətin bütün təza-hürləri könül həyatımızın tükənməz xəzinəsi olsun! Amin!

İnfaq məsələsində ən gözəl ədəb “sağ əlin verdiyini sol ələ bildirməmək” şəklində milləti-mizin zərbi-məsələ çevirdiyi bir ölçüdür. Hədisi-şərifdə belə in-sanların ərşin kölgəsi altında köl-gələnəcəyi müjdələnmişdir. Əc-dadımız infaqdakı bu ədəbin ən gözəl nümunələrini göstərmişdir. Tariximiz bunun ən gözəl şahididir.

İBRƏT İSTƏYƏN VARMI?

VƏZİFƏ ŞÜURU



Osmanlıların ilk Şeyxülislamı Molla Fənari (1350-1431) bu vəzifəyə gəlmədən əvvəl Bursa qazısı idi. Onun qazılığı zamanında bir adam bazardan at aldı. Alışverişdən sonra adam atın xəstə olduğu gördü. Atı geri vermək istəsə də, satan problem çıxarır deyə bəri başdan qaziya gedib ondan məsləhət almaq istədi. Məhkəməyə getdiyi vaxt qazını yerində tapa bilmədi. İş sabaha qaldı. At o gecə öldü. Adam ertəsi gün erkəndən gedib hadisəni qaziya danışdı. Aldadıldığını, artıq atın da, pulun da əlindən çıxdığını bildirərək qazidan məsləhət istədi. Qazı Molla Fənari “Sənin zərərini mən ödəyəcəyəm” dedi. Adam heyvətə qazının üzünə baxdı və: “Siz niyə ödəyirsiniz ki, sizin bu işdə nə günahınız var?” -deyə soruşdu. Molla Fənari: “Zahiren elə görünən də ən böyük günah mənimdir. Əgər dünən siz gəldiyiniz zaman yerimdə olsaydım, bu işi vaxtında həll edərdim və belə nəticələnmezdi. Sizin zərərinizə mənim iş vaxtında vəzifə yerində olmamağım səbəb olduğu üçün zərəri mən ödəyəcəm” dedi və ödedi.

“ONLARIN VAXTINDA BİZ VARDIQ, BİZİM VAXTIMIZDA İSƏ ONLAR YOXDUR”

Hz. Əli (r.a)-ın xəlifəliyi zamanında daha əvvəl hz. Osman (r.a)-ın şəhid edilməsiyle nəticələnən fitne-fəsad daha da artmağa başladı. Belə vəziyyətdən şikayət edən bir mömin hz. Əli (r.a)-ın yanına gələrək belə dedi:

“Ya Əli! Niyə hz. Əbu Bəkr və Ömər (r.a) zamanlarında meydana gəlməyən bu hadisələr sizin zamanda baş verir?”

Hz. Əli (r.a) belə cavab verir:

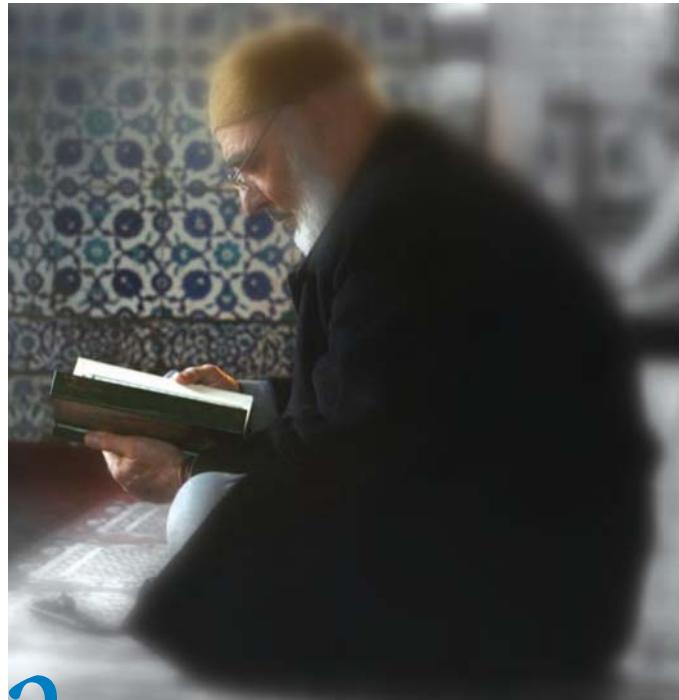
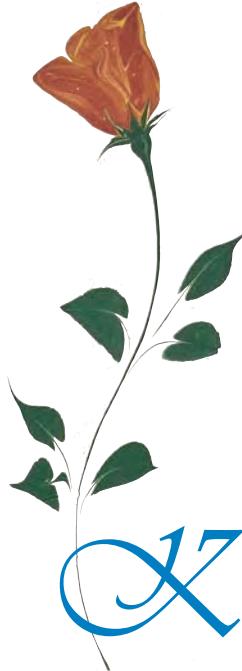
“Çünki onların zamanında biz vardıq, amma bizim zamanımızda onlar yoxdur.”



MÖHKƏM QALA

Səlcuqlu Sultanı Əlaəddin Keyqubat qərbə doğru irəliləyən monqol təhlükəsinə qarşı ölkənin önemli mərkəzlərində müdafiə xarakterli qalalar tikdirirdi. Tikintisi başa çatan bu qalalardan birini o dövrün görkəmli din və elm xadimi Sultan Vələdə (Cəlaləddin Ruminin atası) göstərib onun fikrini soruşdu. O da fikrini belə izah etdi:

“Qala həqiqətən çox möhkəm və sağlamdır. Düşmən hücumlarının qarşısını ala biləcək gücdədir, amma idarən altındakı məzлum və kimsəsizlərin dua oxlarına qarşı səni qoruyacaq bir qala tikməyi düşünmürsənmi? Məzлumların dua oxlarına qarşı möhkəm qala daş və ya kərpicdən tikilməz, çünki du onları dəlib keçər. O qala ancaq Allah qorxusuya, ədalət və mərhəmətlə inşa edilər.”



Kainatta

Zikr ahəngi

Hər varlıq bir qapı Haqq'a açılan
Kainat bir kitab Haqdan saçılan
Fəcri

Dünya dərgahında agah olan hər varlıq zikrdədir. Agah və aqil olanlar isə həm zikr, həm də fikirdədirlər. Ənfusi və afaqı (təbiətdəki və batindəki) ayələri oxuyan, anlayan və dinleyən bir adam necə zakir olmasın? Ancaq təəssüflər olsun ki, insan oğlu zikr və təfəkkürü çox etmək yerinə bu mövzuda qəflətə düşməkdədir.

Zikr xatırlamaq, anmaq deməkdir. Sevənin sevdiyini dilə gətirməsidir. Çünkü sevən öz sevgisini sevdiyinə söyler. Söylədikcə sevinc duyar. Sevmək sevilməyə açılan qapıdır. Sevən baxdığı hər şeydə sevgilisini xatırladan şeyləri görər. Hər zaman onunla olmaq istər. Onun bir sözünü eşitsə qəlbini

titrər. Məhz qəlblərin yalnız Allahı zikr etməklə aram tapması və Allahın ayələrini duyan möminlərin qəlblərinin ürpərməsi bu xüsuslardandır.

Nisan (unutqanlıq) və üsyan içində olanların qəlbinin aram tapması mümkündürmü? Bu dünyada unutduqları Yaradın məhşər günündə onları unutmazı nəcə də dəhşət vericidir.

Halbuki insandan başqa bütün varlıqlar sanki qol-qola girmiş, kainat zikr halindadır.

“Yeddi göy, yer və onlarda olanlar (bütün məxluqat) Allahı təqdis edir. Elə bir şey yoxdur ki, Allaha tərif deyib Ona şükür etməsin, lakin siz onların (dillərini bilmədiyiniz üçün) təqdisini anlamazsınız. (Allah) həqiqətən, həlimdir, bağışlayandır!” (əl-İsra, 44)

Cansız olduğunu zənn etdiyimiz varlıqların bir canı var sanki. Günəş onun eşqi ilə

yanaraq zikr etməkdədir. Ağaclar, heyvanlar, ay və ulduzlar bu zikr məclisinin müdavimləridir:

“Məgər göylərdə və yerdə olanların (bütün canlıların), Günəşin, Ayn və ulduzların, dağların, ağacların və heyvanların, insanların bir çoxunun Allaha səcdə etdiyini görmürsənmi?” (əl-Həcc, 18)

Qatar-qatar səmada ahənglə uçan, hə mövsümde bir dərgaha köçən quşların öz diləri ilə zikr etdiyindən xəbər verir uca Allah:

“Məgər göylərdə və yerdə olanların qanadlarını açıb (qatar-qatar) uçan quşların Allahı təqdis edib şəninə təriflər dediklərini görmürsənmi?! Allah onlardan hər birinin duasını, şükür-sənasını bilir. Allah onların nə etdiklərini biləndir!” (Ən-Nur, 41)

Zərrədən tutmuş kürrəyə qədər bütün kainat hərəkətdədir. Hərəkət etmək isə canlılıq əlamətidir. Yerdə və göydə nə varsa varlıq qayəsinin gərəyincə hər ləhzə zikr, təqdis və səcdə halındadır.

Hər nəyə baxsa gözün bil, sirri-sübhan ondadır

Hər nə eşitsə qulağın məğzi-Quran ondadır.

Ancaq hər adam kainatın bu zikrini duymaz. İbrət gözü ilə gəzmək və görmək lazımdır. Zahiri gözlə görüb ibret alanların qəlb gözü də açılır.

“Yer üzündə gəzib dolaşmırlarmı ki, düşünən qəlbləri (bəsirət gözləri), eşidən qulaqları olsun? Həqiqətən, gözlər kor olmaz, lakin sinələrdəki ürəklər (qəlb gözü) kor olar...” (əl-Həcc, 46)

Allah əmanəti dağlara təklif etdikdə dağlar yükün ağırlığından qorxub imtina etmiş və əfv diləmişdilər. Onların canının olmadığını zənn edirsən? Daşlar onun qorxusundan parçalanıb yuvarlanırlar. Onların canının olmadığını zənn edirsən? Qəlb gözü ilə baxmayanlar daşların arasından çıxan suyun yalnız şiriltisini duyarlar. Qəlb gözü açılanlar isə o şiriltidəki zikri duyarlar.

“Həqiqətən, bəzi daşların içərisindən nəhrlər axar, bəzisi yarılb içindən su fişqırar və bəzisi də Allahın qorxusundan (uca yerdən, dağdan) yuvarlanıb düşər. Allah sizin

etdiklərinizdən, əlbəttə, qafıl deyildir!” (əl-Bəqəra, 74)

Varlıq var olmaq üçün başqa bir varlığa möhtac olmayıandır əslində. Möhtac olanlar bir gün fani olacaqlar. Fəqət kölgələrdən ibarət bu varlıq aləmində var edənin rizasına uyğun hərəkət edərlər. Kölgənin sahibindən başqa bir varlığı varmı? Gün batar-batmaz kölgələr yox olur, yalnız gerçək varlıq qalır. Kainata bu gözlə baxan kəs dünyanın yalnız bir “Vəhdət dükanı” olduğunu görür. Vəhdət dükənində kəsrət görən göz çəp deyilmə!

Badə birdir, saqi, bir məclisdəki yarən də bir

Badənin keyfiyyətini kimdir əlvan eyləyən?

Hüsnü-camalın təcəllisi olan bu vəhdət dükəninin incisi və ən ibrətamız varlığı isə insandır.

Aləm onun hüsnünün şərhində olmuş bir kitab

Mətnin istərsən Niyazi, surəti-insana bax!

Madam ki, kainat Sübhanın təcəllisidir, o halda hər şeydə bir gözəllik vardır. Əgər görə bilmirəmsə müşkül məndədir, gözümüzdədir.

Madam ki, bütün varlıq hər ləhzə onu zikr edir, demək ki, sevgiyə və saygıya layiqdir.

Torpağı xor görməməli, sərt basmamalı.
Yaş ağacı kəsməməli, sayını çoxaltmamalı.
Qarışqanı əzməməli...
Bəs insan?

**Tən taxtıdır bu canın, can taxtıdır cananın
Ey Niyazi, şübhəsiz, ol biməkan səndədir.**

Oyan, ey gözlərim, qəflətdən oyan! Zikr ilə Haqqın rənginə boyan! Bütün varlıqların zikr halında olduğunu gör! Arif olan kəs təfəkkür dəryasına dalmış. Bu zikr məclisində hər şey “Hu” deyir. Dağlar-daşlar sənin qardaşın, günəş qardaşın, ay qardaşındır. Gir qardaşlarının qoluna və düş Haqqın yoluna!

Sabah ah demədən bu gün agah ol!

HƏCC TƏƏSSÜRATLARI - 3



Namazdan sonra dəstəmaz və yemək fasiləsi veririk. Sonra vəqfə başlayır. Əvvəlcə səsgücləndiricidən hər kəsə vəqfə duası duyrular. Sonra isə oldugu-muz çadırda vəqfə duası başlayır. Bu mübarək yerdə, bu mübarək zamanda və bu mübarək insanlarla vəqfəyə durmaq, vəqfə duası oxumaq bizim üçün ayrıca şükür səbəbi olur.

Xalid bin Vəlid Peyğəmbərimiz haqqında soruşanlara belə cavab verir: "Göndərilən göndərən nisbətində olur. Göndərən kainatın Xaliqu olduğuna görə göndərilənin şənini sən təsəvvür et!"

Həccə gedənlərə "Rəhmanın müsafirləri" mənasında "Duyufur-Rahmən" deyilir. Bizim müsafirliyimizi eyni istiqamətdən dəyərləndirərsək nail olduğumuz şərəfin böyüklüyünü dərk edərik. Biz Rəhmanın müsafirləriyik. Mehmandarın izzət və ikram sahibi Allah olması burada veriləcək ziyafətlərin mənəvi böyüklüyünü göstərir. Digər tərəfdən Peyğəmbər duası almış bir şəhərdə maddi olaraq da ac qalmaq mümkün deyil. Hər addımda bir sürprizlə qarşılaşa bilərsiniz. İstinin hərarətindən yandığınız an sizə buz kimi su uzađılır, bir tərəfdə çörək, digər tərəfdə xurma paylayanlarla qarşılaşmaq mümkündür. Axşam azanından sonra xurma və çaydan ibarət iftar süfrələrinə qonaq olmanızı istəyən tanımadiğiniz adamlarla qarşılaşarsınız burda.

Həcc ibadətinin ən əhəmiyyətli fərzinin vaxtı gelib çatdı. Yenidən ehrama girib Ərəfətə çıxacağıq. Fərz olan ibadəti ifa edəcəyimiz üçün həyəcanlıyız.

Ehra ma girib gözləyirik. Sanki məhşərə doğru getməyə hazırlaşırıq. Əlimizdə ən yüngül və ən çox ehtiyacımız olan əşyalar var. Əcəba, məhşərə toplandığımız zaman əlimizdə nə olmasına istərdik?

Tərviyə günü, yəni Ərəfə gündündən bir gün əvvəl Minaya gedib orada qonaqlamaq, beş vaxt namazı orada qılmaq və ertəsi gün günəş doğduqdan sonra Ərəfata çıxmaq sünənədir. Qələbəliyi görüb deyilən vaxtda hərəkət etməyin baş tutmayacağını düşünürük. Təxminimiz doğru çıxır. Ancaq gecə yarısı hərəket edirik. İzdiham olduğu üçün birbaşa Ərəfata çıxacaq. təkbir təlbiyə və salavatlarla Ərəfata doğru yol alırıq. Sübh namazında Ərəfatdayıq. Bize ayrılan yer Türkiyədən gələn hacıların olduğu hissədə idi. Ən çox hacının gəldiyi ölkələrdən biri də Türkiyədir. Bəlkə buna görə türksoylu milletləri Türkiyə bölməsinə almışlar. Qırğızlar, kazaklar, tatarlar, kosovalılar, arnavultlar... Hamımız bir yerdəyik. Namazı qılıb istirahət etmək niyyətindəyik. Çünkü buna çox ehtiyacımız olacaq.

Görünüş olaraq hər kəs eynidir burada. Varlı-kasib, cavan-qoca fərqi yoxdur. Hamı baş-açıq, ayaqyalındır. Əynimizdə də kəfən niyyəti ilə geydiyimiz ehram.

Rəsulullahdan həccin nə olduğunu soruşduqda: "Həcc Ərəfatda olmaqdır." buyurur. Ərəfə günü günortadan gün batana qədər çox az da olsa Ərəfatda olmaq və vəqfeyə durmaq həccin ən mühüm fərzidir.

Bəs nədir Ərəfat, niyə burada olmalıdır?

Ərəfat "bilmək, tanımaq və xoş ətir" mənasına gələn bir kəlmədən törəmişdir. Rəvayət görə "Dünyanın hər tərəfindən gələn insanların burada bir-biriləri ilə görüşüb tanış olmaları və ya günahlarını etiraf edərək Allahdan əfv diləmələri, bağışlandıqdan sonra mənəvi kirdən təmizlənib Allah qatında gözəl ətrə sahib olmaları səbəbi ilə" belə adlanmışdır.

Ərəfat bağışlanma yeridir. Oraya gəlib günahlarından peşmanlılıq çəkən hər bəndənin üzünə rəhmət qapıları açılır. Çünkü atamız Adəm (ə.s)-la Həvvə validəmizin cənnətdən qovulduğandan sonra ilk görüşdükleri və Allahdan əfv dilədikləri yer buradır.

Cənnətdən çıxarılan Adəm (ə.s)-la Həvvə

anamız yer üzündə bir-birindən uzağa göndərilmişdilər. Uzun illər ağlayıb əfv dilədilər. Rəvayət olunduğuna görə atamız Adəmin Peygəmbərimiz hz. Məhəmmədin hörmətinə Allahdan bağışlanma diləməsi nəticəsində əfv olundular. Bundan sonra hər ikisi onlara yol göstərən məlek vasitəsilə Ərəfata gəlirlər. Cəbəli-Rahmədə qovuşmuşlar və Rəbbimizdən bir dəha əfv diləmişlər. Allah təala onları əfv etdiyi kimi qiyamətədək onların nəslindən gələnləri də bu zaman və məkanda əfv diləyəcəkləri təqdirde bağışlayacağını vəd etmişdir. Biz də əfv edilənlərdən olmayı umuruq.

O böyük məhşər gününün təlimini görmək üçün buradayıq. Kimimiz Qurani-Kərim oxuyur, kimimiz namaz qılır, kimimiz səssizcə ağlayaraq dualar edir. Eynilə məhşər günündəki kimi hər kəs öz dərdində.

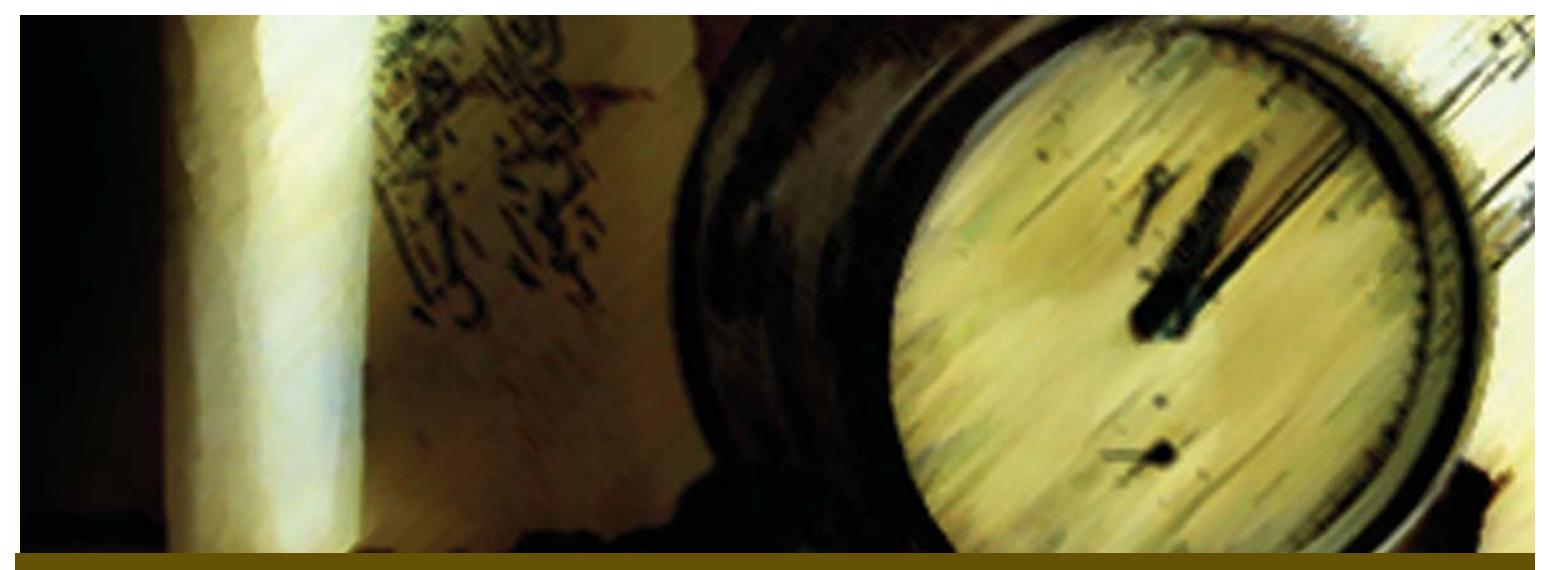
Duha vaxtı səsgücləndiricidən ümumi yayım başlayır. Bir hafız gözəl səslə Quran oxuyur. İlahilər, qəsidələr, vəz-nəsihətlər, təlbiyə, təkbir və salavatlar hər tərəfi bürüyür. Hər kəs qu-laq kəsilsər.

Yoldaşlarımızla birlikdə çox sevdiyimiz bir böyüyümüzün olduğu çadırda vəqfeyə durmaq üçün yola düşürük. Günorta azanları başlayır. Günorta və ikindi namazlarını günortanın vaxtında birləşdirərək qılacaq. Buna cəmi-təqdim deyilir. Həddən artıq izdihamla dolu olan çadırda bir azan, iki iqamə ilə namazlarımızı qılıraq.

Namazdan sonra dəstəməz və yemək fasiləsi veririk. Sonra vəqfə başlayır. Əvvəlcə səsgücləndiricidən hər kəsə vəqfə duası duyurulur. Sonra isə olduğumuz çadırda vəqfə duası başlayır. Bu mübarək yerdə, bu mübarək zamanda və bu mübarək insanlarla vəqfeyə durmaq, vəqfə duası oxumaq bizim üçün ayrıca şükür səbəbi olur.

Daxili aləmimizə boylanırıq. Nəfsi hesaba çəkməyin vaxtıdır. Hesab gündündə yalnız qalmaq ehtimalı qəlbimizi dağlayır. Dua edirik: "Allahüm bizi məhşərdə də bu şəkildə birləşdir, cənnətdə camalına qovuşdur!"

Axşama doğru hər kəsədə bir təlaş başlayır. Əfv olunmağın ümidi və həyəcanı ilə bayram etməyə hazırlaşırıq. Axşam Müzdəlifəyə gedəcəyik. Sabah səhər Minada bayramdır.



Şekspirin Şərq rəvayəti

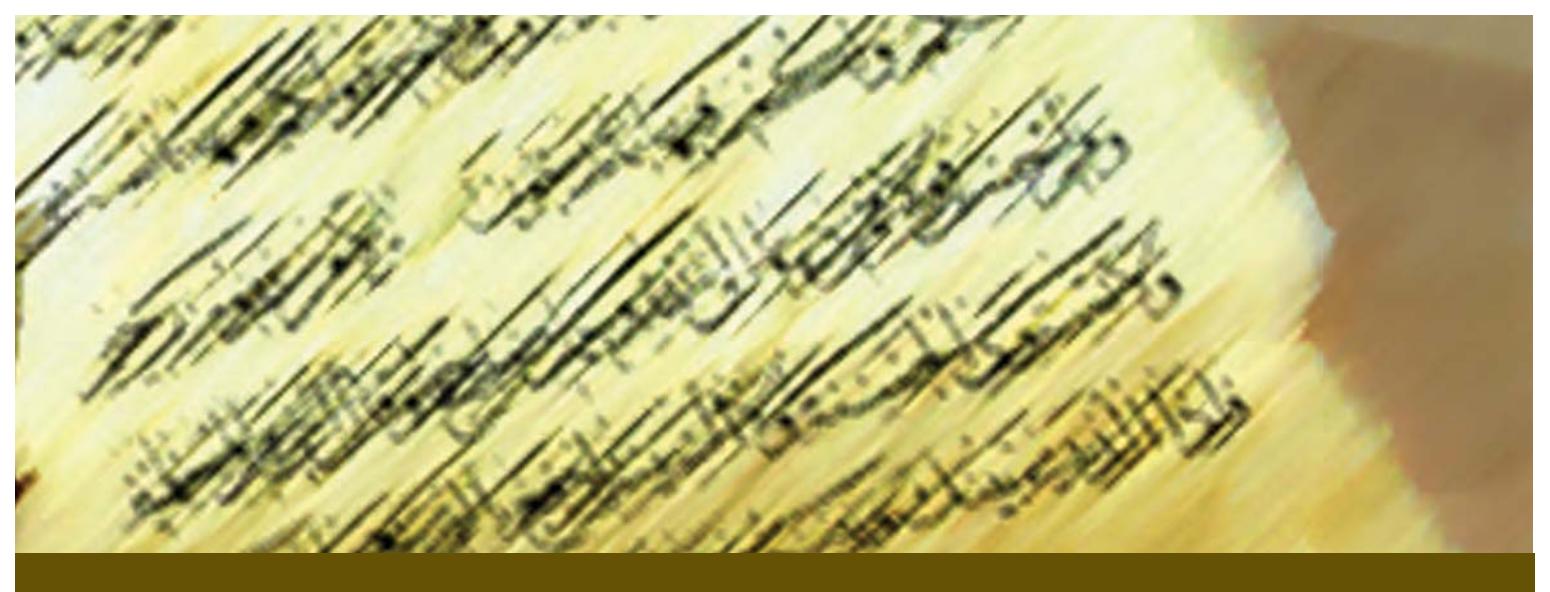
Prof.Dr.Şahin XƏLİLLİ

Qərbi Avropanın Renessans dövrünün ədəbi-estetik fikir tarihində hz. Məhəmməd Peyğəmbərin həyatına, şəxsiyyətinə dair çoxsaylı nəşr və mühakimələrə rast gəlmək mümkündür. Bununla belə bu dövr ədəbiyyatında Şərqiın Peyğəmbər obrazının incələnməsi istər-istəməz müxtəlif suallar doğurur və onların şərh olunmasına ehtiyac duyulur.

İngiltərənin kralıçası I Yelizavetanın sədaqətli saray əyani Ser Valter Ralleyin (1554-1618) "Dünyanın tarixi" adlı birinci kitabınn birinci fəslində müqəddəs Peyğəmbərimiz haqqında, lakin o qədər də inandırıcı olmayan belə bir təsvir verilmişdir. Müellifin dili ilə desək: "Belə söyləyirlər ki, Məhəmməd Peyğəmbərin bir göyərçini varmış. Qulağına qoyduğu bugda ilə həmin göyərçini yemləyərmiş. Bu göyərçin ac olanda Peyğəmbərin ciyininə qonar, dimdiyi ilə öz qidasını onun qulağından götürərmiş. Məhəmməd Peyğəmbər isə kobud və sadəlövh

ərəbləri inandırarmış ki, bu məsləhəti müqəddəs ruhdan alıbdır." Şərq ölkələrinin mütəxəssis dinşunas alımları təbii ki, elmidini ədəbiyyatda qeyd olunan hadisənin yanlış olduğunu söyləyə bilərlər. Lakin Qərb ədəbiyyatında yuxarıdakı mülahizənin geniş şəkildə yayıldığını, hətta cahanşumul ingilis dramaturqu Vilyam Şekspirin (1564-1616) "VI Henri" adlı məşhur tarixi xronikasında bu məqama toxunaraq həmin hadisənin qısa şərhini verdiyini görürük. Təbii ki, bu kimi hadisələrin təsvirinin müəyyən səbəbləri vardır. Hər şeydən əvvəl, həmin dövrdə Şərq ölkələrində olmuş bir çox səyyah, tacir və salnaməçilər Məhəmməd Peyğəmbər haqqında qeyri-adı, elmi əsası olmayan şayıə və söyləmələri həqiqət kimi qəbul etmişlər. Ona görə ki, onların böyük qismi ərəb dilində dini ədəbiyyatı, yaxud əlyazmaları oxuya bilmədiyindən daha çox söylənilən, nəql olunan hər hansı bir hadisənin həqiqət olub-olmadığının fərqiənə vərməmişlər.

Şekspirin "VI Henri" adlı tarixi pyesinin birinci hissəsinin ikinci səhnəsində yuxarıda



qeyd etdiyimiz təsvirə diqqət yetirək:
Was Mahomet inspired with a dove?
Thou with an eagle art inspired, then.
Sonralar Fransanın kralı olan Çarlz
Daufinin dili ilə verilən həmin beytin sətri
tərcüməsini aşağıdakı kimi təqdim edirik:
Elə isə sən qartalın hücumundan (sənətindən) zövq alan kimi
Görəsən Məhəmməd (Peyğəmbər) də
göyərçindən xumarlandımı?

“Əgər o qadın yalanı, riyakarlığı təsdiq etsə, onda mən heç bir peyğəmbərə inanmayacağam” deyən Çarlzin mühakiməsində Şekspirin hər misrasında Qərb və Şərq dünnyasının həqiqət və fərziyyələrinə şair-dramaturq baxışı şeiriyyətin dili ilə poetik ifadəsini tapmışdır. Lakin dramaturqun Çarlzin dili ilə söylədiyi fikri heç də onun Allahsız, dinsiz-imansız olduğunu deməyə zəmanət vermir. Əslində Şekspir öz şeiri-sənəti ilə zirvələrə yüksələn dahi bir söz adımı olmuşdur.

İstər-istəməz, tələbkar oxucu marağın-dan doğan yuxarıdakı beytin ikinci misrasındakı “qartalın hücumundan (sənətindən) zövq almağın” nə mənənə verdiyini də açıqlamaq istərdik. Əvvəla, ingilis missioneri məşhur Ser Antoni Shirley Rusiyada, İranda və Azərbaycanda gördüyü bir çox hadisələri özünün məşhur “Səyahət” kitabında təsvir etmişdir. Hətta sonralar onun kitabından

sitat gətirən Börton 1767-ci ildə Londonda nəşr etdirdiyi kitabında XIII əsr Tartar xanının “iki yüze qədər qırğı və qartal saxladığını, onlardan bəzilərini canavar ovlamaq üçün məşq etdirdiyini” göstərmışdır.

“Moskvanın hökmədarları qartallara diş maralların, tülküllerin üstünə şığıyb onların cəsədini geri gətirməyi öyrədirdilər. Belə qartallardan biri kralıça Yelizavetaya hədiyyə kimi göndərilmişdi” yazan Robert Börton təbii ki, Renessans dövründə İngiltərə həyatı üçün maraqlı görünən həqiqət və şayıələrdən yan keçə bilməmişdir.

Şekspirin bir beytində iki hadisənin təsviri oxucunu da, tədqiqatçını da düşünür. Müqəddəs Peyğəmbərimizin qulağına qoyduğu buğda dəni ilə göyərçini yemləməsi əslində onun sülh adamı kimi (axı göyərçin elə ən gözəl sülh rəmzi) bütün dünyada çox məşhur olduğunu söyləməyə rəvac verir. Peyğəmbər şəxsiyyətinə, şəninə qoşulan bu rəvayət yalnız insanların Ona hədsiz sevgisi və ehtiramı ilə əlaqələndirilə bilər. Bu, hər şeydən əvvəl, bütün bəşəriyyət və insanlıq üçün sülhün yaradıcısı olan varlıq nuru Peyğəmbərimizin düşüncə dünyamızda oyatdığı duyğuların mücəssəməsi kimi diqqəti cəlb edir.

“Nəyi axtarırsansa, sən “o”san”

Dr. Əhməd Niyazov

Hər ayə və hədisin özünəməxsus hikmət çalarlığı var. Özünü bürüzə verməsi müxtəlif şəkillərdə olsa da bəzi məqamlarda dərin təfəkkürə ehtiyac olmadan onun hikmətini asanlıqla başa düşmək olar. Həzrət Peyğəmbərin “Alimlər Peyğəmbərlərin varisləridir” hədisi-şərifi belə bir məgzi daşıyan hədisdir. Bu hədisin hikmətlərindən biri Peyğəmbərlərin bəzi xüsusiyətlərinin həmçinin alimlər tərəfindən ictimaiyyətə əks etdiriləcəyi müjdəsidir. Eyni zamanda “Alimin mürəkkəbi şəhidin qanı kimidir” hədisinin mahiyyəti də sözü gedən hikməti dəstəkləyən başqa bir ünsürdür.

Bu baxımdan, alimlər həm də cəmiyyətin mənəvi qida mənbəyidir. Onlar insanları doğru istiqamətləndirən meyarlardır. Çünkü Allahı və elçisini ən yaxşı tanıyan və bunu lazımı qaydada xalqa təbliğ edən onlardır. Məhz, həzrət Mövlana da bu mənada öz vəzifəsini ifa etmiş şəxsiyyətlərdən olmuşdur. Bu baxımdan onun insanı dərindən düşünməyə sövq edən müxtəsər bir cümləsini “İrfan” tələbələrinə təqdim ediləcək ən gözəl hədiyyə hesab edirəm.

“Nəyi axtarırsansa sən osan”-demişdir hz. Mövlana. Zənnimcə buradan başa düşüləcək məna haqqında aşağıdakıları sadalamaq olar:

Əvvəla böyük Allah: “Biz, göyü, yeri və onlar arasında olanları oyun olsun deyə yaratmadıq” (əl-Ənbiya, 16) ayəsində dünya həyatının bir məqsəd əsasında yaradıldığından xəbər verir. Dünyadakıların 70 il yeyib-içib, gəzib-dolaşib getmək üçün əyləncə vasitəsi olmadığını bildirir. Dünya axırətin tarası olduğuna görə, demək olar

ki, bütün insanların həyatında bir ali məqsəd olmalıdır. O məqsəd axirətdəki aqibəti dünyada düşünməkdən ibarətdir. Elə isə dünyanın və üzərindəkilərin vasitə olduğunu unutmayaq. Bu vasitələri əldə etmək, onlara yiylənmək insan üçün ali məqsəd ola bilməz. Ali məqsəd, sözü gedən vasitələrdən istifadə edərək axirətin gözəl aqibətinə nail ola bilməkdir.

Möminlər gedəcəyi mənzilə salamat çatmaq üçün vasitələrdən istifadə xüsusunda diqqətlidirlər. Ali məqsəd axirət səadətidirsə, dünyadakı vasitələri vasitə olaraq görmək şərtidir. Bunların yer dəyişməsi, yəni vasitələrin ali məqsəd, ali məqsədin isə vasitəyə çevrilməsi mömini arzu ettiyi mənzildən məhrum edə bilər. Elə buna görə də axirət aləmində cənnəti istəyənlərə “dünyada məqsədin buraya girmək idimi ki, sən cənnət istəyirsən? deyiləcəyindən xəbər verir bu əsrarəngiz cümlə. Çünkü hər kəsi göndərən dünya, bir gün bizi də göndərəcək. Axirətdə ya cənnət, ya da cəhənnəm adlı iki yoldan birinə getmək bizə şərt olacaq. Hamının arzu və istəyi cənnəti seçmək olacaq. Ancaq dünyadakı uniformamız bizim kimliyimiz olacaq.

Biz bu yazımızda həmçinin onun həyat iksiri ifadəsini söyləməklə əslində Peyğəmbər əleyhissalamın bəzi kəlamlarını xatırlatmış oldug. Belə ki, həyatın şifrəsi haqqında danışan Mövlana hz. Peyğəmbərin bəzi hədislərini mənaca əhatə edən bir cümləni özünəməxsus tərzdə ifadə etmişdir. Bu, hədisçilərin müttəvətir hesab etdikləri “əməllər niyyətə görədir” və ya “savab ancaq niyyətə görə hasil olar” hədisləridir.

Bu hədislərin elə bir ülvə mövqeyi vardır ki, insanların həm dünyasına, həm də axirətinə tərcümanlıq edir. Belə ki, əməllərindən hesaba çəkiləcək insanın bu əməllərin hansı məqəsədlə təzahür etdiyini əks etdirən niyyətinə baxılar. Artıq orada insanın “əslində mənim amalım bu idi, o idi” kimi bəhanələri nəzərə alınmaz. “Qurban” sözünün lügət mənasının “yaxınlaşmaq” olduğunu bildiyi halda bunu “ayaqlara”, yaxud “pirə” kəsən adamdan kimə yaxınlaşmaq üçün kəsdiyi haqda soruşulduğda onun niyyətinə əlavə edəcək bir bəhanəsi ola biləcəkmi?

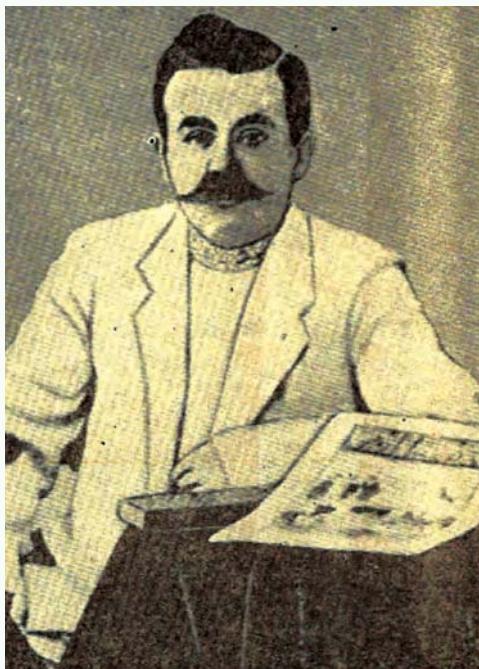
Bəzi tacirlərin göz qamaşdırıran dükənlərində haram içkilər vitrini ticarətin ən gelirli sahəsi hesab edilir. Ruzini verənin Allah olduğunu qəbul edən bir tacirin hesab gündündə “mənim niyyətim daha çox mala sahib olmaq tamahı deyildi” sözünə kim inanacaq?

Xülasə, “Sonra da həmin gün (Allahın dünyada sizə əta etdiyi) nemətlər barəsində mütləq sorğu-sual olunacaqsınız!” (Təkasur, 8) ayəsi bizə xəbər verir ki, o gün başa gələcəklər labüddür. Ona görə də ogunkü şəklimizi dünyada ikən təsvir edib tamamlayırıq. Hansı rənglərdən istifadə ediriksə şəklin mozaikası da ondan ibarət olacaq. Deməli axirətdəki şəkil dünyada axtarılan rənglərdən ibarətdir. Və axtarılan nə isə, şəkil də o olacaq.



Möminlər gedəcəyi mənzilə salamat çatmaq üçün vasitələrdən istifadə xüsusunda diqqətlidirlər. Ali məqsəd axirət səadətidirsə, dünyadakı vasitələri vasitə olaraq görmək şərtidir. Bunların yer dəyişməsi, yəni vasitələrin ali məqsəd, ali məqsədin isə vasitəyə çevrilməsi mömini arzu ettiyi mənzildən məhrum edə bilər. Elə buna görə də axirət aləmində cənnəti istəyənlərə “dünyada məqsədin buraya girmək idimi ki, sən cənnət istəyirsən? deyiləcəyindən xəbər verir bu əsrarəngiz cümlə.

SİZİ ÜRKÜTDÜMÜ HALIM?!



...Həyat keçmiş, ölüm
gələcəyi idi. Bu ikiliyin
arasında indisi əriyib yox
olmuşdu. Zamanı dayan-
mışdı... Əqrəbləri düşmüş,
siferblatı sınmış saata
bənzəyirdi... Zaman gedir,
saat işləyirdi, fəqət onun
üçün yox, başqları üçün.

Fəzli, irfanı tanınmış necə dahi başlar,
Ürəfa bəzminə fanus olaraq parladılar,
Birər əfsanə deyib getdilər, əfsus, əfsus,
Bu qaranlıq gecədən çıxmağa yol bulmadılar.
(H.Cavid)

Artıq ayın neçəsi olduğunu unutmuşdu. Əslində yarıqaranlıq, təkadamlıq kamerada nə ayın tarixinin, nə də saatın neçə olduğunu fərqində idi. Fikrində hər şey ikiləşmişdi: gecə-gündüz, ağ-qara, keçmiş-gələcək, işıq-zülmət, həyat-ölüm...

...İstintaqa aparılanların etiraz səsləri, nəzarətçilərin söyüsləri gecənin düşməsindən, işgəncələrdən sonra kameralara sürdüülərək gətirilənlərin iniltisi səhərin açılmasından xəbər verirdi...

...Ağ-qara rənglərə hərdən qırmızı da qarışırı. Divarlara çilənmiş insan qanı... Əzablara dözməyib üzünə duran, yalan ifadə verməyə məcbur edilərək "Məcburam, məcbur eləyiblər. Bacarmıram" deyən prof. Ubaydulinin qanı... Professoru təpikləyib sürüyə sürüyə apardılar...

...Həyat keçmiş, ölüm gələcəyi idi. Bu ikiliyin arasında indisi əriyib yox olmuşdu. Zamanı dayanmışdı... Əqrəbləri düşmüş, siferblatı sınmış saata bənzəyirdi... Zaman gedir, saat işləyirdi, fəqət onun üçün yox, başqları üçün.

Kameradan - bugündən dünənə və sabaha boylandı. Gələcək zülmət, müdhiş bir qaranlıq, keçmiş işə işiqli, günəşli idi. Keçmişini işiqli edən dostları, tanışları idi. M.Ə. Sabir, Mirzə Cəlil, Səhhət, Əbdürəhim bəy, Cabbarlı... Vaxtında ödünüz, urvatlı getdiniz bu dünyadan. Yoxsa indi siz də qonşu kameralarda aqibətimi yaşıyır, "hinger" və "tovaris"lərin qabağında qolubaqlı dayanıb yalançı ittihamları dinləyərək haqqınızda çıxarılaçaq sürgün, ölüm hökmərini gözləyirdiniz. Görün məni nədə ittiham edirlər. "Koroglu"nu nəşrə hazırlamağım xalqı milli-azadlıq

hərəkatına səsləyərək SSRİ-dən ayırmış məqsədi daşıyırırmış. Mahmud Kaşgarlinin "Divani-lüğətit-türk"ünü nəşr etdirməklə Şura hökumətini yixmaq istəmişəm...

Dəmir qapıdakı kiçik nəfəsliyin şaqquştu ilə açılması fikirlərini alt-üst etdi, xatirələri çılich-çılich olub kameranın beton döşəməsinə səpələndi. Xəyalı həmsöhbətləri də bu qəfil səsdən diksinərək kameranın qaranlıq küncünə çəkilib bir-bir yox oldular. Onların yerində əvvəlcə başını nəfəslikdən içəri soxan lopabığ, donqaburun erməni nəzarətçi, sonra isə bir günlük yemək payı – bir kruşka su və quru çörək peydə oldu.

İlahi, bu məmləkətdə nə qədər erməni varmış? Yoxsa bu ermənilərin hamısı NKVD-də, QPU-da işləyir? Azərbaycan ədəbiyyatının qaranlıq səhifələrini işıqlandırmaq üçün min bir əziyyətlə əldə etdiyi əlyazmaların birində rast gəldiyi şeirin misralarını qırıq-qırıq da olsa yadına salmağa çalışdı:

Çıxmadi qurtulaq dərdi bəladan
Gündə bir zakonu görən canımız!..
...Gahi Avanesi, gahi Sərkizi,
Gahi də Semyonu görən canımız!
Olmazmı mükəddər, sahibixtiyar
Əvəki, Ərtünü görən canımız!..

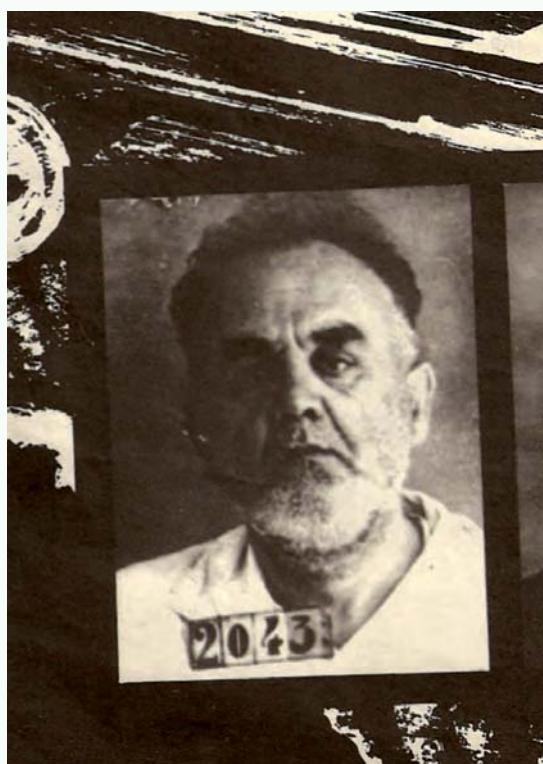
Allah sənə rəhmət eləsin, Qasım bəy! Bəlkə də bu misralar idi müstəntiq Qalustyanın bütün səylərini puç edən, onu Qalustyanın qabağında əyilməyə qoymayan...

Nəzarətçi gedəndən sonra pərən-pərən olmuş xatirələrini bir yerə toplayıb öten xoş günlərə qayıtmaga çalışsa da bacarmadı. (Bu məmləkətdə təkcə əlləri, ayaqları buxovlamırdılar, dili, düşüncəni, arzu və xəyalları da buxovlayırdılar. Ancaq "onlar" kimi düşünməli, "Daloy çadra", "Daloy papaq", "Daloy tar", "daloy...daloy" bağıraraq namusu, qeyrəti, kişiliyi, mənliyi ayaqlarına atmalı, "daloyları" "dalay-dalay"lara çevirərək qabaqlarında oynamalı, alçalmağı bacarmalısan. Əks təqdirdə...) Qalustyanın iyrənc sıfəti, gözünün önündən, ciriltili səsi isə qulaqlarından çəkilmirdi:

...Əsgərov Salman Mümtaz, deməli, 1883-

cü ildə Şəkidə anadan olmusan. Uşaqlığın da Aşqabadda keçib. Deyirlər atan Məhəmmədəminin 12 karvansarası, bir neçə dükəni, böyük bir mülkü də olub Aşqabadda. Kstatı, atandan qalan qızılları harda gizlətmisən? Evində kağız-kuğuzdan başqa bir şey tapmadıq... İnteresno, heç bir institut bitirməsən də AzFAN-in dil və ədəbiyyat institutunda İdərəcəli əməkdaş olmusan... "Molla Nəsrəddin", "Tuti", "Zənbur", "Şeypur", "Maarif və Mədəniyyət" jurnallarında "Səda", "Günəş", "Açıq söz", "Kommunist" qəzetlərində əməkdaşlıq edib şeir, felyeton və məqalələr yazmışan. Azərbaycan ədəbiyyatının tarixinə dair 15, şifahi xalq ədəbiyyatına aid 2 kitabın müəllifi olmusan...

Qalustyanın səsi get-gedə uzaqlaşır, uğultuya çevrilirdi. Uğultu tamam kəsiləndə "könnüllər sultani" adlandırdığı Füzulinin 3 cildliyini, Xətainin divanını, "250 şeir toplusu"nu, "Seyid Əhməd Bakuvi" kitablarını nəşrə hazırladığını xatırladı. Nə qədər görüləsi işləri vardi. Min bir əziyyətlə şəhər-şəhər, qapı-qapı gəzib əldə etdiyi əlyazmaların çoxunu tam oxuyub nizama salmamışdı. Hər şey alt-üst



oldu, arzuları, planları yarımcıq qaldı. Elə ömrü də...

Xalqın mədəni sərvəti olan inciləri - əlyazmalarını itib-batmaqdan, məhv olmaqdan qorumağı vətəndaş borcu bilən böyük bibliofil (kitabsevər) Salman Mümtazın xəyalı kamerası düşüncələrini yarımcıq qoyub “**Xalq düşməni**”nin qızı olduğu üçün ADU-dakı təhsili yarımcıq qalan Şəhla xanımın xatirələri ilə yarımcıq da olsa tanış olaq:

“1937-ci ilin oktyabrın 8-də gecə saat 12-də qapı döyüldü. Qapını atam açdı...

Şəhərə qədər evi ələk-vələk etdirilər. Qədim əlyazmaları sürüyüb aparanda vərəqlərin biri cirildi. Evinin talanmasına sakitliklə baxan atam dözmədi. İrəli atılıb xahiş etdi ki, belə etməsinlər. Burada neçə alimin, şairin yazıları var, xalqın sərvətidir bunlar... Evdən 2 maşın kitab, əlyazma apardılar.”

1938-ci ilin yanvarın 9-da keçirilən 30 dəqiqlik qapalı məhkəmə iclasında S. Mümtazi bütün ittihamları rədd etməsinə baxma-yaraq əmlakı müsadirə edilməklə və 5 il müddətində siyasi hüquqları alınmaqla 10 il həbs cəzasına məhkum etdirilər.

Şəhla xanımın dediklərindən: “Atamı həbs düşərgəsinə göndərməzdən əvvəl 15 dəqiqlik görüş verdilər bizə. Hamımız həyəcanlı idik. Nə edəcəyimizi, nə deyəcəyimizi bilmirdik. Gərginliyi azaltmaq üçün yeməyinin necə olduğunu soruştuq. Cavab daha ağır, daha dəhşətli oldu: “Taxta kimi çörək verirlər, onu da yeməyə diş qoymayıblar... Amma heç nəyi boynuma almadım. Özüm-özümə şər atmaya-cağam ki!?”

Bu iki cümlədə günahsız bir insana verlən mənəvi əzab və cismani işgəncələrin nəticəsi və sinmayan kişi xarakteri öz əksini tapır.

...1941-ci ilin dekabr ayının 21-də (zamanın daha bir ironiyası, Stalinin ad günü idi həmin gün) S. Mümtaz Sol-İletsk həbs düşərgəsində vəfat edir. 1956-ci ildə digər “xalq düşmənləri” kimi S. Mümtaza da bəraət verildi. Hətta alimin evindən aparılan 238 nadir əlyazmaya görə qızı Şəhla xanima 6010 manat 60 qəpik (Sovet manati) pul da ödədilər.

20 il bundan əvvəl televiziyada seyr etdiyim

bir kadr canlandı xəyalımda. Şəhla xanım evində saxladığı bir sandığı göstərərək baba-sından bu sandıq dolusu qızıl qaldığını, həmin qızılları atasının əlyazmaları əldə etmək üçün xərclədiyini söyləyirdi...

...Lakin müsadirə edilən 238 əlyazmanın sonrakı taleyi haqqında heç bir kəlmə də deyilmədi. Kimlərse alimin əməyini oğurladı, onun hazırladığı əsərləri utanıb-qızarmadan öz imzası ilə nəşr etdirdi, alim oldu. Yada Hüseyin Arifin bu misraları düşür:

Alim tanıyıram Qoca Qafqazın

Çeşmətək durulub dibindən çıxır.

Alim var, sağ əli Salman Mümtazın,

Sol əli Hümmətin cibindən çıxır.

1937-ci ilin o müdhiş oktyabr gecəsində yazılı müsadirə aktında 238 əlyazma götürüldüyü qeyd edilsə də S. Mümtazın evindən əslində 239 əlyazması aparılmışdı. Heç bir aktda qeyd edilməyən, yeri naməlum qalan 238 əlyazması kimi harada olduğu bilinməyən 239-cu əlyazması S. Mümtazın özü idi. Ömrünü-gününü əlyazmalar içərisində keçirə-keçirə özü də bilmədən nadidə bir əlyazmasına çevrilmişdi. Güvələr, mirgənələr ağızlarından çıxmış və əsrlərin yağışı nəticəsində min məşəqqətlə oxuduğu əlyazmalar kimi böyük bir məsuliyyət altına girərək o nadidə əlyazmanın salamat qalan səhifələrində oxumağa çalışdım. Bu əlyazmasından qan çılnmış səhifələrini ürək ağrısı ilə vərəqlədikcə rus çölünün şaxtasından donmuş səhifələr məni də dondurdu. Bu yarımcıq əlyazma isə bizə çox şeydən xəbər verir. Bu gün böyük bir əlyazmalar institutunun gördüyü işi 100 il bundan əvvəl təkbaşına görən S. Mümtaza qarşı ögey münasibət və laqeydlik nəticəsində hələ də gənc nəsil onu layiqince tanımir. Yazımı H. Cavidin misraları ilə başladım və elə onun misrası ilə də bitirmək istəyirəm:

Anlamaz dərd əhlini biganələr...

İslamda vətən sevgisi.

Bakı İslam Universiteti Zaqatala şöbəsində keçirilən xütbə müsabiqəsinin qaliblərindən 2. kurs tələbəsi Həkimov Pərviz



Qiyamətə qədər var olacaq bütün dövrlərin yaşam qanunlarını özündə əks etdirən müqəddəs İslam dini oyaq bir vicdanın əmr etdiyi bütün şeylərin insanlar tərəfindən sevilməsini təkid etmişdir.

Belə ki, üstündə yaşadığımız bu ana torpaq bizim cismimizin mayasıdır. Uca Allahın onun üçün qoyduğu qaydalar çərçivəsində bu torpaq öz nemətlərini səxavətlə insanlara paylayır. Sonda da öz doğma balasına hədsiz dərəcədə sevgi bəsləyən ana kimi bizim cəsədimizə qoynunda yer verir. Dinimiz bizim üçün bu dərəcədə əhəmiyyət kəsb edən vətənimizi, müsəlmanların yaşadığı İslam yurdunu qorumağı Allah yolunda çalışma olaraq dəyərləndirmişdir. Uca Allah Quranda belə buyurur: "Allah yolunda öldürülənlərə ölü deməyin. Onlar diridirlər, fəqət siz hiss etməzsiniz." (al-Baqara, 154)

Əziz müsəlman qardaşlarım!

Vətən sözü təkcə coğrafi bir anlayış kimi qəbul edilməməlidir. Vətən dedikdə bu gözəl füsunkar yurdumuz kimi, eyni zamanda namus, din, dil, mənəvi dəyərlər, şərəf və xoşbəxtlik də anlaşılmalıdır. Əsrlərdən bəri tarixin cəlladcasına bir millətin, xalqın kök-sünə vurduğu yaraların sağalması üçün o millətin göstərdiyi qeyrət vətən sevgisidir! Bu yaralardan qopan siziltiların kəsilməsi üçün edilən cəhdələr vətən sevgisidir! Torpaqları işğal olunmuş bir vətəndaşın gecə-gündüz öz vicdanı qarşısında mühakimə olunması da vətən sevgisidir! Torpaqlarımızın azadlığı uğrunda şəhid olmuş qəhrəman oğullarımızın

yetim qalmış uşaqlarına öz övladımız kimi baxmağımız vətən sevgisidir. Oğul dağı görmüş gözüyaşlı anaların təsəllisi olmaq da vətən sevgisidir. Müsəlman övladlarının maddi ehtiyaclarını qarşılıyaraq onlara Allah yolunda elm öyrətmək də vətən sevgisidir. Peygəmbərimiz (s.ə.s) belə buyurur: "Müsəlmanlar bir-birini sevməkdə, qorumaqdə və bir-birinə dayaq olmaqdə bir bədən kimidir. Əgər bu bədən üzvlərindən biri ağriyarsa digərləri də o ağrını hiss edər." (Buxari "Birr" 17)

Gecələr minlərlə pərvanənin bir çıraqın ətrafında toplaşdığı kimi bütün müsəlmanların da bir ideologiya ətrafında o cür toplaşış birləşmələri lazımdır. Artıq İslam dünyasında yaşayan müsəlman xalqlar arasında olan fikir uçurumlarının üstündə birlik, qardaşlıq və məhəbbət körpüsünün qurulma zamanı gəlib çatmışdır. Hər bir müsəlman azan səsi duyduğu hər ölkəni öz doğma vətəni sanmalıdır. Orada yaşayan dindarlarımızın birinin ayağına batan tikan bizim qəlbimizin başını, ürəyimizi, ruhumuzu, yaralamalıdır. İslamda vətən sevgisi budur.

Əziz müsəlmanlar, gəlin hamımız doğma vətənimizi, yurdumuzu torpağımızı, mənəvi dəyərlərimizi və bunların timsalında bütün İslam yurdunu göz bəbəyimiz kimi qoruyaq və sevək!

Xütbəmi bu diləklə bitirmək istəyirəm. Uca Allah bizim qəlbimizdən vətən sevgisini, vətənimizdən də sülhü, əmin-amanlığı əsir-gəməsin! Amin!



ÇARƏSİZLİK, YOXSA ACİZLİK?..

İnsan bu dünyada yaradılmışların ən dəyərlisi və ən qiymətlisidir. Elə buna görə də ona əşrəful-məxluqat deyilir.

Ömrünün nə qədər davam edəcəyi sadəcə Allaha məlum olan insan, dünyaya gəldiyində bir ailəyə, bir nəslə və yüzlərlə insana sevinc gətirir. Elə buna görə də yaşamaq hər bir insanın ən təbii haqqıdır.



Son günlər xəbərlərdə oxuduğum bəzi məlumatlar məni kədərləndirdi və oturub uzun-uzadı düşünməyə vadar etdi. Belə ki, bu, son bir həftə ərzində oxuduğum ikinci xəbər idi. Cəlilabadda 10 yaşlı və Qusarda 16 yaşlı bir gənc intihar etmişdi. Hətta son xəbərin axırında qeyd olunurdu ki, bu hadisə son iki ay ərzində şimal bölgəsində baş verən doqquzuncu intihar hadisəsidir. Bu məlumat məni kədərləndirməklə bərabər həm də, təəcübləndirdi. Öz-özümə ola bilməz dedim. Lakin bu məlumatların demək olar ki, bütün kütləvi xəbər agentliklərində verilməsi məni istəmədən inanmağa vadar etdi. Elə ona görə də buaykı məqaləmi gənclər arasında intihar mövzusuna həsr etmək məcburiyyətində qaldım.

Ümumiyyətlə intihara səbəb olan amil insanların çarəsizliyi və köməksiz qalmasıdır. Məsələn, Almaniyada intihar edən 70 yaşlı ər-arvard ölmədən əvvəl belə yazmışdı: "34 ildir qapıcıdan başqa heç kim qapımızı döymədi. Artıq bundan sonra yaşamağımızın bir mənası yoxdur." Başqa bir hadisə isə Türkiyədə cərəyan edir. **17 yaşındaki bir qız** yazdığı məktubda bu hərəkətini valideyinlərinə sitəm edərək belə izah edir. "Heç vaxt məni sevmədiniz, məni başa düşmədiniz, mənə köməklik etmədiniz, hətta mənə qulaq belə asmadınız və hər zaman özünü fikirləşdiniz. İndi mənsiz qalın." Hər iki intihar hadisəsinin səbəbi hamimizə məlum və tanışdır.

Axi nədir bu "intihar" deyilən mərəz?

İntihar – şəxsin duyğusal, ruhi və ya sosial səbəblərin təsiri ilə öz həyatına qəsd etməsi kimi izah olunur.

İnsan bu dünyada yaratılmışların ən dəyərlisi və ən qiymətlisidir. Elə buna görə də ona əşrəful-məxluqat deyilir. Ömrünün nə qədər davam edəcəyi sadəcə Allaha məlum olan insan, dünyaya gəldiyində bir ailəyə, bir nəslə və yüzlərlə insana sevinc gətirir. Elə buna görə də yaşamaq hər bir insanın ən təbii haqqıdır. Bir insanın başqa birisinin həyatına müdaxilə etməyə heç bir haqqı yoxdur. Yalnız müharibə şəraitində, özünü və namusunu müdafiə edərkən belə bir haqq verilir insana. Bir insanın öz həyatına müdaxilə edərək intihar etməsi isə heç bir vaxt yol verilməzdir. Uca kitabımız olan Quranda kiməsə həyat vermənin sanki bütün insanlığa həyat verməyə, bir cana qəsdirin də sanki bütün insanlığı öldürmək kimi böyük günah olduğu bildirilmişdir.

“...hər kəs bir kimsəni öldürməmiş (bununla da özündən qisas alınmağa yer qoyma-mış) və yer üzündə fitnə-fasad törətməmiş bir şəxsi öldürsə, o, bütün insanları öldürmüş ki- mi olur...” (*al-Maidə, 5/32*)

Hətta dinimizə görə insanın özünə qəsd edərək həyatına son qoyması ilə əbədi cəhənnəmlilik olacağının haqqında hədislərdə xəbər verilmişdir. İnsanın hansı problemlə qarşılaşmasına baxmayaraq ondan qorxub çəkinməsi, çarəsizlik içində öz acizliyini göstərərək intihar etməsi nə səbəblə olursa olsun qəbul edilməməkdədir.

İnsanların, xüsusən də gənc yaşda olanlarının intihar etmələrinin səbəblərinə gəldikdə isə bunlardan ilk ağlıma gələn iman zəifliyinin olmasıdır. Belə ki, heç bir haqq dində insanın canına qəsd qəbul edilməməkdə və bu əməl rəğbətlə qarşılanmamışdır. Gənclərin qəlbində Allaha və axırət gününe imanın olmaması onların bu addımı atmalarına səbəb olan amillərdən biridir.

Hətta dinimizə görə insanın özünə qəsd edərək həyatına son qoyması ilə əbədi cəhənnəmlilik olacağının haqqında hədislərdə xəbər verilmişdir. İnsanın hansı problemlə qarşılaşmasına baxmayaraq ondan qorxub çəkinməsi, çarəsizlik içində öz acizliyini göstərərək intihar etməsi nə səbəblə olursa olsun qəbul edilməməkdədir.

Gənclərin xüsusən qarşılaşıqları digər problemlər içərisində isə eşq, xəyanət, yoxsuluq, işsizlik, hər hansı bir xəstəlik, ailədaxili münaqişələr və ya yaxınıni itirmək kimi hadisələrin dayandığı da ortaya çıxmaqdadır. Gənclərin öz problemlərini həll etmə səriştəsizliyi və bununla yaşanan stress, ümidsizlik onları çıxılmaz vəziyyətə salır. Bəzən də gənclər güclərinin və qabiliyyətlərinin çox-çox üstündə duran məsələlərlə məşğul olmağa başlayır və nəticədə bacara bilmədikləri zaman ətrafdakıların “fərasətsiz” demələrini özlərinə siğışdırı bilmirlər. Bu hallarda isə gənclərə nəzarət və onlara nəsihət verərək doğru yola gətirmək ailədəki və ətrafdakı insanların boynuna düşən vəzifələrdəndir. Gənclərin düşdükleri bu kimi çıxılmaz hallar və vəziyyət onların doğru qərar vermələrinə mane olur. Bu vəziyyətə düşənləri anlamaq, onları qanadının altına almaq, yol göstərmək, dayaq olmaq, onları xilas etmək yuxarıdakı ayənin fəziləti çərçivəsində dəyərləndirilməlidir.

Intihar hadisələrinə qarşı ilk mübarizə də gənclərin özlərindən başlamalıdır. Onlar həyatın və yaşamağın ilahi və sosial qayda olduğunu dərk etməlidirlər. Bu mənada gələcəkləri üçün planlar qurmali, hədəflərini müəyyənləşdirməli və yaşamağa daha da həvəsl olmaları lazımdır. Eyni zamanda valideynlər gənclərin yaş həddi ilə əlaqədar olaraq keçirə biləcəkləri duyğusal və ruhi problemlərdə onlara kömək etməli və öz təcrübələrindən nəsihət verməlidirlər.

OĞLANDIRSA İSTƏYİRİK, QIZDIRSA LAZIM DEYİL!!

İslamdan əvvəlki cahiliyyə dövründə yaşanan tükürpərdici bəzi hadisələr bu gün də yaşanmaqdadır. Cahiliyyə dövründə olduğu kimi bu gün də uşaqlar arasında cins ayrıseckiliyinin aparıldığının şahidi oluruq. O dövrdə diri-diri torpağa basdırılan qız uşaqları bu gün bətnlərdə qətlə yetirilməkdədir. Günahsız qız uşağının doğulması ailədə qalmaqla, bəzən də ailənin dağılmamasına gətirib çıxarır.

Ailə müqəddəs bir ocaqdır. Həqiqi sevənlər, həqiqəti dərk edənlər, Allahı başının üstündə görənlər üçün həqiqətən ailə cənnət bağçalarından bir bağçadır. Ancaq təəssüflər olsun ki, son zamanlar bu müqəddəs ocaqda xoşagəlməz halların yaşandığına şahid oluruq. Yaşanan xoşagəlməz hallardan biri də, ailədə oğlan və ya qız uşağının dünyaya gəlməsi ilə bağlıdır.

İslamdan əvvəlki cahiliyyə dövründə yaşanan tükürpərdici bəzi hadisələr



bu gün də yaşanmaqdadır. Cahiliyyə dövründə olduğu kimi bu gün də uşaqlar arasında cins ayrıseckiliyinin aparıldığının şahidi oluruq. O dövrdə diri-diri torpağa basdırılan qız uşaqları bu gün bətnlərdə qətlə yetirilməkdədir. Günahsız qız uşağının doğulması ailədə qalmaqla, bəzən də ailənin dağılmamasına gətirib çıxarır. Nə üçün bu insanlar Allahın verdiyi nemətə küfr edirlər? Nə üçün bu insanlar Allahın onlara bəxş etdiyi saysız nemətləri görmürlər? Halbuki elə qəlblər

var ki, daim övlad həsrətilə çırpinır. Bu gün oğlan-qız fərqi bilməyib, övlad sahibi olmaq istəyən, bu nemətdən məhrum qaldıqları üçün ailələri dağılan neçə-neçə ailələr var. Əcəba, qız uşaqlarından imtina edənlər bu gerçəklər qarşısında hansı hissi keçirirlər?

Ey yer üzünün xəlifəsi seçilmiş insan, səni qürurlanaraq yaradan Rəbbinin qarşısında boyun əyməkdən, başını səcdəyə qoyub Ona yalvarmaqdan uzaqlaşdırın nədir? Səni Rəbbinə qarşı gəlməyə, ona üsyan etməyə vadar edən nədir? Məgər acizliyini hiss etmirsinmi? Allahın bütün məxluqata meydan oxumasını və bunun qarşısında acizliyini dərk etmirsinmi?

“Allah ağaqqanadı və ya ondan daha böyüyüňü misal gətirməkdən çəkinməz.” (əl-Bəqəra, 26)

Görəsən bizlərdən hansımız bir ağaqqanadı, qarışqanı və ya başqa bir həşəratı yaratmağa qadırıq? Əlbəttə ki, heç birimiz.

Bunun üçün hər zaman Allah qarşısındaki zəifliyimizi, acizliyimizi dərk etməli və Allahın bizə verdiyi hər bir nemətlə razılaşmaliyiq.

Əfsuslar olsun ki, oğul böyüdən elə atanalar var ki, bu gün qocalar evindədir. Oğul böyüdən elə ata-analar var ki, bu gün başqalarına möhtacdır. Oğul böyüdən elə atanalar var ki, bu gün küçələrdə, dayanaçaqlarda, mağazalar qarşısında qışın soyuq günlərində yağış altında yatmaqda, kimlərdənsə utanıb, xəlvətə siğınaraq yaşamaqdadırlar. Görəsən bunun üçün mü qızları məhv edib oğlan istəyirik? Halbuki övlad xüsusunda əsas məsələ onlar arasında ayrı-seçkilik salmaq deyil, onları düzgün tərbiyə etməkdir.

Son olaraq hz. Peygəmbərin bir müjdəsini diqqətinizə çatdırıram: “Üç qız övladı olub, onları gözəl əxlaqla böyüdən və ailə qurularını təmin edən kəs cənnətlikdir.”

Ey yer üzünün xəlifəsi seçilmiş insan, səni qürurlanaraq yaradan Rəbbinin qarşısında boyun əyməkdən, başını səcdəyə qoyub Ona yalvarmaqdan uzaqlaşdırın nədir? Səni Rəbbinə qarşı gəlməyə, ona üsyan etməyə vadar edən nədir? Məgər acizliyini hiss etmirsinmi? Allahın bütün məxluqata meydan oxumasını və bunun qarşısında acizliyini dərk etmirsinmi?



MARAQ DÜNYASI

8 MART BÜTÜN DÜNYA QADINLARININ
BAYRAMIDIR

MARAQ DÜNYASI

Dünya bina olandan ağıllı kişiler qadınlara hörmətlə yanaşıblar. Lakin ilk dəfə qədim Romada qadınlar üçün xüsusi gün - "Qadın günü" ayrılib. Həmin gün Roma respublikasının azad vətəndaşları həyat yoldaşlarına gül-ciçək hödiyyə edir, qadınlara diqqət, qayğı və ehtiram göstərirdilər.

Salnameçilər yazırlar ki, Romada "Qadın günü"ndə zərif cinsin nümayəndələri başlarına ətirli çəşk-lərdən hörülmüş çələnglər qoyub ailə ocağının qoruyucusu sayılan Vesti məbədinə gedərək ibadət edərdilər. Bayramda hətta kölə qadınlara da istirahət etməyə, şənlənməyə icazə verilirdi.

8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Bayramının qeyd olunmasına səbəb olan bəzi tarixi hadisələr bunlardır:

1857 - ci ildə Nyu-Yorkda qadınlar 12 saatlıq iş rejimindən görə yürüş etdilər. Lakin yürüş polis tərəfindən dağıdıldı.

1908 - ci ildə Nyu-Yorkda 15000 qadın daha az iş saatı, daha yüksək qazanc və səsvermə hüquq üçün yürüş etdilər. Doğuşa görə məzuniyyət istedilər. Şüurları "Çörək və Güл" idi. Çörək yaşamaları üçün zəmanət, qarın toxluğu, gül isə firavan yaşamağıñ rəmzi idi.

1909 - cu ildə ilk dəfə Qadınlardı günü 28 Fevralda qeyd edildi. Avropadakı qadınlar da Fevral ayının son bazar günüünü qadınlar günü olaraq qeyd etdilər.

1910 - cu ildə Beynəlxalq Qadın Günüün bayram kimi qeyd olunması təşəbbüsü ilə ilk dəfə inqilabçı xanım Klara Setkin çıxış edib. O, bu çıxışını Kopenhangendə keçirilən dünya sosialist hərəkatı qadın fəallarının ikinci Beynəlxalq Konfransında edib və bu təklif yüksək səviyyədə qiyəmtəndirilib. Lakin həmin tədbirdə ilin hansı gününün məhz bayram kimi qeyd ediləcəyi müzakiro olunmayıb.

1911 - ci ildə, yəni Kopenhagen qərarından bir il sonra 19 Martda Avstriya, Danimarka, Almaniya və İsviçrədə "Qadın günü" ilə bağlı tədbirlər keçirilib.

1914-cü ildə başlanan Birinci Dünya müharibəsi insanlara başqa bayram və əyləncələr kimi "Qadın günü"nü də unutdurdu.



Eşən RZAYEV

1917 - ci ildə Rusiyada qadınlar "əmək və sülh" şəhəri ilə tətil etdilər. Bu hadisə 8 Martda olduğuna görə Rusiyada bolşeviklər hakimiyyəti ələ alıqdən sonra bayram yenidən yada düşdü və bu bayrama rəsmi status verildi. Əslində bolşeviklər 8 Mart Beynəlxalq Qadın Günüün, ilk dövrlərdə rus pravoslav kilsəsinə qarşı ateist təbliğatında bir vasitə kimi istifadə edirdilər. Sonralar Sovet Rusiyasında bayrama həmçinin siyasi, ideoloji rəng də verildi. Bu tarix digər Avropa ölkələri tərəfindən də qəbul edilmişdir.

1975 - ci ildə isə sovet ideoloqları, nəhayət, çoxdanckı arzularına çatdırılar. Keçmiş Sovet İttifaqının təşəbbüsü ilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Beynəlxalq Qadın Günüün bütün dünyada qeyd etməyi tövsiyə etdi.

Lakin SSRİ dağıldıqdan sonra bir sıra yeni dövlətlər, o cümlədən Latviya, Litva, Estoniya, Gürcüstan, Ermənistan bu bayramı ləğv etdilər. Rusiya, Azərbaycan, Qazaxıstan, Özbəkistan, Moldova və başqa MDB ölkələrinde isə hələ də 8 Martı bayram kimi qeyd edirlər. Əlbəttə, dünyadan bir çox ölkələrində 8 Mart Beynəlxalq Qadın Günüün xüsusi, fərqli münasibət var. Məsələn, İtaliyada 8 Mart adı iş günü sayılır və italyan qadınları bu günün xüsusi qeyd olunmasını istəmirler. Onlar deyirlər ki, kişilər ilin təkcə bir gününü deyil, bütün 365 gününü qadınlara diqqət göstərməyə borcludurlar.

Cənəzə mərasimlərinə çiçəklərdən hazırlanmış çələng göndərmək, məzarı çiçəklərlə bəzəmək, qəbir ziyanətlərində məzara çiçək qoymaqla demək olar ki, bütün xalqların mədəniyyətində vardır. Bir neçə gün sonra quruyub gedəcək olan bu çiçəklərin nə qoyana, nə də məzardakına bir faydası var. Ancaq adət qədim çäglərə qədər uzanmaqdadır.

Qədim məzarlıqlarda aparılan tədqiqatlarda çiçək qalıqlarına rast gəlmək şübhəsiz ki, müm-

kün deyildir. Çiçəklər tez quru duqları və bir müddət sonra çürüyüb yox olduqları üçün, tətqiqatçılar çiçəyin bükülərək qoyulduğu müxtəlif materialları axtarmağa başladılar.

İlk dəfə Misir fironu Tutamkamonun e.ə.1346-cı ildə məzarının çiçəkdən düzəldilmiş taclarla örtüldüyü müəyyən edilmişdir. Şimali Avropada isə e.ə. 2000-ci illərə qədər gedib çatan bir çox məzarda çiçək izlərinə rast gəlinmişdir.

Qədim zamanlarda məzara

NƏ ÜÇÜN MƏZARA ÇİÇƏK QOYULUR?



MARAQ DÜNYASI

TOYDA NƏ ÜÇÜN TORT KƏSİLİR?

Müasir zəmanəmizdə keçirilən toylarda yeni evlənən gənclərin tort kəsmə adəti vazkeçilməz bir dəbə çevrilib. Tortun qat-qat yüksəkliyi bir növ imkanlı ailəyə mənsub olmağın əlaməti kimi görüldüyündən bəylə gəlin bəzən öz boyaların dan hündür olan tortu hətta böyük bir bıçaqla çətinliklə kəsirlər.

Tarixən buğda bərəkət, doğruluq və xoşbəxtliyin rəmzi olduğu üçün, qədimdə toy-nışan mərasimlərində gəlinin başına buğda tökərdilər. Yeni evlənən və ya evlənmə çağında olan gənc qızlar qismətləri açılsın deyə bu buğdanın onların da başına düşməsinə çalışardılar. Eynilə bugunkü kimi gəlinin arxasını çevirərək atdığı gül dəstəsini böyük həvəslə tutmağa çalışanlar kimi.

Romalılar dövrünün başlangıcında aşpzalıq çox hörmətli bir məslek sayılırdı və onlar bu sahədə böyük bir məktəb qurmuşdular. Roma aşpzalrı bizim eradan təxminən 100 il əvvəl bu adəti bir az dəyişdirdilər. Belə ki, buğdaları üyüdüb un edərək kiçik dadlı kekslər hazırlanırdı. Şübhəsiz ki, bu kekslər gəlinin başına atılmaq üçün deyil, yemək üçün idi. Ancaq buğda atmayı adət halına getirənlər keksləri də gəlinin başına atmağa davam etdilər.

Sonralar bu adətin davamı olaraq toy üçün bişirilən kekslərin bərəkət getirməsi niyyəti ilə gəlinin başı üstündə bölünməsi, sonra da bəylə gəlinin bölümən keksi birlikdə yeməsi kimi adətlər başlandı. Zaman keçidkə qonaqlar da evlərindən getirdikləri findiq, fistiq, qurudulmuş meyvələr və bala batırılmış badamlarla toy-nışan mərasiminə əlidolu gəlməyə başladılar.

Adət sürətlə Avropanın qərbini, oradan da İngiltərəyə yayıldı. İngilis aşpzalalar keksləri



pivəyə batırıb özlərinəxas nişan tortları düzəltildilər. Orta əsrlərin əvvəllerində isə bu adət bir müddət unuduldu. Gəlinin başına buğda və düyü atmaq yenidən dəbə mindi.

Bər-bəzəkli biskvitlər, yağılı çörəklər bişirilməyə başlandıqdan sonra yenə adət dəyişdi. Bu cür məmulatlari qonaqlar evlərində hazırlayıb toy mərasimlərinə gətiməyə başladılar. İngiltərədə isə qonaqlar tərəfindən getirilən şirniyyatlar üstüste yigilmağa başlandı. Şirniyyat yiğinin yüksəkliyi bərəkətin bir o qədər çox olacağından xəbər verirdi. Yeni evlənən cütlük bu yiğinin üstündən bir-birini öpdükən sonra, əvvəlcə gəlin başlamaqla şirniyyat təpəciyini yeməyə başlayardılar.

İngilis və Fransız aşpzalalar arasındaki yaradıcılıq, ən yaxşı, ən dekorativ və ən ləzzətli tort düzəltmək yarışı ilə toy və nişanlardakı tort adəti də getdikcə yayıldı və toy mərasimlərinin vazkeçilməz bir rəmzi oldu.

qoyulan çiçəklərin gözəllik və xoş ətirləri səbəbi ilə yaxşı ruhları cəlb etmək, pis ruhları isə uzaqlaşdırmaq kimi gücə sahib olduqlarına inanırdılar.

Sonralar məzarları bitki və çiçəklərlə bəzəməyin əsil məqsədi çürüyən cəsəddən yılan pis qoxuların qarşısının alınması oldu. Adətən sərv ağaclarının olduğu ərazilərin qəbiristanlıqlar olduğu görülür. Qəbiristanlıqlara sərv ağaclarının əkilməsi də eyni məqsədi daşıyır.

Sərv ağacı uzun boyu, sıx budaları və həmişəyaşıl yarpaqları ilə küləkdən qorunmaq üçün ən ideal ağacdır. Ömrü çox uzundur, demək olar ki, heç çürümür. Ancaq ən əsası onun xoş qoxusudur. Bu səbəblərlə də sərv ağacı

qəbiristanlıqların sanki bir rəmzi halına gelmişdir.

Cənazə mərasimlərində və qəbir ziyrətlərində insanların nə üçün qara paltar geyindikləri ilə heç maraqlandınızmı?

Bu, əcdadlarımızın gözə görünməz qüvvələrdən qorxmaları ilə bağlıdır. Belə ki, minlərlə il bundan əvvəl cənazə mərasimlərində basdırılacaq olan ölüün ruhunun orada birinin bədəninə girmək istədiyinə inanırdılar. Ölünün ruhundan qorunmaq üçün vücutlarını qara rənglə boyayırıldılar. Zaman keçidkə bu adət qara paltar geyinməklə əvəz olundu.

MARAQ DÜNYASI



Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin (QMİ) sədri Şeyxüislam Allahşükür Paşazadənin Türkiyə səfəri Türkiyədə və Azərbaycanda yüksək qiymətləndirildi

Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin (QMİ) sədri **Şeyxüislam Allahşükür Paşazadə** Türkiyə Diyanət işləri (TDİ) başkanı Ali Bardakoğlunun dəvəti ilə fevralın 25-dən 28-dək Türkiyədə səfərdə oldu. Səfərdə Şeyxulislamı QMİ elmi dini şurasının sədri **Vasim Məmmədəliyev** və Allahşükür Paşazadənin birinci müavini **Salman Musayev** müşayiət edildilər. A. Paşazadə səfər zamanı Türkiyənin prezidenti **Abdullah Gül**, baş nazir **Recep Tayyip Erdoğan**, TDİ sədri **Ali Bardakoğlu**, bəzi nazirlər və dövlət adamları ilə görüşüb.

Görüşlərdə iki ölkə arasındaki münasibətlərin inkişafında din xadimlarının rolü, qardaş dövlətlərin bir-birlərinə qarşılıqlı yardım və dəstək göstərməsi, TDİ ilə QMİ arasındaki əməkdaşlıq məsələləri və gələcəkdə keçiriləcək birləş konfranslar müzakirə olundu, həmçinin erməni və PKK terroruna qarşı mübarizədə din xadimlərinin daha fəal olmalarının zəruriliyi vurgulandı.

Bundan sonra Şeyxulislam Türkiyə Standartları Institutunun (TSE) təşkil etdiyi **Xocalı faciəsinin 16-cı ildönümü** tədbirlərində iştirak etdi. A. Paşazadə “**Heydər Əliyev fondu**”nun **Çingiz Mustafayevin** kadrları əsasında hazırladığı Xocalı soyqırımı filmini yüksək qiymətləndirirək bu filmin

tədbirdə iştirak edən hər kəsi ağlatdığını bildirdi. Tədbirdə çıkış edən Şeyxüislam, prezidentlər **İlham Əliyev**, **Abdullah Gül** və baş nazir **Tayyip Erdoğanın** qardaşlıq münasibətlərinin ermənilərə layiqli cavab vermək imkanı yaratdığını bildirdi. Səfər zamanı **Allahşükür Paşazadənin** şeyxulislamlıq fəaliyyətlərini əks etdirən, Türkiyədə nəşrolunmuş iri həcmli, çoxsayılı fotoillüstrasiyaları olan albom-kitabın ilk nüsxələri təqdim olundu. Azərbaycan, rus və ingilis dillərində hazırlanın kitab yüksək səviyyədə dəyərləndirildi.



REDAKSİYA HEYƏTİMİZ DİNİ QURUMLARLA İŞ ÜZRƏ
DÖVLƏT KOMİTƏSİNİN SƏDRİ HİDAYƏT ORUCOVU ZİYARƏT ETDİ

Ferval ayının 19-da İrfan jurnalının redaksiya heyəti Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin sədri cənab Hidayət Orucovu ziyarət etdi.

Hidayət bəy ziyarət əsnasında İrfan jurnalını bəyəndiyini və ölkədə bu kimi jurnalların fəailiyyət göstərməsini yüksək qiymətləndirdiyini bildirdi. Ümumiyyətlə Azərbaycandakı dini qurumlar, dinlərarası dialoq və tolerantlıq, İslamın dünyadakı mövqeyi haqda geniş səhbət açan Hidayət bəy eyni zamanda bir ədəbiyyatçı kimi öz təcrübələrindən çıxış edərək redaksiyamıza faydalı məshəhətlər də verdi.



Görüşün sonunda İrfan jurnalı adından sədrə gözəl bir xəttat yazılı təqdim olundu və xatirə şəkilləri çəkildi.

AZƏRBAYCANIN YAZIÇILAR BİRLİYİNİN SƏDRİ
ANARIN 70 İLLİK YUBİLEYİ ANKARADA KEÇİRİLDİ



Türkiyənin Avrasya Yazarlar Birliyi ilə Milli Kitabxananın rəhbərliyi tərəfindən təşkil olunan Avrasya Ədəbiyyat Günləri programının ikincisi Azərbaycan və Türk dünyası ədəbiyyatının dəyərli yazıçılarından olan Anarın ədəbi şəxsiyyəti və əsərlərinin dəyərləndirilməsi, eyni zamanda 70 illik yubileyi fevralın 23-ü 2008-ci ildə Ankara Milli Kitabxanasının salonunda keçirildi.

Redaksiyamızın direktoru **Salih Zeki Meric** də sözügedən tədbirdə İrfan jurnalını təmsil edirdi.

Program Anarın həyat epizodlarını

göstərən slaydla başladı. İlk çıxışı AYB başqanı **Dr. Yakub Deliömeroğlu** ilə Milli Kitabxana başqanı **Tuncel Acar** etdirilər. Azərbaycanın Ankaradakı səfirliyinin mədəniyyət müşavirliyini təmsilən **Rəşad Vahabzadə** tərəfindən səfirin programma ünvanladığı məktub oxundu. Bundan sonra e.millet vəkili **Nevzat Köseoglu**, e.mədəniyyət naziri **Namık Kemal Zeybek** protokol çıxışı etdirilər.

Tədbirdən sonra Milli Kitabxana rəhbərliyi tərəfindən iştirakçılara ziyafət verildi. Son bölüm də ssenarisi **Anar** tərəfindən yazılmış **Hüseyin Cavid** adlı film göstərildi.



TÜRKİYƏNİN ÖLKƏMİZDƏKİ FÖVQƏLADƏ VƏ SƏLAHİYYƏTLİ SƏFİRİ *HÜSEYİN AVNI KARSLIOĞLU* İLƏ VİDA GÖRÜŞLƏRİ

Türkiyənin ölkəmizdəki fövqəladə və səlahiyyətli səfiri *Hüseyin Avni Karslıoğlu* diplomatik fəaliyyətinin başa çatması ilə əlaqədar vida görüşləri çərçivəsində 13 fevral 2008-ci il tarixində *Gəncliyə Yardım Fondu* da ziyarət etdi. Görüşdə cənab səfir Türkiyə və Azərbaycan arasındaki münasibətlərin böyük bir keçmişə olduğunu vurguladı. Azərbaycana gəlməzdən əvvəl buraya olan sevgisindən, diplomatik fəaliyyəti dövründə bu sevginin daha da dərinləşdiyindən bəhs etdi.

Cənab səfir həmçinin bildirdi ki, *Gəncliyə Yardım Fondu* kimi Türkiyə ilə birgə layihələr həyata keçirən təşkilatlar vasitəsilə Azərbaycan-Türkiyə arasındaki münasibətlər daha da möhkəmlənir, dostluq və qardaşlıq duyuları daha da dərinləşir və inkişaf edir. GYF-nin fəaliyyətlərini yüksək qiymətləndirdiyini deyən Karslıoğlu fondun gələcək işlərində də müvəffəqiyyətlər arzuladı.

Görüş zamanı Gəncliyə Yardım Fonduun prezidenti *Ahmet Tecim*, cənab səfirə həyata keçirdikləri sosial, mədəni və humanitar

layihələrə, yardımılara və bütün fəaliyyətlərinə yaxından dəstək verdiyi üçün dərin minnətdarlığını bildirdi. Daha sonra fondun rəhbəri səfirə təşəkkür diplomu və nəfis naxışlarla işlənmiş İsmayıllı xalçası təqdim etdi.

Görüş çərçivəsində Hüseyin Avni Karslıoglu Türkiyənin ölkəmizdəki səfiriliyinin *təhsil müşaviri Salahattin Dikmen* və *dini işlər müşaviri Muzaffer Şahin* də müşayət edirdilər.





**25 fevral 2008-ci ildə Gəncliyə Yardım Fondunda
“XOCALI SOYQIRIMINI ANIM GÜNÜ” adlı tədbir keçirildi.**

Azərbaycan xalqı Xocalı faciəsini heç vaxt unutmur və unutmayacaqdır. Məhz elə bunun bariz nümunəsi kimi Azərbaycan Respublikası Beynəlxalq Humanitar yardım üzrə Respublika Komissiyası, Türkiyənin “İstanbul Beynəlxalq Qardaşlıq və Yardımlaşma Dərnəyi” beynəlxalq humanitar təşkilatının Azərbaycandakı nümayəndəliyi və Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyətinin birgə təşkil etdiyi **XOCALI SOYQIRIMINI ANIM GÜNÜ** tədbirini göstərmək olar.

Tədbirin açılış mərasimində Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda və Xocalıda qəhrəmancasına şəhid olmuş vətən övladlarımızın əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edildi və Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndi. Tədbiri giriş sözü ilə Türkiyənin “İstanbul Beynəlxalq Qardaşlıq və Yardımlaşma Dərnəyi” təşkilatının Azərbaycandakı Nümayəndəliyinin və Gəncliyə Yardım Fonduun rəhbəri cənab **Ahmet Tecim** açaraq şəhidliyin alılıyindən danışdı. Onun çıxışından sonra Xocalı soyqırımı haqqında video görüntülər nümayiş olundu.

Sonra söz Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini, Qaçqınların və Məcburi köçkünlərin işləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri, Beynəlxalq Humanitar yardım üzrə Respublika Komissiyasının sədri cənab **Əli Həsənova** verildi. **Əli Həsənov** öz çıxışında Xocalı şəhidlərinin ailələrinə xüsusi diqqət və qayğı

göstərilməsinin vacibliyini vurğuladı. Yenə qeyd etdi ki, Türkiyənin “İstanbul Beynəlxalq Qardaşlıq və Yardımlaşma Dərnəyi”nin Azərbaycandakı nümayəndəliyi ümumiyyətlə, qaćqın və məcburi köçkünlərə göstərdiyi diqqət və qayğıya görə digər beynəlxalq humanitar təşkilatlara da nümunə olmalıdır.

Sözügedən təşkilatların birgə təşkil etdiyi tədbirdə Türkiyə Respublikasının Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfir əvəzi cənab **Erkan Özoral**, Səbail Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı cənab **Sahib Ələkbərov**, millət vəkili **Fuad Muradov**, Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyətinin prezidenti, millət vəkili cənab **Novruz Aslan**, Xocalı Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı cənab **Şahmar Usubov**, Prezident İcra Aparatının ictimai-siyasi məsələlər şöbəsinin baş məsləhətçisi cənab **Rasim Mirzəyev** Gənclər və İdman nazirinin müavini cənab **İntiqam Babayev** də çıxış etdilər

Görüşün sonunda əvvəlcədən Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyəti tərəfindən Türkiyənin “İstanbul Beynəlxalq Qardaşlıq və Yardımlaşma Dərnəyi” beynəlxalq humanitar təşkilatının Azərbaycandakı nümayəndəliyinə təqdim olunmuş siyahıya əsasən **100** şəhid ailəsinə yardım sovgatı paylandı.

Tədbirdə Azərbaycan telekanallarının, xəbər agentliklərinin və qəzetlərinin nümayəndələri iştirak edirdilər.

20 YANVAR ŞƏHİD AİLƏLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ



Hər bir xalqın tarixində azad və müstəqil yaşamaq üçün dönüm nöqtəsi hesab olunan günlər və bu azadlıq, müstəqillik uğrunda öz şirin canlarından keçmiş qəhrəman övladlar olmuşdur. Məhz belə qəhrəmanlar zamanın axarında əsla unudulmur və tarixin yaddaşına azadlıq uğrunda axtıqları mütqəddəs qanları ilə həkk olunurlar. 20 yanvar 1990-ci il tarixi və Azərbaycanın yaxın tarixinə öz qanları ilə adlarını yazdırmış 20 yanvar şəhidləri də məhz xalqımızın yaddaşında daima yaşayacaqdır.

Bu məsuliyyət Gəncliyə Yardım Fonduun rəhbərliyini və bütün əməkdaşlarını daima şəhid ailələrini, xüsusilə də 20 yanvar şəhidlərinin ailələrini diqqət mərkəzində saxlamağa səsləyir. Gəncliyə Yardım Fonduun 20 yanvar şəhidlərinin ailələri ilə görüşü, onlara yardımçılar göstərməsi Baş nazirin müavini, Beynəlxalq Humanitar Yardım üzrə Respublika Komissiyasının sədri cənab Ə.Həsənovun tövsiyəsinə əsasən artıq ənənə halını almışdır. 1994-cü ildən indiyədək hər il fond 20 yanvar hüzn günü ərəfəsində 20 yanvar şəhid ailələrinə ərzaq yardımını göstərir, qis-mən də olsa onların dərdinə şərık olmağa çalışır. Bütün bu yardımçılar "20 Yanvar Fonduun" təqdim

etdiyi siyahılara əsasən həyata keçirilir.

Ənənəyə sadıq qalaraq bu il də GYF 18 yanvar 2008-ci il tarixində öz konfrans zalında 20 yanvar şəhid ailələrini bir araya toplayaraq onlara azadlığımız uğrunda verdikləri itkidən ötrü başsağlığı verdi, səbirli və mətanətli olmayı dilədi. Mərasimdə Gəncliyə Yardım Fonduun icraçı katibi Necmeddin Akbulut, Nazirlər Kabinetinə aparatının Qaçqınların və məcburi köçkünlərin problemləri, miqrasiya və beynəlxalq təşkilatlarla iş şöbəsinin müdürü cənab Qurban Sadiqov, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İcra Aparatının ictimai-siyasi şöbəsinin baş məsləhətçisi Elman Paşayev, 20 Yanvar Fonduun İdarə heyətinin üzvü Eysan İskəndərov və Gəncliyə Yardım Fonduun vitse-prezidenti Salman Əliyev 20 yanvar şəhid ailələrinin qarşısında çıxış edərək, xalqımızın yaxın tarixində qəhrəmanlıq səhifəsi olan 20 yanvar hadisələrində şəhid olan vətən övladlarına Allahdan rəhmət dilədilər.

Tədbirdə bir sıra hökumət, QHT və KİV nümayəndələri də iştirak etdilər.

Görüşün sonunda 161 şəhid və əlil ailəsinə yardım sovgatı paylandı.